

การศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑
โดยวิธีการประเมินหนังสือเชิงประจักษ์

ปริญญาณิพนธ์

ของ

พรรณพร วรรณลักษณ์

๒๑๖ ๒๒.๒. ๒๕๔๑

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา

มีนาคม ๒๕๔๑

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ISBN 974 - 596 - 960 - 5

๒๐๖.๐๖๖

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบได้พิจารณาปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนั่น มีชันหมาก)
.....กรรมการ
(อาจารย์ยุพา มานะจิตต์)

คณะกรรมการสอบ

.....ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สนั่น มีชันหมาก)
.....กรรมการ
(อาจารย์ยุพา มานะจิตต์)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์หทัย ตันหยง)
.....กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปฏิญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์)

วันที่ 12 เดือน มิถุนายน พ.ศ. 2541

ประกาศคุณูปการ

ในการทำปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือ ความร่วมมือและสนับสนุน จนสำเร็จเรียบร้อยเป็นอย่างดี จากบุคคลต่าง ๆ ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สนั่น มีจันทร์หมาก และอาจารย์ยุพา มานะจิตต์ ให้ความอนุเคราะห์รับเป็นประธานและกรรมการ กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำอันมีค่าอย่างยิ่งส่งผลให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
 2. รองศาสตราจารย์ หทัย ดันหยง ที่ให้ความเมตตา ให้คำแนะนำ ในฐานะเป็นเจ้าของทฤษฎีพื้นฐานที่นำมาวิเคราะห์หนังสือเรียนในครั้งนี้ และยังได้กรุณาร่วมเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ฉบับนี้
 3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร ที่ได้กรุณาร่วมเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์
 4. อาจารย์จวน พานิชเจริญ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ดร.ชวลิต โพธิ์นคร ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก และอาจารย์เสกสรรค์ อรรถยานันทน์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญ ในการตรวจแก้ไขเครื่องมือสำหรับงานวิจัย
 5. ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง ผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู ที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียน ในครั้งนี้เป็นอย่างดียิ่ง
- ผู้วิจัยซาบซึ้ง ในความอนุเคราะห์ ความช่วยเหลือ ความร่วมมือและสนับสนุน จึงขอกราบขอบพระคุณและขอขอบพระคุณไว้ ณ ที่นี้ คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ ของปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาพระคุณบิดา - มารดา และครูอาจารย์

พรรณพร วรรณลักษณ์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
เอกสารที่เกี่ยวกับหนังสือเรียน.....	6
เอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินหนังสือ.....	27
เอกสารที่เกี่ยวกับวรรณกรรมสำหรับเด็ก.....	56
เอกสารที่เกี่ยวกับ การประเมินคุณค่าวรรณกรรม.....	63
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	79
การกำหนดหนังสือเรียนที่จะทำการศึกษาคูณภาพ.....	79
การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคูณภาพหนังสือเรียน.....	79
กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินคุณภาพหนังสือเรียน.....	89
การรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาคูณภาพหนังสือเรียน.....	91
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	93
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	94
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
การแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	96
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	97

บทที่	หน้า
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	104
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	104
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	104
สรุปผลการศึกษาค้นคว้า.....	106
อภิปรายผล.....	106
ข้อเสนอแนะ.....	116
บรรณานุกรม.....	117
ภาคผนวก.....	125
ภาคผนวก ก.	126
ภาคผนวก ข.	148
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	153

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ.....	81
2 แสดงตารางวิเคราะห์ตามเทคนิควิธีปุษของ.....	86
3 การสรุปค่าสัมพัทธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้และประเภทการเรียนรู้.....	88
4 กำหนดเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกตามรายชื่อ ผู้ร่วมศึกษาคุณภาพหนังสือ.....	92
5 แสดงค่าเฉลี่ยที่ชี้คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 เป็นรายชื่อและรวมทั้งเล่ม ตามวิธีการประเมินแบบวิเคราะห์ เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ.....	98
6 แสดงค่าเฉลี่ยที่ชี้คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 2 เป็นรายชื่อและรวมทั้งเล่ม ตามวิธีการประเมินแบบวิเคราะห์ เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ.....	100
7 แสดงค่า P.M.ที่ชี้คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเทคนิคการประเมินแบบปุษของ.....	102
8 แสดงคะแนนและค่าเฉลี่ยในการประเมินคุณภาพหนังสือเรียน ภาษาไทย เล่ม 1 ตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบ และประเมินคุณภาพหนังสือ.....	149
9 แสดงคะแนนและค่าเฉลี่ยในการประเมินคุณภาพหนังสือเรียน ภาษาไทย เล่ม 2 ตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบ และประเมินคุณภาพหนังสือ.....	150
10 แสดงค่าเฉลี่ยความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1.....	151
11 แสดงค่าสัมพัทธ์ (r).....	152

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 แสดงขอบเขตและประเภทรพรรณกรรมสำหรับเด็ก.....	15
2 แสดงองค์ประกอบสำคัญของหนังสือ.....	20

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

ภาษาไทยมีความสำคัญมาก เพราะเป็นเครื่องหมายแสดงความเป็นชาติไทย ซึ่งพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ได้ประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมาเมื่อ พ.ศ.1826 ทำให้ชาติไทยมีภาษาประจำชาติ เป็นเอกลักษณ์ของชาติและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่บรรพบุรุษของเราได้สร้างสมไว้แต่บรรพกาล จึงเป็นหน้าที่ของคนไทยที่จะรักษาภาษาไทยให้คงอยู่คู่กับประเทศสืบไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสในที่ประชุมของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ถึงความสำคัญของภาษาไทย ไว้ดังนี้

“...ภาษาไทยเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งสวยงามอย่างหนึ่ง เช่น ในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาเอาไว้ให้ดี ประเทศไทยนั้นมีภาษาของเรา ซึ่งต้องหวงแหน จึงนับว่าเราโชคดีที่มีภาษาของตนเองแต่โบราณกาล จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะรักษาไว้...” (สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ. 2529 : 2 ; อ้างอิงมาจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช. 2505 : 179 - 180)

ภาษาไทยนอกจากมีความสำคัญต่อปวงชนชาวไทยในด้านที่เป็นเครื่องมือใช้ติดต่อสื่อสารแล้ว ยังเป็นมรดกทางวัฒนธรรมอันแสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย นอกจากนี้ยังเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ การแสวงหาประสบการณ์เพื่อพัฒนาตนเอง ให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและช่วยพัฒนาชาติบ้านเมืองด้วย ดังพระราชดำรัสของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่พระราชทานเนื่องในงาน

สัมมนาวิชาการ เรื่องภาษาไทยกับการพัฒนาชาติที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2530 ดังความตอนหนึ่งว่า

...ภาษาไทยมีความสำคัญอย่างมากในการถ่ายทอดวัฒนธรรม และส่งเสริมความ
เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ ผู้รู้ภาษาไทย การเรียนรู้วิชาอื่นก็จะเข้าใจดีไปด้วย
หากอ่านเข้าใจ และรู้เรื่องก็จะสามารถเรียนวิชาอื่น ๆ ได้ รวมทั้งแสวงหาความรู้
รอบตัวด้วย... (ไทยรัฐ. 2530 : 9) และนอกจากนี้ยังทำให้เกิดความภูมิใจในความเป็น
ไทย และสามารถใช้อย่างไทยเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการเรียนรู้เรื่องต่างๆ
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (อัจฉรา ชีวพันธ์. 2531 : 1)

กระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 1) ได้กำหนดหนังสือเรียนภาษาไทยขึ้นใช้ใน
โรงเรียนทุกระดับชั้นทั่วประเทศ ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 654/2539 เรื่องการ
กำหนดหนังสือสำหรับใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยให้ใช้หนังสือเรียนดังกล่าวเป็นสื่อหลัก
ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนควบคู่กับคู่มือการสอนที่ กรมวิชาการผลิตขึ้น เพื่อใช้เป็น
สื่อหนังสือเรียนที่เป็นมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ทั้งนี้เพราะวิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่สำคัญ
อย่างยิ่ง ในกลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษา หนังสือเรียน
ภาษาไทยเป็นสื่อหนังสือที่มีความจำเป็นต่อครูประถมศึกษา ที่ต้องใช้ในการเรียนการสอน
และเป็นสื่อที่มีความสำคัญ ซึ่งอาจเป็นอันดับต้นในการจัดการศึกษาแก่ปวงชนชาวไทย แม้ว่า
จะได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านวิธีสอนหรือมีการผลิตอุปกรณ์การสอนใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นก็ตาม
แต่หนังสือเรียนก็ยังคงมีความสำคัญที่ช่วยให้ครูบรรลุวัตถุประสงค์ของการสอน และเป็นวัสดุ
การสอนที่ใช้กันอย่างกว้างขวางซึ่งขาดเสียมิได้ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. 2526 : 1)

ดังที่กล่าวข้างต้นแล้วว่า กระทรวงศึกษาธิการ โดยกรมวิชาการได้กำหนดให้ใช้
หนังสือเรียนภาษาไทย ซึ่งผลิตโดยองค์การคำของคุรุสภา เป็นหนังสือบังคับใช้ตามคำสั่ง
กระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 645/2539 ลงวันที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ.2539 เรื่อง การกำหนด
หนังสือสำหรับใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : คำนำ)
ดังนั้นจำเป็นต้องเป็นหนังสือที่ผ่านการผลิต การตรวจสอบคุณภาพทั้งจากผู้ผลิตและผู้ใช้

ตลอดจนผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ได้ใช้มาเป็นเวลา 6 ปี สมควรที่จะได้รับการทดสอบคุณภาพตามหลักการวิธีประเมินหนังสือเรียน เพื่อเป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงแก้ไข และหรือพัฒนาการผลิตหนังสือให้มีคุณภาพดีเหมาะสมกับนักเรียนและระดับชั้น และยังเป็นประโยชน์ต่อครูที่จะสามารถผลิตหนังสือเรียน เพื่อประกอบการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีประเมินอย่างง่ายด้วย แบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ ตามแนวของ หทัย ต้นหยง และการประเมินเชิงประจักษ์ ด้วยเทคนิควิธีการประเมินแบบนุชของ (Puissance Measure)

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ผลการประเมินจะทำให้เกิดความประจักษ์ในคุณภาพ ของหนังสือเรียน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่กระทรวงศึกษาธิการผลิตขึ้น และเป็นข้อมูลให้ ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ นำไปพิจารณาปรับปรุงและผลิต หนังสือแบบเรียนภาษาไทยให้มีคุณภาพ เหมาะสม สำหรับเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
2. ผลการประเมินจะเป็นแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงคุณภาพหนังสืออื่น ๆ ให้มีคุณภาพเหมาะสมต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าโดยการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของกระทรวงศึกษาธิการ เล่ม 1 และเล่ม 2 จำนวน 2 เล่ม ที่บังคับใช้ในโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 654/2539 เรื่อง การกำหนดหนังสือสำหรับใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ ด้านวรรณกรรม ด้านการสอน และด้านภาษา จำนวน 12 คน ซึ่งเลือกมาโดยเจาะจง เพื่อประเมินคุณภาพ หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คุณภาพของหนังสือ หมายถึง คุณค่าของหนังสือที่ปรากฏจากการประเมินเชิงประจักษ์ โดยใช้เทคนิควิธีปุษซอง และคุณค่าของหนังสือที่ปรากฏจากการประเมินคุณลักษณะและคุณภาพตามเกณฑ์การวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ ดังนี้

1.1 การวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือเรียน หมายถึง การประเมินคุณภาพของหนังสือในด้านคุณลักษณะและคุณภาพตามแบบ ของหทัย ดันหยง ที่ผู้วิจัยนำมาใช้วิเคราะห์คุณภาพของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยประเมินรวมทั้งเล่ม คือ เล่ม 1 และเล่ม 2

1.2 การประเมินหนังสือเชิงประจักษ์ หมายถึง การพิจารณาตัดสินคุณค่าของวรรณกรรมในเชิงสถิติตัวเลข เพื่อให้เห็นคุณภาพของหนังสือ ที่จะส่งผลให้ผู้อ่านเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการหรือประเภทการเรียนรู้ที่เหมาะสม ซึ่งประยุกต์จากการประเมินหลักสูตร โดยใช้เทคนิควิธี Puissance Measure ประเมินคุณภาพของหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และเล่ม 2 เป็นรายบทเรียนตามกลวิธีหาความสัมพันธ์ของจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามลำดับขั้นของการเรียนรู้ (Learning Hierarchy) ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ โดยมีลำดับขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวิเคราะห์พฤติกรรมและเงื่อนไขของพฤติกรรม หรือประเภทของการแสดงพฤติกรรมตามหลักการเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ คือการแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning Type) เปรียบเทียบกับการแสดงพฤติกรรมตามหลักและวิธีการของวรรณกรรม

ขั้นที่ 2 การพิจารณาค่าความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้จากขั้นที่ 1 โดยให้มิตค่าความถี่ระหว่าง 0 - 4 แล้วนำมาหาค่าความสัมพันธ์และสรุปค่าความสัมพันธ์

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าสรูปในตาราง (Puissance Matrix)

และนำมาหาค่า $P.M.$ (Puissance Measure)

ขั้นที่ 4 การพิจารณาตัดสินคุณภาพตามเกณฑ์

2. หนังสือเรียน หมายถึง หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และเล่ม 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

(ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2533) ผลิตโดยกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พิมพ์ครั้งที่ 3
ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ปีที่พิมพ์ 2534

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับดังนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวกับหนังสือเรียน
2. เอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินหนังสือ
3. เอกสารที่เกี่ยวกับวรรณกรรมสำหรับเด็ก
4. เอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินคุณค่าวรรณกรรม

1. เอกสารที่เกี่ยวกับหนังสือเรียน

ความหมายของหนังสือเรียน

หนังสือเรียนเดิมเรียกกันหลายชื่อ เช่น แบบเรียน แบบหัดอ่าน แบบสอนอ่าน หนังสือสอนอ่าน หนังสือฝึกอ่าน (วาริ อธิระจิตร. 2531 : 18)

ต่อมาภายหลังการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประถมศึกษา ปีพุทธศักราช 2521 ก็มีการเปลี่ยนแปลงการใช้คำว่า “หนังสือแบบเรียน” หรือ “แบบเรียน” มาเป็น “หนังสือเรียน” ซึ่งทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดว่า หนังสือเรียนเป็นเพียงหนังสือที่ทางโรงเรียนให้นักเรียนจัดหาไว้ประกอบการเรียนตามรายวิชาเท่านั้น (กระทรวงศึกษาธิการ. 2523 : 3) และได้มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียนหรือหนังสือเรียนไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2522 : 2) ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียนว่า หนังสือเรียน คือหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับเรียนมีสาระครบตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง อาจจะมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่น หรือเป็นชุดก็ได้ หนังสือเรียนอาจมีชื่อเรียกต่างกัน คือ แบบเรียน แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน หนังสือประกอบการเรียน

จินตนา ใบกาชุย (2520 : 20) ได้ให้ความหมายหนังสือแบบเรียน (Textbook หรือ Lesson Text) คือหนังสือประเภทหนึ่งที่รวบรวมวิชาความรู้ในหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อหาตรงตามที่หลักสูตรกำหนดไว้อย่างถูกต้องและครบถ้วน หนังสือแบบเรียนมี

จุดมุ่งหมายใช้ในการเรียนการสอนโดยเฉพาะ ซึ่งมีกฎเกณฑ์การเขียนเป็นพิเศษ

วารี ถิระจิตร (2531 : 19) ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียน คือหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้หนังสือเรียนประจำวิชา เป็นหนังสือที่รวบรวมความรู้ในหมวดวิชาใดวิชาหนึ่ง ซึ่งมีเนื้อเรื่องตรงตามหลักสูตรที่กำหนดไว้อย่างถูกต้องและครบถ้วน จัดเนื้อหาเป็นรายวิชาตามระดับชั้น อาจจะมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่น หรือเป็นชุดย่อย ๆ ได้

บันลือ พุกษะวัน (2524 : 47) ได้ให้ความหมายของแบบเรียนว่า แบบเรียน หมายถึง หนังสือที่กระทรวงประกาศบังคับใช้โดยกำหนดว่า ผู้เรียนในระดับชั้นนั้น ๆ จำต้องมีเพื่อจะได้ใช้ฝึกอ่านเป็นพื้นฐานของวิชานั้น ๆ ตามที่เนื้อหาของหลักสูตรได้กำหนดไว้ให้ ทั้งนี้รวบรวมทั้งหนังสือแบบสอนอ่านประจำวิชาต่าง ๆ ด้วย

ประภาศรี สีหอำไพ (2524 : 44) ได้ให้ความหมายของ หนังสือแบบเรียน ไว้ว่า หนังสือแบบเรียน ((Textbook) คือหนังสือที่บรรจุเนื้อหาตามหลักสูตร ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการออกใบอนุญาตให้กำหนดเป็นหนังสือที่ใช้เรียนในระดับชั้นต่าง ๆ

วลีลักษณ์ บุญยะกาญจน์ (2523 : 71) ได้ให้ความหมายหนังสือแบบเรียน ไว้ว่า หนังสือแบบเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการบังคับใช้ตามประกาศ หรือคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งกำหนดออกมาทุกปีการศึกษา เมื่อพิจารณาในความหมายแล้ว หนังสือแบบเรียน ก็คือหนังสือที่มีเนื้อหาวิชาตรงตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการประกาศให้ใช้ในโรงเรียน

วลีสิทธิ์ ประสาททองโอสถ (2520 : 37) ได้กล่าวถึงความหมายของแบบเรียนว่า แบบเรียน หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นใช้เฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่งตามหลักสูตร มีเนื้อหาครอบคลุมหัวข้อที่กำหนดในหลักสูตร หนังสือที่จะใช้เป็นแบบเรียนต้องผ่านการตรวจอนุญาตจากกระทรวงศึกษาธิการ

หทัย ดันหยง (2525 : 35) ได้ให้ความหมายของหนังสือเรียนไว้ว่า หนังสือเรียน คือหนังสือที่แต่งขึ้นเพื่อเป็นส่วนขยายของหลักสูตรและบทเรียนให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ในการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นและอีกความหมายหนึ่ง หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่สร้างขึ้นเพื่อให้เด็กใช้ในกระบวนการศึกษาเล่าเรียน เป็นวัสดุการอ่านสำหรับเด็กอย่างหนึ่ง

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2523 : 249) ได้กล่าวถึงเรื่องตำราและแบบเรียนไว้ดังนี้ แบบเรียนหรือตำรา เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้ตามหลักสูตรการศึกษา

ระดับใดระดับหนึ่ง สำหรับเมืองไทยคำว่า “แบบเรียน” หมายถึง ตำราสำหรับนักเรียน ระดับอนุบาลไปถึงมัธยมศึกษา

ธวัช ปุณโณทก (2526 : 3) กล่าวว่า แบบเรียน คือ หนังสือที่มีเนื้อหาความรู้ หลักการและวิธีการเรียนการสอนที่กำหนดขึ้นใช้สำหรับการเรียนระดับชั้นใดชั้นหนึ่ง ฉะนั้น หนังสือแบบเรียนจึงหมายถึงหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนในโรงเรียนทุกสาขา วิชาการ และส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

ปราณี สิ้นธุ์สะอาด (2523 : 2) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหนังสือเรียนไว้ดังนี้ หนังสือเรียนมีความหมายกว้างกว่าหนังสือแบบเรียน หนังสือเรียนจะเป็นหนังสือทั่วไป ที่ใช้ในการเรียนการสอนและเปลี่ยนมาใช้คำว่าหนังสือเรียนแทนเพราะประสงค์จะเปลี่ยนทัศนคติ เรื่องหนังสือที่ใช้ในห้องเรียนว่าไม่จำเป็นต้องเป็นแบบอย่างเพราะอาจมีผู้อื่นเห็นต่างไปจากสิ่งที่ปรากฏในหนังสือนั้น และสิ่งที่อยู่ในหนังสือนั้นอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าคำว่าแบบเรียนเป็นคำชี้ถึงแบบแผนตายตัวเกินไป

ดังกล่าวมาแล้วนี้ย่อมสรุปได้ว่า หนังสือเรียน หมายถึงหนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาวิชาสอดคล้องกับหลักสูตรและกระทรวงศึกษาธิการประกาศอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ ไม่ใช่เป็นหนังสือที่ยึดเป็นหลักในการเรียนการสอน หากเป็นเพียงหนังสือประเภทหนึ่งที่ใช้ประกอบการเรียนการสอนเท่านั้น

ที่มาของหนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ

ตำราเรียน แบบเรียนหรือหนังสือเรียน เป็นสื่อที่สำคัญ ในการจัดการเรียนการสอน นับแต่อดีตถึงปัจจุบัน เริ่มตั้งแต่สมัยสุโขทัยถึงสมัยปัจจุบัน

ในสมัยสุโขทัย สถาบันที่มีบทบาทให้การศึกษา คือ วัดและวัง การเรียนไม่มีแบบเรียนที่แน่นอน ความรู้ที่ใช้ในการเรียนการสอน ก็คือ การอ่าน การเรียนภาษาไทย และภาษาบาลี โดยมีผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลีเป็นผู้สอน ใครเรียนรู้พระธรรมวินัยแตกฉานก็นับว่าเป็นปราชญ์ (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. 2524 : 8)

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาการศึกษาของไทยยังคงรูปแบบเดิม ยังไม่มีหนังสือเรียนใช้ในการเรียนการสอน และการจัดการศึกษาก็ยังไม่เป็นระเบียบแบบแผน จนมาถึงสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา การศึกษาของไทยได้เปลี่ยนแปลงไป คือ ได้มี

ชาวตะวันตกหลายชาติเข้ามาทำการค้าขายติดต่อกับไทย ชาติที่เข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งทางด้านการค้าขาย การเมือง การทหาร และการศึกษาของไทย ได้แก่ชาวฝรั่งเศส พวกบาทหลวง ชาวฝรั่งเศสได้ตั้งโรงเรียนสอนหนังสือขึ้นเพื่อเผยแผ่ศาสนาหลายโรงเรียน เมื่อชาวต่างชาติเข้ามาตั้งโรงเรียนและสามารถทำการสอนอย่างมีระบบขึ้น สมเด็จพระนารายณ์มหาราชทรงเกรงว่าคนไทยจะถูกชักจูงไปเลื่อมใสชาวต่างชาติ จึงมีรับสั่งให้พระโหราธิบดีแต่งหนังสือแบบเรียนหนังสือไทยขึ้น หนังสือดังกล่าวคือ จินตามณี จึงนับว่าเป็นแบบเรียนที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่าเป็นแบบเรียนไทยเล่มแรก (กฤษณา สินไชย และรัตนา ฤชาฤทธิ. 2520 : 2)

หนังสือจินตามณี กล่าวถึงการให้เรียนรู้เรื่องสระ พยัญชนะ แจกลูก และผันอักษร การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ส่วนใหญ่กล่าวถึงฉันทลักษณ์ หนังสือเรียนจินตามณี จึงนับเป็นแบบเรียนภาษาไทยเล่มแรก และเป็นแม่บทของแบบเรียนสมัยต่อมาอีกหลายเล่ม ซึ่งใช้กันแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา จนถึงต้นสมัยรัตนโกสินทร์ ปลายรัชกาลที่ 4 (ศักดิ์ศรี ปาณะกุล. 2524 : 9)

สำหรับสมัยกรุงธนบุรี มีระยะสั้นมาก แบบเรียนเล่มใหม่ ๆ ไม่มีเกิดขึ้นในสมัยนี้ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์หนังสือเรียนเล่มต่อจากจินตามณี ก็คือหนังสือประเภท ก.กา ซึ่งถือว่าเป็นหนังสือเล่มแรกในสมัยรัตนโกสินทร์สันนิษฐานว่าแต่งในสมัยรัชกาลที่ 3 และเล่มต่อมาก็คือประถมมालา และอักษรนิติ

ต่อมาในพุทธศักราช 2414 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งโรงเรียนหลวงขึ้นในพระบรมมหาราชวัง นับว่าเป็นโรงเรียนแห่งแรกและได้โปรดให้พระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) ซึ่งขณะนั้นเป็นหลวงสารประเสริฐ และเป็นอาจารย์ใหญ่ การเรียนการสอนเริ่มเปลี่ยนแปลงไป คือมีสถานที่เล่าเรียน (โรงเรียน) โดยเฉพาะ มีฆราวาสเป็นครู วิชาที่สอนได้แก่ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศและวิชาอื่น ๆ ที่ไม่เคยสอนในโรงเรียนแผนโบราณ เมื่อโรงเรียนหลวงตั้งขึ้นเรียบร้อยแล้วได้มีประกาศยกเลิกแบบเรียนที่ได้กล่าวมาแล้วและให้ใช้แบบเรียนหลวงมี 6 เล่ม ได้แก่ มูลบทบรรพกิจ วาหนิตินิกร อักษรประโยค สังโยคพิธาน ไวพจน์พิचारณ์ และพิศาลการันต์ (กฤษณา สินไชยและรัตนา ฤชาฤทธิ. 2520 : 5)

หนังสือชุดมุลบทบรรพกิจนี้นับว่าเป็นแบบเรียนหนังสือไทยเบื้องต้นชุดแรกที่เรียบเรียงขึ้นอย่างมีระเบียบแบบแผน และได้มีการตั้งโรงเรียนเพิ่มขึ้นวิชาความรู้ต่างเพิ่มขึ้นตามลำดับ ชั้นการศึกษาเพิ่มขึ้น มีการปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรและแบบเรียนหลายเล่มเพื่อความเหมาะสมและเพื่อให้นักเรียนมีโอกาสเรียนวิชาอื่น ๆ ด้วย เช่น เลข หน้าที่พลเมือง ศีลธรรม วิทยาศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และอื่น ๆ ในการนำวิชาใหม่ ๆ เหล่านี้มาสอนจะไม่สอนเป็นวิชาเฉพาะแต่จะเป็นแบบสอนอ่าน เป็นหนังสือในวิชาภาษาไทย ต่อมาภายหลังจึงแยกวิชาต่าง ๆ ออกเป็นเอกเทศ แต่ละวิชาก็มีหนังสือแบบเรียนของตนเอง หนังสือแบบเรียนต่าง ๆ ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัย และแนวการศึกษา หนังสือแบบเรียนจึงมีหลายชุด (เบญจวรรณ สุนทรากุล. 2525 : 20) และต่อมาในปีพุทธศักราช 2431 ได้มีประกาศยกเลิกแบบเรียนหลวงชุด 6 เล่ม และเปลี่ยนไปใช้หนังสือแบบเรียนเร็วซึ่งสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเป็นองค์ต้นคิด และเป็นผู้ทรงตรวจตราเรียบเรียง

ปีพุทธศักราช 2435 มีประกาศตั้งกรมธรรมการขึ้น เป็นกระทรวงธรรมการ ต่อมาในปีพุทธศักราช 2438 ได้กำหนดหลักสูตรประโยคการศึกษาต่าง ๆ ขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร นับเป็นต้นเค้าของหลักสูตรปัจจุบัน การศึกษาสามัญแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน เรียกว่า ประโยค 1 ประโยค 2 และประโยค 3 แบบเรียนภาษาไทยยังคงเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากกว่าวิชาอื่น ๆ มีวิชาที่เพิ่มเติมเข้ามาในหลักสูตร คือ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ พืชคณิต และเรขาคณิต รวมภาษาต่างประเทศ คือ ภาษาบาลี ภาษาอังกฤษ และภาษามลายู จากนั้นได้มีการปรับปรุงแบบเรียนตลอดมาจนถึงพุทธศักราช 2475

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองในปีพุทธศักราช 2475 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ เมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2475 มีผลทำให้แบบเรียนมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะทางด้านภาษาไทย

เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (นายสนั่น เทพหัสดินทร์ ณ อยุธยา) ได้มอบลิขสิทธิ์หนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชื่อ “แบบเรียนใหม่” ให้กระทรวงธรรมการ

หนังสือแบบเรียนใหม่นี้แบ่งออกเป็นสองภาคมีการอธิบายวิธีสอนไว้อย่างชัดเจน และแต่ละบทยังมีวิธีสอนกำกับอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีแบบหัดอ่านหนังสือไทยของหลวงครูณกิจวิทูร และ นายฉันทร์ จำเริญ คือ แบบเรียนเร็วเล่มใหม่แบ่งออกเป็น 3 ตอน

พุทธศักราช 2480 มีหลักสูตรการศึกษาพุทธศักราช 2480 เป็นหลักสูตรที่เกิดขึ้น ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ในระยะนี้ได้ยกเลิกแบบเรียนเร็วเล่มใหม่ของ หลวงครูณกิจวิฑูร แบบเรียนชุดบันไดก้าวหน้าของนายกี กิริติวิทโยพาร เช่น ไปโรงเรียน เทียบรถไฟ เป็นต้น ต่อมาได้มีการปรับปรุงทั้งเนื้อหาวิชาและรูปแบบของแบบเรียนให้ ทันสมัยขึ้น มีการเพิ่มขยายวิชาเรียนเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นผลให้มีการเขียน และการผลิต แบบเรียนขึ้นใช้จำนวนมาก

ในสมัยเดิมการแต่งบทเรียนที่จะประสงค์ให้ใช้ในโรงเรียนต้องนำมาให้ กรมตำราตรวจก่อน หากใช้ได้ เสนาบดีจึงจะอนุญาต แต่เรียกว่าตรวจและบังคับราคาให้ขาย ครั้นมาถึงพุทธศักราช 2468 - 2475 เพื่อส่งเสริมการแต่งแบบเรียนให้ดีขึ้น และมีมากขึ้นกว่าเดิม มีการให้โอกาสแก่ครูได้เลือกแบบเรียนสอนตามหลักสูตรในวงกว้าง กระทรวงศึกษาธิการ จึงยกเลิกแบบเรียนบังคับทั้งที่เป็นของกรมตรวจและของบุคคลที่อนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนใน ระยะนี้จะเลือกใช้ แบบเรียนเล่มใดก็ได้เพียงแต่ขอความเห็นชอบเป็นปี ๆ ไป นอกจากนั้น กระทรวงยังได้ยกเลิกค่าธรรมเนียมตรวจแบบเรียนที่จะใช้ในโรงเรียนเพียงแต่ส่งมาให้ กระทรวงอนุมัติก็เป็นการเพียงพอ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2507 : 302)

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการลงวันที่ 15 มีนาคม 2482 ว่าด้วยการจัดตำราและแบบเรียนขึ้น สาระสำคัญของแบบเรียนนี้มีอยู่ว่า ต่อไปนี้บรรดาหนังสือที่ใช้ในโรงเรียนจะต้องเป็นแบบเรียนที่ชนะการประกวดหรือ เป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่หรือบุคคลที่เห็นสมควรเรียบเรียง ขึ้นเองเท่านั้น โดยกำหนดให้ผู้ทรงคุณวุฒิของกระทรวงศึกษาธิการมีหน้าที่พิจารณา แบบเรียนและกำหนดวิธีการจัดแบบเรียนตามนโยบายให้โรงพิมพ์คุรุสภาจัดพิมพ์ได้ แห่งเดียว (กระทรวงศึกษาธิการ. 2518 : 44)

ปัจจุบันการเรียนการสอนได้ส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง และต้องอ่านหนังสือหลาย ๆ เล่มมิใช่อาศัยแบบเรียนเพียงเล่มเดียว รู้จักวิธีใช้บริการของ ห้องสมุด เพื่อให้นักเรียนมีความสามารถที่จะศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองในด้านการประกอบอาชีพ ความเป็นอยู่ และสามารถปรับตัวให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบันได้ตลอดเวลา

พุทธศักราช 2503 มีการประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ ฉบับพุทธศักราช 2503 และหนังสือเรียนของไทยคงแยกเป็นรายวิชาต่าง ๆ เช่น ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่พลเมือง ศิลปกรรม ภาษาไทยและคณิตศาสตร์ เป็นต้น ตลอดระยะเวลาที่ใช้หลักสูตรปี 2503 เรามิได้เปลี่ยนแปลงหนังสือเรียนหรือปรับปรุง ให้ทันต่อสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคม จนกระทั่งปีพุทธศักราช 2518 ได้มีคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษา ได้ปฏิรูปการศึกษา และได้ประกาศใช้หลักสูตรใหม่ในปีพุทธศักราช 2520 (วัลลีย์ ประสาททอง โอสธ. 2520 : 38) ในปีพุทธศักราช 2520 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติขึ้น ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 เป็นต้นไป กระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ปรับขยายชั้นเรียนให้สอดคล้องกับระบบการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520 โดยเฉพาะการศึกษาระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา และได้กำหนดจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นตอนเดียวตลอดใช้เวลาเรียน 6 ปี และการศึกษาระดับมัธยมศึกษาแบ่งเป็น 2 ตอน คือมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนตอนละ 3 ปี ดังนั้นหนังสือเรียนของทุกชั้นจะเปลี่ยนไปทุกปี โดยเริ่มจากชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และเปลี่ยนไปตามลำดับชั้นจนถึงปีการศึกษา 2526 ก็มีหนังสือเรียนที่แน่นอนทุกชั้น ทั้งระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา (สุนีย์ อัสศาสตร์. 2526 : 94)

ปี 2534 กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) เป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นกระบวนการมากกว่าเนื้อหา โครงสร้างความรู้ของหลักสูตรมุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ทักษะ ค่านิยม และการจัดการ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะ สามารถคิดและแก้ปัญหา เห็นคุณค่าของการเรียนรู้ และสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

ในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) จะเริ่มใช้ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในปี 2534 และเปลี่ยนไปในแต่ละชั้นจนครบ 6 ชั้น ในปี พ.ศ.2539 (กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : คำนำ) สำหรับหนังสือเรียนภาษาไทยที่ใช้ในสมัยนี้ คือ หนังสือเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ทุกระดับชั้น ตามคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก 654/2539 เรื่องการกำหนดหนังสือสำหรับใช้ในโรงเรียนระดับ

ประถมศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และ หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 โดยกำหนดหนังสือให้เรียนตามกลุ่มประสบการณ์ ทุกกลุ่ม สำหรับกลุ่มภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คือ

1. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1
2. หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 2
3. แบบฝึกหัดภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1
4. แบบฝึกความพร้อมภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

(กระทรวงศึกษาธิการ. 2539 : 1)

ประเภทของหนังสือเรียน

หนังสือเรียนแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้มากมาย ซึ่ง หทัย ดันหยง (2528 : 31) ได้แบ่งหนังสือเรียนเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1. ตำราเรียน (Higher Textbook) คือ หนังสือที่รวบรวมวิทยาความรู้สำหรับอ่าน และศึกษาหาความรู้ทั่ว ๆ ไป รวมทั้งหนังสือที่ใช้ประกอบการเรียนในระดับสูง
2. หนังสือเรียนมาตรฐาน (Basic Textbook) เป็นหนังสือที่มีเนื้อหาตรงกับ หลักสูตรทุกประการ หรือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการประกาศบังคับใช้นั่นเอง
3. หนังสือเรียนเลือก (Selected Textbook) ได้แก่หนังสือที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับ หลักสูตร กระทรวงศึกษาธิการประกาศรายชื่อหนังสือประเภทนี้แล้วให้โรงเรียนเลือกใช้
4. หนังสือเรียนอ่านประกอบ (Supplementary Textbook) เป็นหนังสือที่มีเนื้อหา สอดคล้องกับหลักสูตร และเสริมหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
5. หนังสือกึ่งแบบเรียน (Semi - Textbook) เป็นหนังสือที่ผลิตเพื่อประกอบ หนังสือเรียน เช่น แบบฝึกหัด (Workbook) คู่มือการเรียน หนังสือแนะแนว การเรียน หนังสือแบบทดสอบ

การแบ่งประเภทของหนังสือเรียนส่วนใหญ่แล้วมักจะแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ หนังสือแบบเรียนและหนังสือเสริมการเรียนการสอนและนอกจากนี้ หทัย ดันหยง (2526 : ไม่มีเลขหน้า) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมประเภทหนังสือแบบเรียนยังมีลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

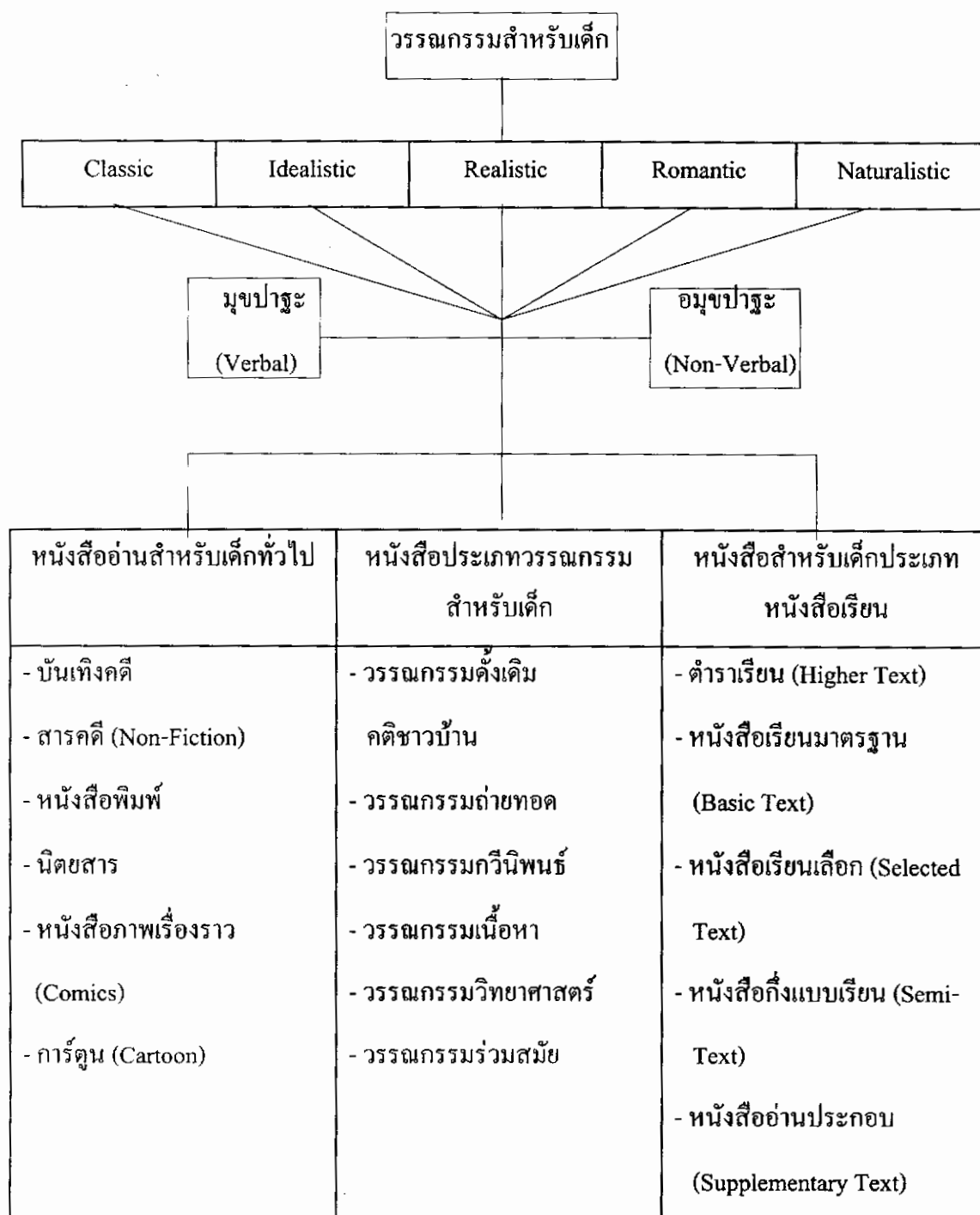
1. ประเภทแบบเรียนเต็มรูปแบบ เป็นแบบเรียนที่ดี นับว่ามีคุณลักษณะเป็น วรรณกรรมได้ ดังเช่น แบบเรียนจินตคณิต ตำราบางเล่ม นิทาน นวนิยายบางเรื่อง ฯลฯ

2. ประเภทวรรณกรรมทั่ว ๆ ไป ที่นำมาใช้เป็นแบบเรียนอาจจะเต็มเรื่อง ตัดตอน คัดลอกบางตอนผสมผสานกันนำมาเรียงใหม่ ให้เหมาะสมที่จะใช้สอนใช้เรียน

3. ประเภทวรรณกรรมที่ใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบ ซึ่งปัจจุบันนำมาใช้ในรูปต่าง ๆ กันตามนิยามการใช้ เช่น หนังสือเสริมทักษะ หนังสือเสริมประสบการณ์ หนังสือเสริมความสนใจ หนังสือเสริมความบันเทิง

ทั้งนี้ หทัย ดันหยง ได้สรุปขอบเขต และประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็กไว้ในเอกสารประกอบการสอน วิชา ปถ.466 และ ปถ.625 ดังนี้

ขอบเขตและประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ภาพประกอบ 1 แสดงขอบเขตและประเภทวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ประโยชน์ของหนังสือแบบเรียน

หนังสือเรียนเป็นอุปกรณ์สำคัญที่ก่อให้เกิดประโยชน์ดังที่ได้มีนักการศึกษา กล่าวไว้มากมายดังนี้

หทัย ตันหยง (2528 : 33 - 34) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนไว้ดังนี้
ประโยชน์ทางด้านทั่วไป

1. หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่ใช้อ่านได้เช่นเดียวกับหนังสือทั่วไปตามแหล่ง ชุมชนหนังสือ หรือห้องสมุด
2. หนังสือเรียนคล้ายกับห้องสมุดเคลื่อนที่ ที่สามารถค้นคว้าหาความรู้ต่าง ๆ ได้ ตามต้องการ
3. หนังสือเรียนทุกเล่มให้ทั้งสาระความรู้และความบันเทิงใจแก่ผู้อ่าน
4. หนังสือเรียนให้ข้อมูลความรู้ที่แน่นอน มีหลักฐานอ้างอิง เชื่อถือได้มากกว่า หนังสือประเภทอื่น ๆ
5. หนังสือเรียนเป็นหนังสือที่หาได้ง่าย และราคาถูกกว่าหนังสือประเภทอื่น เพราะมีมาตรฐานในการผลิตและควบคุมราคาสินค้า

ประโยชน์ทางด้านครูผู้สอน

1. หนังสือเรียนเป็นสื่อการสอนประเภทสิ่งพิมพ์ที่มีลักษณะออกแบบประสงค์ อย่างหนึ่ง
2. หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือหรือวัสดุหลักสูตรที่ครูสามารถใช้ตรวจสอบเนื้อหา ที่หลักสูตรกำหนดไว้ได้อย่างแม่นยำถูกต้อง
3. หนังสือเรียนจะช่วยให้ครูเข้าใจขอบเขตของเนื้อหาสาระของบทเรียน
4. หนังสือเรียนจะช่วยให้ครูสามารถวางจุดประสงค์ในการสอน โดยเฉพาะ จุดประสงค์เฉพาะวิชาได้อย่างดี
5. หนังสือเรียนช่วยเป็นแนวทางการจัดกิจกรรมและประสบการณ์สำหรับเพื่อให้ ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ที่คาดหวังไว้
6. หนังสือเรียนสามารถช่วยแก้ปัญหาในกรณีจำเป็นฉุกเฉิน ซึ่งสามารถใช้แทน แผนการสอนได้อย่างดี
7. หนังสือเรียนเป็นแหล่งวิชาที่สามารถใช้เป็นจุดเริ่มต้นสร้างสรรค์สื่อการเรียน การสอนประเภทอื่น ๆ ได้อย่างกว้างขวาง

ประโยชน์ทางด้านตัวผู้เรียน

1. หนังสือเรียนเป็นคู่มือการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพอย่างหนึ่ง
2. หนังสือเรียนเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ของประสบการณ์จากบทเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวางลึกซึ้งยิ่งขึ้น
3. หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือที่ช่วยเตรียมตัวเพื่อจะเรียนในบทเรียนต่อไป
4. หนังสือเรียนช่วยพัฒนาทักษะในทางภาษาได้เป็นอย่างดี
5. หนังสือเรียนเป็นแหล่งวิชาสำหรับจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับบทเรียนได้อย่างกว้างขวาง
6. หนังสือเรียนเป็นสื่อพัฒนาผู้เรียน ซึ่งเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้ปกครองในส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลการศึกษาเล่าเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี
7. หนังสือเรียนจะมีแบบฝึกหัด คำถาม ข้อเสนอแนะ เพื่อเพิ่มพูนทักษะในการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
8. หนังสือเรียนช่วยแก้ปัญหาภาวะขาดแคลนหนังสืออ่านสำหรับเด็กได้เป็นอย่างดี
9. หนังสือเรียนในยุคปัจจุบันส่งเสริมให้มีเนื้อหาที่น่าสนใจ เช่น มีภาพประกอบแปลก ๆ สีสันสวยงาม มีเนื้อหาที่เสริมด้วยนิทาน นิยาย บันเทิงคดี เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจ น่ารัก ไม่เบื่อหน่าย

สำหรับ บันลือ พฤกษ์วัน (2521 : 48) กล่าวถึงหนังสือเรียนว่าสามารถก่อให้เกิดประโยชน์แก่ครูและนักเรียนหลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. อำนาจประโยชน์แก่ครูผู้สอน ในฐานะเครื่องมือสำคัญที่ครูใช้ตรวจสอบเนื้อหาที่หลักสูตรกำหนด ช่วยให้เข้าใจถึงขอบเขตแห่งเนื้อหาสาระที่จำเป็นอันเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน ทำให้ครูวางจุดประสงค์เฉพาะบทเรียนได้ดีขึ้น ช่วยกำหนดและจัดประสบการณ์สำหรับนักเรียนเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ นอกจากนี้ครูยังใช้แบบเรียนเป็นแนวสำหรับอ้างอิงวางขั้นตอนในการเตรียมการสอนให้ดีขึ้น
2. อำนาจประโยชน์แก่ผู้เรียน นักเรียนสามารถใช้แบบเรียน อ่าน ค้นคว้า เพื่อขยายประสบการณ์ รวมทั้งสามารถเตรียมการล่วงหน้าใช้ในการศึกษารายบุคคลเป็นคู่มือของนักเรียนได้

ส่วน วินิจ วรรณธอม (2523 : 218) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนว่า “หนังสือเรียนเป็นเครื่องมือแนะนำให้นักเรียนรู้จักประสบการณ์ ได้เกิดการเรียนรู้ รู้จัก ตัดสินใจและแก้ปัญหา เพราะเนื้อหาเป็นประสบการณ์ มีปัญหาให้ขบคิด มีกิจกรรมให้”

นอกจากนี้ เจม ดับบลิว บราวน์ , ริชาร์ด บี เลวิน และเฟรด เอฟ ฮาร์เคลโรด (ศิริวรรณ ทัพพะรังสี. 2528 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Brown, Lewis and Harclerod. 1977 : 333 - 357) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนหลายประการ ดังนี้

1. หนังสือเรียนเป็นอุปกรณ์ช่วยการศึกษารายบุคคล ให้ผู้เรียนใช้ความสามารถของตนเองศึกษาตามความสนใจของตนเอง
2. หนังสือเรียนมีราคาถูกกว่าอุปกรณ์ประเภทอื่น ๆ ทั้งยังมีเนื้อหา ภาพประกอบ แผนภูมิ ตาราง แผนที่ครบถ้วน
3. หนังสือเรียนเสนอวิธีสอนหลายรูปแบบ เพราะหนังสือเรียนจะมีเนื้อหา ประกอบกิจกรรมเสนอแนะแบบฝึกหัด ก่อให้เกิดมโนทัศน์และความรู้ใหม่ ๆ
4. หนังสือเรียนช่วยทบทวนเนื้อหา ช่วยการอ่าน การค้นคว้าและการแก้ไขปัญหา จากกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งยังแนะนำหนังสือในบรรณานุกรม เราให้ผู้เรียนสนใจค้นคว้า
5. หนังสือเรียนช่วยปรับปรุงการสอนทำให้ครูเพิ่มทักษะการสอน การแก้ปัญหา ต่าง ๆ ได้มากขึ้น

ฮอร์ส (สุภาจรี พัตรपाल. 2517 : 5 ; อ้างอิงมาจาก Shores. 1960 : 54) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแบบเรียน สรุปได้ว่า

1. เป็นแหล่งที่รวบรวมเนื้อหาวิชา แนะนำกิจกรรมและวัสดุประกอบการสอน ซึ่งจะเป็นสิ่งที่ใช้สื่อความหมายระหว่างครูและผู้เรียน
2. ช่วยสร้างนิสัยให้ผู้เรียนรักการอ่าน และค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง
3. เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนที่มีความแตกต่างกันได้ร่วมเรียนเรื่องเดียวกันและได้เข้าใจเรื่องราวต่าง ๆ ในแนวเดียวกัน

นอกจากนี้ โกชัย สาริกบุตรและสมพร สาริกบุตร (2521 : 8) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของหนังสือเรียนว่าเป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้เนื้อเรื่องและคำตอบในปัญหาต่าง ๆ อย่างมีขอบเขตในวิชานั้น ๆ เหมาะกับระดับความรู้ของผู้เรียนในระดับชั้นนั้น เป็นแหล่ง กิจกรรม และคู่มือแนะแนวทางให้เกิดการศึกษาสอบสวนหรือค้นคว้าทดลอง

จากเอกสารเกี่ยวกับประโยชน์ของหนังสือเรียนพอสรุปได้ว่า หนังสือเรียนเป็นสื่อการเรียนการสอนที่อำนวยความสะดวกให้แก่ครูและนักเรียน ช่วยครูในการจัดระเบียบเนื้อหาเสนอแนะอุปกรณ์การสอน และเป็นแหล่งให้นักเรียนทำความเข้าใจกับเนื้อหาวิชา มีบทบาทสำคัญช่วยให้การศึกษาเกิดผลสัมฤทธิ์ บรรลุจุดประสงค์ของหลักสูตร หนังสือเรียนเป็นคู่มือช่วยครูในการเตรียมการสอน ปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น ส่งเสริมพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้งยังเป็นแหล่งข้อมูล และคู่มือทางการศึกษา

รูปแบบหนังสือเรียน

หทัย ดันหยง (2528 : 94 - 95) ได้กล่าวถึงรูปแบบของหนังสือเรียนที่พึงประสงค์ซึ่งควรยึดหลักการดังนี้

1. รูปแบบโดยส่วนรวมต้องสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอนในลักษณะของหน่วยการเรียนรู้หรือลักษณะวิชาตามระดับการศึกษา
2. รูปแบบของหนังสือเรียนจะต้องสร้างขึ้นเพื่อสนองธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียน อย่างแท้จริง ทั้งรูปเล่ม ขนาด เนื้อหา ภาพ สี สัน ถ้อยคำภาษา และการจัดระบบการนำเสนอเนื้อหาจะต้องดำเนินไปอย่างมีขั้นตอนเหมาะสมกับวัยผู้เรียน
3. การออกแบบหนังสือเรียนจะต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่ควรยึดรูปแบบอย่างใดอย่างหนึ่งตายตัว การแสวงหารูปแบบใหม่ ๆ ดังกล่าวนี้นิยมเป็นไปตามสภาพของพัฒนาการทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับภาวะทางเศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน
4. ควรแสวงหานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบของหนังสือเรียน เพื่อช่วยให้สภาพการเรียนรู้ของผู้ใช้หนังสือเรียนเกิดประสิทธิภาพอย่างรวดเร็ว คุ่มค่า สามารถบรรลุจุดประสงค์การศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. การออกแบบหนังสือเรียน ควรจะมีการทดลองวิเคราะห์วิจัย เพื่อให้ได้รูปแบบที่ดีที่สุด เหมาะสมที่สุด

การออกแบบหนังสือเรียน

หทัย ตันหยง (2528 : 111) ได้กล่าวถึงรูปแบบหนังสือเรียน มีองค์ประกอบสำคัญ 6 ส่วน ไว้ดังนี้

1	2	3	4	5	6
วัยของผู้เรียน	ช่วงความสนใจ โดยประมาณ	ปริมาณของถ้อยคำในหนังสือเล่มหนึ่ง	ขนาดภาพประกอบ	ขนาดอักษรพิมพ์	ขนาดหน้ายก
- เด็กอ่อนช่วงแรก 0-2 ขวบ	ไม่เกิน 10 นาที	ส่วนใหญ่ใช้ภาพ	เต็มหน้า	40 ปอยท์	หนังสือสำหรับอ่าน
- เด็กอ่อนช่วงหลัง 2-4 ขวบ	10-15 นาที	ประมาณไม่เกิน 100 คำ	เต็มหน้า	40 ปอยท์	ทั่ว ๆ ไป มีขนาดที่
- เด็กเล็ก 5-7 ขวบ	15-20 นาที	ประมาณไม่เกิน 500 คำ	3 ใน 4 ของหน้า	32 ปอยท์	เหมาะกับการเคลื่อนไหว
- เด็กโตช่วงแรก 8-10 ขวบ	20-25 นาที	ประมาณไม่เกิน 1000-1500 คำ	1 ใน 2 ของหน้า	24 ปอยท์	สายตา (Fixation)
- เด็กโตช่วงหลัง 10-12 ปี	30 นาที	ประมาณไม่เกิน 3000 คำ	1 ใน 2 ของหน้า	24 ปอยท์	คือมีขนาดเล็ก 32
- วัยรุ่น ช่วงแรก 12-15 ปี	40 นาที	ประมาณไม่เกิน 5000 คำ	1 ใน 3 ของหน้า	19 1/2 ปอยท์	หน้ายก กลาง 16
- วัยรุ่น ช่วงหลัง 15-19 ปี	45 นาที				หน้ายกใหญ่ 8
- วัยผู้ใหญ่ 20 ปีขึ้นไป	50-60 นาที	ประมาณ 6000-10000 คำ	มีภาพประกอบตามความจำเป็น	12-19 1/2 ปอยท์	หน้ายก

ภาพประกอบ 2 แสดงองค์ประกอบสำคัญของหนังสือ

จากองค์ประกอบดังกล่าว จะเห็นว่าเด็กขนาดระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งอายุในช่วง 5 - 7 ขวบ จะมีช่วงความสนใจโดยประมาณ 15 - 20 นาที ปริมาณของถ้อยคำในหนังสือเรียนเล่มหนึ่งควรมีประมาณ ไม่เกิน 500 คำ ขนาดของภาพประกอบ 3 ใน 4 ของหน้า ขนาดอักษรพิมพ์ 32 ปอยท์ และหนังสือควรจะมีขนาด 8 หน้ายก

ทั้งนี้เป็นไปตามพัฒนาการของเด็กวัยดังกล่าว ซึ่ง กรรณิการ์ พวงเกษม (2527 : 11) ได้สรุปไว้ว่า เด็กวัยนี้สามารถเข้าใจและมีความถนัดในสิ่งที่เป็นรูปธรรม รู้จักสนุกสนานกับการเล่นคำคล้องจอง เล่นตลกกับคำพูด ชอบฟังนิยาย นิทาน เรื่องชวนคิด เทพนิยาย คำกลอนง่าย ๆ และเรื่องเกี่ยวกับชีวิตจริงที่พบในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับที่กระทรวงศึกษาธิการ (2519 : 3 - 6) ได้กล่าวถึงความสนใจในการอ่านของเด็กระดับชั้น ป.1 - 2 ไว้ว่า ชอบอ่านหนังสือนิทานที่เกี่ยวกับสัตว์ต่าง ๆ เรื่องจริงที่กล่าวอย่างง่าย ๆ ชนิดเป็นเรื่องที่เด็กเคยพบเห็นในชีวิตประจำวัน ชอบเรื่องเกี่ยวกับธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สนใจเรื่องเครื่องดนตรีกลไกต่าง ๆ ง่าย ๆ เช่น รถยนต์ เครื่องบิน

การออกแบบหนังสือเรียนนับว่าสำคัญมาก เพราะหนังสือเรียนในระดับชั้นประถมศึกษา เป็นหนังสือเรียนที่ผู้อ่านเป็นเด็ก หทัย ดันหยง (2528 : 96 - 105) ได้กล่าวว่า การออกแบบที่งดงามยังมีความสำคัญมากขึ้น เพราะหนังสือเรียนก็คล้ายกับอาหารหลักหรืออาหารใจขั้นพื้นฐานของเด็กที่เด็กจะต้องกินทุกวัน อาหารนั้นจึงควรปรุงแต่งให้น่าลิ้มรส จัดวางไว้อย่างมีระเบียบเช่นเดียวกัน หนังสือควรเป็นสิ่งที่น่าอ่าน และหนังสือเรียนทุกเล่มมีสิทธิที่จะสวยงามสดงงาม ซึ่งจะเร้าใจผู้อ่าน และเนื่องจากหนังสือเรียนเป็นปัจจัยที่ใช้พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในวัยเรียน จึงควรมีสิทธิที่จะเป็นหนังสือเรียนที่ออกแบบอย่างประณีตสวยงามยิ่งกว่าหนังสือประเภทอื่น ๆ ซึ่งควรมีการออกแบบหนังสือเรียน ดังนี้

1. รูปเล่ม

มีลักษณะสี่เหลี่ยม แนวตั้ง (Upright Size)

2. ขนาดของหนังสือ

ขนาด 8 หน้ายก ($7\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{2}$ นิ้ว) หรือขนาดเล็ก 16 หน้ายก

($5 \times 7\frac{1}{4}$ นิ้ว)

ขนาดความยาวของหนังสือ ซึ่งบรรจุถ้อยคำและภาพประกอบขึ้นอยู่กับขนาดตัวอักษรพิมพ์

เด็กเล็ก ๆ นั้น หน้าหนังสือจะบรรจภาพ ซึ่งถือว่าเป็นเนื้อหา ส่วนตัวอักษรนั้นจะใช้อักษรพิมพ์ขนาดใหญ่ตามหลักการออกแบบ ดังนี้

1. ประเภทหนังสือเรียน

หนังสือเรียนพื้นฐาน

พิมพ์ขนาด 8 หน้ายก

เด็กเล็กมีความยาว 50 - 100 หน้า

เด็กโตมีความยาว 100 - 150 หน้า

เด็กวัยรุ่นมีความยาว 200 - 250 หน้า

2. การแบ่งหน่วยการอ่าน (Reading Unit) ตามช่วงความสนใจ

หนังสือเรียน พื้นฐานจะแบ่งเนื้อหาออกเป็นช่วง ๆ แต่ละช่วงอาจจะมีเนื้อหาเฉพาะเรื่องในหน่วยการเรียนหนึ่ง ๆ

3. ปก การออกแบบปก นับว่ามีอิทธิพลในการดึงดูดความสนใจของผู้ใช้หนังสือเรียน การออกแบบปกมีหลายรูปแบบ คือ

3.1 แบบราชการ เป็นหนังสือที่ผลิตจากหน่วยงานที่รับผิดชอบการเรียนการสอน ใช้พื้นเรียบ ๆ มีตราประทับและมีชื่อหนังสือระดับชั้นและหลักสูตรการศึกษา

3.2 แบบลายเส้น เด็กเข้าใจยาก

3.3 แบบกิ่งลายเส้น ใช้ภาพลายเส้นซึ่งเป็นภาพเขียน โดยใช้เทคนิคกราฟฟิคประกอบ

3.4 แบบภาพเขียน อาจเป็นภาพเหมือนหรือภาพวิจิตร

3.5 แบบภาพถ่าย

ส่วนประกอบสำคัญของปก

(1) ชื่อหนังสือ

ชื่อหนังสือตรงกับหน่วยราชการ หรือลักษณะวิชาตามหลักสูตร ขนาดตัวอักษร ขนาดใหญ่ 40 ปอยท์ ขึ้นไปไม่ใช่ตัวอักษรประดิษฐ์

การออกแบบวางชื่อหนังสือเรียนไว้บริเวณกลางหน้ากระดาษ
ก่อนไปทางด้านบน

(2) ภาพบนปกหนังสือเรียน

เป็นภาพที่มีความหมายแสดงมโนทัศน์ (Concept) รวมของเรื่อง เป็นภาพที่มีสีสันดึงดูดตา บนหน้าปกมีข้อมูล

- ชื่อหนังสือ
- เครื่องหมายสัญลักษณ์แสดงแหล่งที่พิมพ์
- รหัสวิชา และ ระดับชั้นเรียน
- ชื่อผู้เขียน

4. การวางหน้า

4.1 การบรรจุเนื้อหาลงบนหน้าหนังสือ แบ่งเป็น 2 แบบ คือ แบบคอลัมน์คู่ และคอลัมน์เดี่ยว ที่นิยมกันมาก คือ คอลัมน์คู่

4.2 การนำเสนอเนื้อหาภายในหน้า มีการลำดับหัวข้อใหญ่และย่อย

4.3 การนำเสนอเนื้อหาจะต้องมีภาพประกอบ โดยใช้ภาพนำเนื้อหาหรือเขียนเนื้อหาแล้วใส่ภาพมาประกอบ

4.4 การจัดเลขหน้า พิมพ์ไว้ด้านซ้ายของหน้าซ้ายและด้านขวาของหน้าขวา หรือด้านริมล่าง

4.5 การขึ้นบท ขึ้นตอนใหม่ต้องขึ้นทางหน้าขวามือ

4.6 การพิมพ์เนื้อหา เมื่อสุดบรรทัดทางกรอบขวามือ ไม่ควรพิมพ์แยกคำ

4.7 การจัดเนื้อหา ควรใช้ตัวพิมพ์ที่มีขนาดต่าง ๆ กัน เช่น หัวข้อใหญ่ หัวข้อย่อย ควรให้ขนาดตัวพิมพ์ลดหลั่นกัน

4.8 การวางตัวอักษร หรือ เนื้อหาถ้อยคำเป็นหัวใจของการจัดหน้า โดยหลักสากล ซึ่งมี 2 แบบ คือ

- (1) แบบแนวตั้งหรือคอลัมน์
- (2) แบบแนวนอน

5. การจัดภาพประกอบหนังสือเรียน

5.1 ขนาดของภาพ

- (1) เด็กปฐมวัย อาจใช้ภาพเต็มหน้า และใช้ภาพหลาย ๆ ภาพ
- (2) เด็กระดับประถมช่วงต้น ควรใช้ภาพขนาด 3 ใน 4 ของหนังสือ

(3) เค้กระดับประถมช่วงกลาง ควรใช้ภาพขนาดครึ่งหน้าหนังสือและภาพ มีจำนวนน้อยลง

(4) เค้กระดับประถมช่วงปลาย ถึงระดับมัธยมศึกษาใช้ภาพเล็กๆ ขนาด 1 ใน 4 ของหน้าหนังสือและภาพจำนวนน้อยลง

5.2 ตำแหน่งของภาพ ควรวางไว้กลางหน้าหนังสือและสัมพันธ์ต่อเนื่องกับเนื้อหา ไม่ควรวางคลาดกับเนื้อหา เพราะจะทำให้ผู้อ่านสับสนและเกิดความเบื่อหน่าย

5.3 กรอบของภาพ ไม่ควรตีเส้นกรอบล้อมรอบ ควรปล่อยเป็นลักษณะกรอบเปิด หรือให้ภาพกลืนกรอบ และคำบรรยายภาพ ควรอยู่ใต้ภาพในตำแหน่งกลาง สมดุลกับสายตาเป็นข้อความสั้น ๆ กระทัดรัด กระชับคำและภาพ ให้ความหมาย มโนทัศน์ (Concept) อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียว ตรงจุดประสงค์ของภาพ ตัวอักษรง่าย ชัดเจน

6. สี ควรใช้สีตามความจริงในธรรมชาติ มีสีอย่างน้อย 4 สี

จากที่ได้กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การออกแบบหนังสือเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ควรออกแบบให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรและสนองธรรมชาติของการเรียนรู้และนอกจากนี้ยังต้องมีความสวยงาม น่าอ่าน ซึ่งควรมีการออกแบบในส่วนต่าง ๆ ดังนี้

6.1 รูปเล่ม ควรมีลักษณะเป็นรูปสี่เหลี่ยมแนวตั้ง (Upright Size)

6.2 ขนาดของตัวหนังสือ ควรมี ขนาด 8 นัยก หรือ 16 นัยก และมีจำนวนหน้า 50 - 100 หน้า

6.3 ปก ควรออกแบบปกให้น่าอ่าน ชื่อหนังสือมีขนาดใหญ่ 40 ปอยที่ขึ้นไป ไม่ใช่ตัวอักษรประดิษฐ์ และวางชื่อหนังสือไว้บริเวณกลางหน้ากระดาษค่อนข้างค่อนไปทางด้านบน

6.4 ภาพบนปกหนังสือเรียน เป็นภาพที่สอดคล้องกับชื่อหนังสือ สีสังคางาม

6.5 การวางหน้า การนำเสนอเนื้อหาจะต้องมีภาพประกอบ โดยใช้ภาพนำเนื้อหาหรือเขียนเนื้อหาแล้วใช้ภาพมาประกอบ

6.6 การจัดภาพประกอบหนังสือเรียน การจัดภาพประกอบหนังสือในระดับประถมศึกษาช่วงตอนต้น ควรใช้ภาพขนาด 3 ใน 4 ของหน้าหนังสือ โดยวางตำแหน่งของภาพกลางหน้าหนังสือและสัมพันธ์ต่อเนื่องกับเนื้อหา และไม่ควรตีกรอบของภาพ ปล่อยไว้ในลักษณะกรอบเปิด

6.7 สี สีที่ใช้ควรใช้สีตามความจริงในธรรมชาติ 4 สีขึ้นไป

ลักษณะหนังสือเรียนที่ดีสำหรับเด็ก

ได้มีผู้กล่าวถึงลักษณะหนังสือเรียนที่ดี ไว้ดังนี้

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527 : 48 -50) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของหนังสือเด็ก โดยทั่ว ๆ ไป ไว้ว่าหนังสือที่ดีสำหรับเด็กนั้น หมายถึง หนังสือที่เด็กอ่านได้ด้วยความเพลิดเพลินสนุกสนาน โดยไม่มีการบังคับให้อ่าน มีเนื้อหาตรงกับความสนใจ มีรูปเล่มสวย สะดุดตา เชิญชวนให้อยากหยิบอ่านไม่ว่าจะเป็นหนังสือที่ให้ความบันเทิงหรือให้ความรู้กับเด็กก็ตาม หนังสือที่เหมาะสมสำหรับเด็กควรมีลักษณะ ดังนี้

1. เนื้อหาตรงกับความสนใจของเด็กแต่ละวัย จะมีลักษณะเป็นคำประพันธ์ที่ไม่สลับซับซ้อน มีความคล้องจองกัน เป็นบทกลอนง่าย ๆ เนื้อหาไม่จริงจังมากนัก ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเป็นเรื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวของเด็ก เช่น สัตว์ วิถีบุรุษ วีรสตรี สนองความต้องการอยากรู้อยากเห็นของเด็กแต่ละวัย

2. เนื้อหาสาระต้องให้ข่าวสารกับเด็กมีการอธิบายให้ความรู้แบบง่าย ๆ ช่วยพัฒนาความคิดและคำนิยาม ส่งเสริมความเข้าใจตนเองและผู้อื่นสิ่งแวดล้อมรอบตัว และให้ความบันเทิงเป็นเครื่องมือเร้าให้เกิดความสนใจ กระตุ้นจินตนาการให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ แต่ไม่ใช่เรื่องเพื่อฝันเหลวไหล

3. ขนาดรูปเล่ม ต้องกระทัดรัด เหมาะสมกับการจับถือ ซึ่งขนาดรูปเล่มนี้ไม่แน่นอน แต่ไม่ควรเล็กหรือใหญ่เกินไป

4. ตัวอักษร ตัวโต ชัดเจนเหมาะสมกับสายตาของเด็ก

5. ภาพประกอบมีความสดใส ชัดเจน ดึงดูดความสนใจ

6. การวางรูปหน้า การจัดข้อความ การเว้นช่องว่างของด้านข้างทั้ง 2 ข้าง ด้านบนและด้านล่างของหนังสือต้องเหมาะสม

7. ปกสีสวย ตรงต่อความเป็นจริง ดึงดูดความสนใจของเด็ก

8. ตัวละครอยู่ในวัยเดียวกับเด็ก หรือวัยใกล้เคียงกับเด็ก

รัฐจวน อินทรกำแหง (2517 : 77 - 92) ได้กล่าวถึงลักษณะหนังสืออ่านที่ดีสำหรับเด็กควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ตรงกับความสนใจของเด็ก หมายถึง ความสนใจซึ่งเด็กมีอยู่ตามธรรมชาติ อันเกี่ยวกับความชอบ ความต้องการและรสนิยม นั่นคือ เป็นหนังสือสนุก ส่งเสริมจินตนาการ

ส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจ สนองอารมณ์ที่ปรารถนา ส่งเสริมความรู้

2. เล่าโครงเรื่อง ไม่ซับซ้อน มีแนวคิดเอกลักษณ์ที่เด่น ซึ่งเด็กสามารถจับแนวคิดได้โดยง่าย ควรเป็นเรื่องสั้น ๆ ตัวละครควรอยู่ในวัยใกล้เคียงกับผู้อ่าน

3. สำนวนภาษาใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจน เป็นคำธรรมดาที่เด็กจะสามารถเข้าใจได้ทันที โดยไม่ต้องคิดหาคำแปล

4. ภาพ เด็กชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าด้วยตัวหนังสือ ภาพที่งามมีชีวิต จะเชิญชวนให้เด็กสนใจหยิบหนังสือมาดูและอ่าน

5. รูปเล่ม รูปเล่มของหนังสืออ่านสำหรับเด็กเกี่ยวข้องกับขนาดของหนังสือ การจัดหน้าหนังสือ ซึ่งควรมีความประณีตตั้งแต่ปกของหนังสือจนถึงการจัดวางหน้าภายในหนังสือ การเว้นบางหน้าให้ว่าง รวมทั้งตัวหนังสือต้องเป็นตัวพิมพ์แบบที่อ่านง่าย กระดาษที่ใช้พิมพ์เป็นกระดาษดี เพื่อให้ภาพและตัวหนังสือแจ่มชัด การเย็บเล่มทนทานแข็งแรง ไม่ฉีกขาดง่าย

สิรินทร์ ช่วงโชติ และอรสา กุมาริ ปุณฺหุต (2512 : 4 - 6) ได้กล่าวถึงลักษณะของหนังสือเรียนที่ดีไว้ว่า

1. มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตรและประมวลการสอนตามวิชาและชั้นที่กำหนด
2. มีความถูกต้องเที่ยงตรงในเรื่องข้อเท็จจริง ตัวสะกด การันต์ การแบ่งวรรคตอน และการย่อหน้าที่ถูกต้อง ภาพประกอบสอดคล้องกับเนื้อหา และผู้แต่งแสดงทัศนะเป็นกลาง
3. ให้สาระด้านความรู้และด้านสติปัญญา
4. เนื้อหาในหนังสือเรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
5. สำนวนภาษาชวนอ่าน และเหมาะสมกับวัยของนักเรียน
6. ภาพประกอบชัดเจน สวยงาม จัดรูปเล่มเหมาะสม
7. มีเครื่องช่วยประกอบต่าง ๆ เช่น สารบัญ เชิงอรรถ อภิธานศัพท์

อินโลว์ (สุภาจรี พัตรपाल. 2517 : 6 ; อ้างอิงมาจาก Inlow. 1963 : 157 - 159) และ ก่อ สวัสดิพานิชย์ (2507 : 32 - 36) กล่าวว่าหนังสือแบบเรียนที่ดีควรมีลักษณะดังนี้ คือ

1. จะต้องเป็นแบบเรียนที่ทันสมัยทันต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ
2. ผู้แต่งแบบเรียนจะต้องมีคุณสมบัติ และความสามารถเหมาะสมกับแบบเรียนที่เขาแต่ง

3. เนื้อหาวิชาในแบบเรียนนั้น ๆ ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป เช่น มีความเหมาะสมในด้านจุดมุ่งหมาย ข้อความอธิบายชัดเจน เนื้อหาเหมาะกับวัยของเด็กมีบทอภิปรายแสดงความคิดเห็น ให้ความคิดรวบยอด (Concept) และสร้างให้อ่านมีวิจารณ์ญาณ ฯลฯ

4. แบบ (Style) ตรงตามมาตรฐานที่ยอมรับในปัจจุบัน เช่น ข้อความมีความหมายชัดเจนใช้คำศัพท์เหมาะสมกับวัยของเด็ก ฯลฯ

5. รูปแบบดีเช่น กระดาษดี พิมพ์อ่านง่าย ขนาดและรูปเล่มเหมาะสม

6. มีเอกสารอ้างอิงที่มาของข้อมูล

7. มีสารบัญ คำนำ อภิธานศัพท์ และครุฑ

หทัย ต้นหยง (2528 : 94 - 95) ได้กล่าวว่า หนังสือเรียนที่พึงประสงค์ ควรจะยึดหลักการ ดังนี้

1. รูปแบบสอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน

2. รูปแบบจะต้องสร้างขึ้นเพื่อสนองธรรมชาติของการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างแท้จริง ทั้งรูปเล่ม ขนาด เนื้อหา ภาพ สี สัน ถ้อยคำภาษาและการจัดระบบ การนำเสนอเนื้อหาจะต้องดำเนินไปอย่างมีขั้นตอนเหมาะกับวัย

3. การออกแบบหนังสือเรียน จะต้องได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่ยึดแบบอย่างใดอย่างหนึ่งตายตัว

4. ควรแสวงหานวัตกรรมและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อนำมาพัฒนารูปแบบหนังสือเรียน

5. การออกแบบหนังสือเรียนควรมีการทดลองวิเคราะห์วิจัย

2. เอกสารที่เกี่ยวกับการประเมินหนังสือ

หนังสือเรียนเป็นอุปกรณ์สำคัญในการเรียนการสอน การวิเคราะห์หนังสือเรียนจึงนับว่าเป็นงานสำคัญของครูและผู้เกี่ยวข้องที่จะต้องปฏิบัติอย่างรอบคอบและมีเกณฑ์กำหนดที่เหมาะสม (สิริวรรณ ทัพพะรังสี. 2528 : 24) ที่จะพิจารณาแบบเรียนให้เหมาะกับนักเรียนในด้านให้ความรู้ข้อเท็จจริงถูกต้องเหมาะสม การเขียนให้คำนึงถึงความสนใจ และสอดคล้องกับสภาพชีวิตประจำวัน การให้แนวคิดที่สำคัญต่อการเรียนรู้เหมาะสมกับวัย

(วาริ ธีระจิตร. 2531 : 48)

คำว่า การวิเคราะห์ (Analysis) หมายถึง ใ้คร่ครวญแยกออกเป็นส่วน ๆ

(พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 : 753)

ในวงการศึกษามีการอธิบายถึง การวิเคราะห์ เช่นกัน ดังที่กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ (2526 : 69) อธิบายว่า

การวิเคราะห์ คือการพิจารณาสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เข้าใจ โดยใช้วิธีแยกแยะสิ่งนั้นออกเป็น
เป็นส่วนๆ ไป ทั้งนี้เพื่อทำความเข้าใจ แต่ละส่วนแล้วก็จะพยายามทำความเข้าใจต่อไปว่า
ส่วนแต่ละส่วนนั้นมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกันอย่างไรอีก ซึ่งสอดคล้องกับ

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2517 : 7) ได้ให้นิยามเกี่ยวกับการวิเคราะห์ว่า คือ การแยกแยะ
ส่วนต่าง ๆ ออกมาให้ถี่ถ้วนที่สุดเท่าที่จะทำได้

กุหลาบ มลลิกะมาส (2522 : 30) ได้อธิบายความหมายของการวิเคราะห์ว่า
การวิเคราะห์เป็นการนำเอาเรื่องใดเรื่องหนึ่งมาพิจารณาอย่างละเอียดให้เห็นความแตกต่าง
ความกลมกลืน ข้อดี ข้อด้อย ฯลฯ ของแต่ละส่วนนั้น

โกชัย สาริกบุตร และสมพร สาริกบุตร (2521 : 12) อธิบายว่า การวิเคราะห์
หนังสือเรียนหมายถึง การจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของหนังสือเรียนออกมาพิจารณา
แต่ละส่วนว่ามีอะไรบ้าง แล้วใช้เกณฑ์ที่เชื่อถือได้เข้าเทียบเคียงกับองค์ประกอบเหล่านั้น
เพื่อดูว่าหนังสือเรียนนั้นมีส่วนใดบ้างที่แตกต่าง คล้าย เหมือน เข้าข่าย หรือดีกว่าเกณฑ์
ที่ตั้งไว้ การวิเคราะห์หนังสือเรียนจึงมีลักษณะจริงจึงเป็นเหตุเป็นผล ส่วนใหญ่จะทำในรูป
ของงานวิจัย

วาริ ธีระจิตร (2531 : 48) ได้กล่าวว่า การวิเคราะห์แบบเรียน หมายถึง
การจำแนกแยกแยะองค์ประกอบของหนังสือแบบเรียน เพื่อพิจารณาคูณค่าแต่ละด้าน
ว่ามีอะไรบ้าง การกำหนดเกณฑ์ที่เชื่อถือได้เข้าเทียบเคียงกับองค์ประกอบเหล่านั้นทั้งนี้
เพื่อดูว่า แบบเรียนนั้นมีส่วนใดบ้างที่แตกต่าง เข้าข่าย มีข้อดี ข้อเสีย โดยนำมาแยกแยะจาก
เกณฑ์ที่กำหนดไว้ การวิเคราะห์แบบเรียน จึงทำในลักษณะมีหลักการมีเหตุผล และได้
ข้อสรุปที่สามารถเชื่อถือ ไม่ว่าการวิเคราะห์นั้นจะทำขึ้นกี่ครั้งก็ตาม ผลที่ได้รับย่อม
ไม่แตกต่างกัน

ในความหมายนี้จะเห็นว่าการวิเคราะห์หนังสือเรียนมีขั้นตอนของการประเมินคุณค่าหนังสือเรียนอยู่ด้วย ในเรื่องนี้ รัชจวน อินทรกำแหง (2520 : 40) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินค่าหนังสือไว้ ดังนี้

การประเมินค่าหนังสือ คือ การพิจารณาตัดสินว่าหนังสือเรื่องหนึ่ง ๆ มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด มีส่วนดีมากหรือมีส่วนบกพร่องมาก และที่ดีหรือที่บกพร่องนั้นคืออย่างไร จะใช้ประโยชน์จากหนังสือนั้นได้ดีเพียงใด และสิริวรรณ ทัพพะรังสี (2528 : 25) ได้กล่าวถึงการประเมินค่าหนังสือว่าเป็นการตีราคาคุณภาพของหนังสือด้วยวินิจัย โดยอาศัยเกณฑ์และมาตรฐานของสิ่งที่กำหนดไว้ หรือผู้รู้เป็นหลักในการเปรียบเทียบ นอกจากนี้ยังว่าการประเมินค่าหนังสือเป็นขั้นตอนต่อเนื่อง จากการวิเคราะห์หนังสือเรียน ซึ่งจะทำให้การวิเคราะห์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางในการประเมินหนังสือเรียน

รัชจวน อินทรกำแหง (2520 : 47 - 48) เสนอแนวทางการประเมินค่าหนังสือประเภทตำราวิชาการหรือสารคดีไว้หลายประเภท ดังนี้

1. เนื้อหาวิชาและสาระของหนังสือ มีสาระเป็นแก่นสารที่แน่นอน มีความสมบูรณ์ และสมควรเหมาะสำหรับผู้อ่านระดับนั้น
 2. วิธีเสนอหนังสือชวนให้อ่าน เข้าใจง่ายสำนวนภาษาสละสลวยมีความยากง่ายเหมาะสมกับผู้อ่าน
 3. การวางเค้าโครงเรื่องลำดับเรื่องไม่ซับซ้อน เรียงลำดับความยากง่ายทำให้เกิดความเข้าใจและความต่อเนื่องทางความคิด
 4. คุณวุฒิ และประสบการณ์ของผู้เขียนเป็นที่เชื่อถือได้
 5. ส่วนประกอบต่าง ๆ ของหนังสือได้แก่ สารบัญ คำนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ ทำได้ดีช่วยให้ผู้อ่านค้นคว้าได้สะดวกรวดเร็วขึ้น
 6. ลักษณะรูปเล่ม และคุณภาพการพิมพ์มีความถูกต้องรวมทั้งภาพประกอบด้วย
 7. สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ความถูกต้อง ความแม่นยำของเนื้อหาสาระของหนังสือ
- สำหรับ นาริรัตน์ อยู่กิจชัย (2520 : 37 - 39) ได้ให้แนวการวิเคราะห์หนังสือเรียนไว้ 2 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา ควรช่วยส่งเสริมความรู้ตามหลักสูตรให้กว้างขวางและช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เนื้อหาที่มีคุณค่าให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน มีความทันสมัย ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย วิธีการเสนอเนื้อหาชวนอ่าน การเรียงลำดับเรื่องไม่สับสน

2. ด้านรูปเล่ม ขนาดรูปเล่มควรมีขนาดพอเหมาะ สำหรับให้เด็กหยิบอ่านได้ สะดวก ภาพประกอบมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่องช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้นและมีขนาดพอเหมาะ แสดงให้เห็นสิ่งที่ต้องการแสดงชัดเจน ภาพมีสีดึงดูดใจ การจัดวางภาพสวยงามภาพอยู่หน้าเดียวกับเนื้อเรื่อง ขนาดตัวพิมพ์พอเหมาะกับสายตาเด็ก มีตัวพิมพ์ลักษณะพิเศษ เพื่อนั่นข้อความสำคัญบางตอน นอกจากนี้กระดาษที่ใช้พิมพ์ควรมีความหนาพอสมควรและน่าอ่าน ควรเป็นกระดาษฟอกขาวหรือกระดาษปอนด์ คุณภาพในการพิมพ์ดี มีความชัดเจน ถูกต้อง มีปกและชื่อเรื่องดึงดูดใจสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง การเข้าเล่มดี สามารถเปิดอ่านได้สะดวก มีการเย็บเล่มที่ทนทาน กระดาษไม่หลุดและฉีกขาดง่าย

สำหรับฉวลักษณะ บุญญาภรณ์ (2523 : 92 - 95) ได้เสนอแนวทางการประเมินคุณค่าหนังสือตำราไว้ โดยเกณฑ์สร้างเป็นตารางในการวิเคราะห์ตำราในแขนงวิชาเดียวกัน แต่มีผู้เขียนหลายคนหรือหลายกลุ่มนำมาเทียบเคียงกัน แบ่งเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 4 ระดับ คือ ดีมาก ดี พอใช้ เลว และแบ่งการพิจารณาหนังสือออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเนื้อหา

1.1 ผู้แต่งมีความสามารถในเนื้อหาวิชาหรือสาขาวิชาที่เขียนหนังสือเรียนหรือไม่

1.2 ตำรานั้นสามารถทำให้เกิดความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรของวิชานั้น ๆ หรือไม่

1.3 ในหนังสือเล่มนั้นมีข้อความที่ทำให้เกิดการถกเถียงหรือขัดกันเองหรือไม่

1.4 เนื้อหาวิชาที่ปรากฏมุ่งส่งเสริมศีลธรรม ความดีและคุณค่าของวรรณคดีหรือไม่

2. วิธีการเขียนเกี่ยวกับเนื้อหา

2.1 เป็นการเขียนที่ปรับปรุงให้เหมาะแก่วัยของนักเรียนหรือไม่

2.2 คำศัพท์ต่าง ๆ ที่ใช้เหมาะกับระดับของผู้ศึกษาหรือไม่

2.3 อุปกรณ์หรือเรื่องราวต่าง ๆ ของหนังสือปรับปรุงให้เหมาะกับ

ความแตกต่างของบุคคลหรือไม่

3. การจัดเนื้อหา

3.1 ครรชนิและสารบัญของเนื้อหาสมบูรณ์ง่ายแก่การใช้หรือไม่

3.2 มีหน้าคำอธิบายคำศัพท์ยากหรือไม่เหมาะสมกับเนื้อเรื่องหรือไม่

3.3 รูปภาพ แผนที่ กราฟต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบในหนังสือเล่มนั้นมีหรือไม่
เหมาะสมเนื้อเรื่องหรือไม่

3.4 เรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับหนังสือนั้นผู้แต่งกล่าวถึงหรือไม่ หรือนำมา
เพิ่มเติมไว้ต่างหาก

3.5 มีข้อความย่อ ๆ ของเรื่องแต่ละบทอยู่ท้ายบทนั้นเป็นการทบทวนหรือไม่
ผู้เขียนย่อเรื่องได้ดีเพียงไร

3.6 บรรณานุกรมท้ายเล่มที่ช่วยในการค้นคว้าละเอียดเพียงไร

4. มาตรฐานในการพิมพ์

4.1 ตัวอักษรเป็นอย่างไร

4.2 มีช่องว่างระหว่างบรรทัดห่างกันเพียงไร อ่านสะดวกหรือไม่

4.3 ชนิดของกระดาษดีและทนเพียงไร

4.4 การเข้าปกแข็งแรงหรือไม่

4.5 การพิมพ์เป็นอย่างไร

หทัย หัทยาภิรมย์ (2521 : 86) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์หนังสือเรียนโดย
พิจารณาองค์ประกอบของแบบเรียนไว้ ดังนี้

1. ส่วนร่างกายของแบบเรียนประกอบด้วยรูปธรรม 4 ได้แก่

1.1 รูปเล่ม หมายถึง ขนาดปก ลักษณะกระดาษ ตัวอักษร การจัดลำดับหน้า

ฯลฯ

1.2 ภาพประกอบ ลักษณะภาพประกอบ การใช้สี ขนาด จำนวน คำอธิบาย
ประกอบภาพ

1.3 เนื้อหา การเสนอเนื้อเรื่อง ความสอดคล้องกับหลักสูตร การเน้นเรื่อง กิจกรรมและแบบฝึกหัด

1.4 การใช้ภาษา การวางรูปคำบรรยายเนื้อหาลักษณะภาษาที่ใช้

2. ส่วนจิตวิญญาณของแบบเรียนประกอบด้วยนามธรรม 5 ได้แก่

2.1 สิ่งประทับใจผู้ใช้ ได้แก่ สี สัน รูปเล่ม ความชัดเจนของภาพประกอบ แนวคิดริเริ่มของผู้เรียน

2.2 ข้อเท็จจริงประจักษ์แจ้งบรรจุไว้ในเนื้อหาชัดเจนหนักแน่นเชื่อถือได้ มีหลักฐานอ้างอิงที่เข้าใจผู้เรียน

สิริวรรณ พัทธะรังสี (2528 : 45) ได้รวบรวมแนวคิดและแบ่งหลักเกณฑ์ในการ วิเคราะห์หนังสือเรียนไว้ 5 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา พิจารณาจากความสอดคล้องกับจุดประสงค์ของหลักสูตร ความสอดคล้องกับจุดประสงค์รายวิชา ความครบถ้วนของเนื้อหาวิชา ความเหมาะสมกับการเรียนรู้ และลักษณะของกิจกรรมท้ายบท

2. ด้านการนำเสนอและการใช้ภาษา พิจารณาจากการใช้สำนวนภาษา การอธิบาย เนื้อหาวิธีการเขียน การเรียงลำดับเนื้อหา การยกตัวอย่างประกอบ สัดส่วนของเนื้อหา

3. ด้านการจัดรูปเล่ม พิจารณาจาก ขนาดของรูปเล่ม กระดาษปก การออกแบบปก กระดาษที่ใช้พิมพ์ การเย็บเล่มหนังสือ

4. ด้านการพิมพ์ พิจารณาขนาดและแบบของตัวพิมพ์ ตัวอักษรลักษณะพิเศษ การเรียงพิมพ์ การเว้นวรรคตอน การขึ้นย่อหน้า การสะกดการันต์ การเว้นขอบกระดาษ และรายละเอียดเกี่ยวกับการพิมพ์

5. ด้านส่วนประกอบของหนังสือ พิจารณา คำนำ สารบัญ เชิงอรรถ บรรณานุกรม ภาพประกอบ การระบุชื่อหนังสืออ่านประกอบ

วารี ธีระจิตร (2531 : 56 - 55) ได้กล่าวถึงหลักวิเคราะห์แบบเรียน แบ่งออกได้ เป็น 3 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. การวิเคราะห์คุณลักษณะของรูปแบบ

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสือแบบเรียน

1.2 การวิเคราะห์คุณภาพของรูปแบบของหนังสือ เช่น การพิมพ์ รูปเล่ม

ภาพประกอบ

2. การวิเคราะห์คุณค่าของเนื้อหาทางวิชาการ

2.1 การวิเคราะห์เนื้อหาวิชาโดยทั่วไป เช่น ความเหมาะสมโดยทั่วไป ความยากง่าย ความเหมาะสมกับระดับชั้น สัดส่วนของเรื่อง

2.2 การวิเคราะห์ลักษณะของเนื้อหาวิชา การรวบรวมเนื้อหา ถูกต้องตรงกับข้อเท็จจริง ตรงกับความสนใจ ตรงกับหลักสูตร

3. การวิเคราะห์วิธีการเขียน ซึ่งจะพิจารณาถึงความเหมาะสมโดยทั่วไปของวิธีการเขียน การสรุปบทเรียน กิจกรรมท้ายบท ที่เน้นความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของบทเรียน ครอบคลุม เนื้อหา ช่วยฝึกทักษะเพิ่มเติมและเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก

วารี ธีระจิตร (2531 : 56 - 55) ได้ปรับปรุงเกณฑ์ตามแนวทางของ Harry A. Greene และ ได้เสนอเกณฑ์การวิเคราะห์แบบเรียนตามบัตรให้คะแนน ซึ่งประกอบด้วย หัวข้อใหญ่ 4 ข้อ ดังนี้

1. เรื่องทั่ว ๆ ไป เกี่ยวกับหนังสือ ซึ่งจะประกอบด้วย หัวข้อย่อย

1.1 ชื่อหนังสือ

1.2 ชื่อผู้แต่ง คุณวุฒิ

1.3 สำนักพิมพ์

1.4 ปีที่จัดลิขสิทธิ์ พิมพ์ครั้งที่ ปรับปรุงแก้ไข

1.5 ราคาหนังสือ

2. เนื้อหา น้ำหนักในการพิจารณาให้คะแนนในเรื่อง เนื้อหาให้คะแนนมากที่สุด จะประกอบด้วยหัวข้อย่อย

2.1 ความเหมาะสมทั่ว ๆ ไป

2.2 ความยากง่ายในเรื่อง ความเข้าใจ คำยาก แนวคิด ลำนวน และวิธีเขียน

2.3 ความเหมาะสมกับระดับชั้น

2.4 การรวบรวมเนื้อหา ถูกต้องตามความจริง

2.5 จำนวนหน้า เหมาะกับเวลาที่วางไว้

2.6 การฝึกหัดช่วยให้เกิดความเข้าใจ

2.7 แบบทดสอบ คำถามได้มาตรฐาน

3. วิธีการ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล อุปกรณ์ช่วยในการใช้หนังสือ เช่น คู่มือครู มีสารบัญ รูปภาพ

4. รูปเล่ม

4.1 ขนาดของหนังสือ

4.2 ปก การตกแต่งชื่อเรื่อง เหมาะสมและดึงดูดความสนใจ

4.3 การเย็บ การให้สี ชื่อเรื่อง เหมาะสมและดึงดูดความสนใจ

4.4 กระดาษ สีของกระดาษ คุณภาพของกระดาษ

4.5 การพิมพ์ ขนาดตัวพิมพ์ เหมาะกับวัยของเด็ก การเว้นเนื้อที่

4.6 ภาพ เป็นสี ขนาดเหมาะสม มีความแจ่มแจ้ง

อรสา กุมาริ ปุทฺท (2514 : 10 - 11) ได้กล่าวถึง คุณสมบัติของแบบเรียน ระดับประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นหลักในการตัดสินใจเลือกใช้ให้เกิดประโยชน์ พอสรุปได้ 2 ประการ ที่สำคัญ ดังนี้

1. การจัดทำรูปเล่ม ควรพิจารณาในสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 ขนาด ควรเหมาะสมมือ ประมาณ 7×10 นิ้ว

1.2 กระดาษที่ใช้พิมพ์ ควรเป็นกระดาษเหนียว ไม่ขาดง่าย

1.3 การพิมพ์ ใช้ตัวอักษรใหญ่พอเหมาะกับสายตาเด็ก ไม่ใช้ตัวอักษรลวดลาย

1.4 การเย็บเล่ม ควรมั่นคงไม่หลุดง่าย

1.5 การใช้ภาพประกอบ ควรมีลักษณะ ดังนี้

1.5.1 เป็นภาพขนาดใหญ่ เด็กดูได้ชัด

1.5.2 ควรเป็นภาพสีสดใส และสีถูกต้องตรงกับความเป็นจริง

1.5.3 ภาพที่จัดไว้ควรมีความสอดคล้องกับเนื้อเรื่อง ทั้งด้านลักษณะ

ท่าทาง สีที่ใช้ และบุคลิก

1.5.4 ภาพประกอบที่เป็นภาพถ่าย ควรเลือกให้เหมาะสม ไม่น่าสมัหรือ

ล้าสมัยเกินไป

1.5.5 ภาพข้อความ ควรมีให้น้อยที่สุดและควรเป็นภาพที่ชัด เช่น

ภาพลายเส้น

1.5.6 จำนวนภาพ ควรมีเกือบทุกหน้า

2. เนื้อหาในแบบเรียน

2.1 ความถูกต้องของเรื่องราวต่าง ๆ เช่น พ.ศ. สถานที่ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

2.2 การใช้สำนวนภาษา ให้เหมาะสมกับเด็ก

2.3 ความทันสมัยของแบบเรียน แบบเรียนต้องทันสมัยในแง่วิทยาการ

ก้าวหน้าอยู่เสมอ

2.4 จำนวนเนื้อหา แบบเรียนในชั้นประถมศึกษาไม่ควรมีเนื้อหามากและเนื้อหาต้องเหมาะสมกับความพร้อมและสติปัญญาของเด็ก

2.5 แบบทดสอบหรือแบบประเมินผล ควรจะมีประกอบเนื้อหาทุกเรื่อง
หทัย ดันหยง (2528 : 181) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการวิเคราะห์หนังสือ
แบบเรียนไว้ ดังนี้

1. ลักษณะรูปเล่ม

1.1 ปก (สี - การออกแบบ)

1.2 รูปเล่มในภาพรวม

1.3 คุณภาพวัสดุ (กระดาษ)

1.4 ขนาดตัวอักษรและความชัดเจน

1.5 ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า

1.6 ศิลปะ การจัดหน้า

2. ภาพประกอบ

2.1 ความชัดเจน (สี - ขาวดำ)

2.2 ลักษณะความสมจริง (เขียน - ถ่าย)

2.3 ขนาด

2.4 จำนวนภาพ

2.5 ความเหมาะสม (สภาพการเรียนการสอน)

2.6 คำอธิบายประกอบภาพ

3. เนื้อหา

3.1 วิธีเสนอเรื่อง

3.2 ความสอดคล้องกับหลักสูตร

- 3.3 การเรียงลำดับความยากง่าย
- 3.4 เอกภาพและความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง
- 3.5 การเน้นสาระสำคัญ
- 3.6 ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์
- 3.7 กิจกรรมเสนอแนะ
- 3.8 ภาคผนวกท้ายบท
- 4. การใช้ภาษา
 - 4.1 ความถูกต้องตามหลักภาษา
 - 4.2 ความชัดเจนของข้อความ
 - 4.3 ความเหมาะสมของการใช้ศัพท์
 - 4.4 เครื่องหมายวรรคตอน
- 5. แนวคิดริเริ่มของผู้เรียน (Originality) ซึ่งกำหนดเป็นตารางวิเคราะห์ไว้ ดังนี้

แบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ
ประเภทหนังสือ.....
ระดับชั้น.....

ลำดับ	รายการคุณภาพ	คะแนนเต็ม
1.	รูปเล่ม	
1.1	ปก (สี-การออกแบบ)	4
1.2	การเขียนเล่ม	4
1.3	คุณภาพกระดาษ	4
1.4	ขนาดตัวอักษรและความชัดเจนของตัวพิมพ์	4
1.5	ขนาดของรูปเล่ม และจำนวนหน้า	4
1.6	ศิลปะการจัดหน้า	4
2.	ภาพประกอบ	
2.1	ความชัดเจน (สี-ขาวดำ)	4
2.2	ลักษณะความสมจริง (ภาพเขียน,ภาพถ่าย)	4
2.3	ขนาด	4
2.4	จำนวนภาพ	4
2.5	ความเหมาะสม(สภาพการเขียน-การสอน)	4
2.6	คำอธิบายประกอบภาพ	4
3.	เนื้อหาวิชา	
3.1	วิธีการเสนอเรื่อง	4
3.2	ความสอดคล้องกับหลักสูตร	4
3.3	การเรียงลำดับความยากง่าย	4
3.4	เอกภาพและความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง	4
3.5	การเน้นในเรื่องสำคัญ	4
3.6	ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์	4
3.7	กิจกรรมเสนอแนะ	4
3.8	คำถามท้ายบทหรือแบบฝึกหัด	4
4.	การใช้ภาษา	
4.1	ความถูกต้องทางไวยากรณ์	4
4.2	ความชัดเจนของข้อความ	4
4.3	ความเหมาะสมในการใช้ศัพท์	4
4.4	เครื่องหมายวรรคตอน	4
5.	แนวคิดริเริ่มของผู้เขียน (Originality)	4
	รวม	100

สมหมาย เชื้อพงษ์ ได้กำหนดเกณฑ์ประเมินหนังสือสารบันเทิงในระดับ
ประถมศึกษา (2538 : 135 -156) ไว้ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะ

1.1 ปก (สีและการออกแบบ) ควรมีชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดทำภาพ ผู้จัดพิมพ์
มีภาพประกอบ สีสดใส สะอาดตา เน้นสาระแนวคิด และมโนทัศน์ของเรื่อง ปกแข็ง
ตัวอักษรชื่อเรื่องขนาด 48 พอยท์ ขึ้นไป อ่านง่าย

1.2 การทำรูปเล่มควรมีรูปทรงมิติ สาระสำคัญของเรื่อง การเข้าเล่มแข็งแรง

1.3 กระดาษปก ควรพิมพ์ด้วยกระดาษอาร์ต หรือกระดาษปอนด์สีขาว
หนาเป็นพิเศษ เคลือบผิวมัน และกระดาษพิมพ์ควรเป็นกระดาษอาร์ต หรือกระดาษปอนด์
อย่างหนา สีขาว

1.4 ขนาดตัวอักษร สี ความชัดเจน ควรใช้อักษรขนาด 32 พอยท์ สีน้ำเงิน เขียว
ดำ แดง

1.5 ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า ควรเป็นหนังสือขนาด 8 หน้ายก ความยาว
ของเนื้อเรื่องไม่เกิน 12 หน้า

1.6 ศิลปะการจัดหน้า ควรประกอบด้วยดุลยภาพ ความกลมกลืน เอกภาพและมี
จุดเด่นเร้าใจ

1.7 ความชัดเจนของภาพ ควรเป็นภาพถ่ายหรือภาพเขียน หรือ ภาพการ์ตูน
หรือ ภาพมิติ หรือภาพประสม หรือภาพแผนผัง หรือภาพจินตนาการ ที่มีสีสันธรรมชาติ

1.8 ความสมจริงของภาพ ควรเป็นภาพถ่าย หรือภาพเขียน หรือภาพการ์ตูน
ถ่ายทอดตามความจริง ระบบสีสดใสประเภทแม่สี

1.9 ขนาดและสีสันของภาพ ควรมีภาพขนาด 3/4 ของหน้า สีสดใสประเภท
แม่สี

1.10 จำนวนภาพ ควรมีภาพประกอบทุกหน้า หรือมีภาพประกอบ 3/4 ของ
จำนวนหน้า

1.11 ความเหมาะสมในการเรียนการสอน หนังสือสารบันเทิง ควรมีความ
เหมาะสมกับการเรียนการสอนทุกกลุ่มประสบการณ์

1.12 คำอธิบายภาพประกอบ ควรมีลักษณะช่วยให้เกิดมโนทัศน์ชัดเจน สอดคล้องสัมพันธ์กับภาพ ใช้ภาษา หรือถ้อยคำกระชับรัดกุม ขนาดและสีสันทของตัวอักษรเหมาะสม

2. ด้านคุณภาพ

2.1 แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ควรเป็นแนวคิดใหม่ หรือแนวคิดที่ได้มาจากการสังเคราะห์

2.2 วิธีเสนอเรื่องเชิงสารบันเทิง มีการเริ่มเรื่อง โดยการใช้ปริศนาความ มีการดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์ และมีการจบเรื่องแบบสุขนานุกรม

2.3 ความสอดคล้องกับหลักสูตร ควรสอดคล้องใน 3 ลักษณะ คือ ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาบทเรียน

2.4 ลำดับความยากง่าย คือใช้ภาษาง่าย ๆ ใช้ภาษาบุรุษที่หนึ่ง ใช้ประโยคกาลเดียว การดำเนินเรื่องเป็นลำดับขั้นตอนกาลเทศะ มุ่งมโนทัศน์เดียว เนื้อหาไม่ยุ่งยากซับซ้อน ควรเป็นเรื่องตามความสนใจและความสามารถ

2.5 เอกภาพความกลมกลืน คือมีคุณสมบัติที่แสดงรูปร่างหรือภาพพจน์ของหนังสือให้เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่มีเรื่องเดียว มีจุดสุดยอดแห่งความคิดเป็นเรื่องเดียว มีเค้าโครงเรื่องกลมกลืนกันตั้งแต่ต้นจนจบ มีชื่อเรื่องแสดงมโนทัศน์ให้เห็นลักษณะของเรื่องเป็นเบื้องต้น และยังครอบคลุมไปถึงลักษณะจุดประสงค์และพฤติกรรมที่มีอยู่ในเรื่องนั้นโดยสรุป

2.6 การเน้นสาระสำคัญ มุ่งเน้นมโนทัศน์เดียว มีคุณลักษณะทางคุณธรรม สร้างสรรค์จิตใจคนให้เป็นสุข มีปมเพิ่มความเข้ม ผู้อ่านต้องค้นหาด้วยความตื่นเต้นเร้าใจ

2.7 ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์ แสดงออกของข้อมูลด้านจำนวน และตัวเลข มีเหตุผลสมจริงเชื่อถือได้ มีเหตุการณ์และบรรยากาศกลมกลืนกับเรื่อง บุคลิกภาพของตัวละครสมจริง ภาษาที่ใช้ถูกต้อง

2.8 กิจกรรมเสนอแนะ คลี่คลายปัญหาต่าง ๆ ควรมีลักษณะสนองความต้องการพื้นฐานทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา บังคับปัญหาแต่ไม่สอนโดยตรง จูงใจให้คิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ จบลงด้วยความสุขสมหวัง

2.9 เราใจให้สนุกสนานเพลิดเพลิน ควรสอดคล้องเป็นหนังสือที่สอดคล้องอารมณ์เกือบทุกคน ใช้ภาษาง่าย ไพเราะเพราะพริ้งชวนอ่านสมกับสภาพความเป็นจริงเสนอเนื้อเรื่องแปลก

2.10 ความถูกต้องตามหลักภาษา คือมีความถูกต้องทางหลักภาษา ไม่ผิดความหมาย ถูกต้องตามศัพท์บัญญัติ ไม่ผิดศีลธรรมจรรยา เขียนถูกต้อง

2.11 ความชัดเจนของถ้อยคำ จะต้องใช้คำถูกต้องกับความนิยมและหลักการ ใช้ภาษา ถูกต้องตามสภาพเหตุการณ์ ใช้คำสั้น ๆ ง่าย ๆ กระชับรัดกุม

2.12 ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์ หนังสือประเภทร้อยแก้ว ควรใช้ภาษาพูด หรือสนทนาที่เป็นธรรมชาติ เน้นการใช้ลักษณะนามเป็นบุรุษที่หนึ่ง ใช้คำศัพท์ไทย สอดคล้องกับภาพ เนื้อเรื่อง ใช้ภาษากลาง บรรยายเรื่องด้วยภาษาเขียน มีโครงสร้างของประโยคไม่ซับซ้อนในเด็กเล็ก ประโยคไม่เกิน 6 - 10 คำ และหนังสือประเภทร้อยกรอง ควรมีลักษณะถูกต้องตามลักษณะฉันทลักษณ์ ดำเนินเรื่องอย่างมีเอกภาพ สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียว ใช้คำที่มีความหมาย มีลักษณะร่วมสมัย ใช้จำนวนถูกต้องตรงตามความหมาย ไม่ใช้จำนวนแปลกใหม่ตามสมัยนิยม และเป็นสำนวนและเนื้อหาหาบรื่น

2.13 เครื่องหมายวรรคตอน มีการย่อหน้า การเว้นวรรค การใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ถูกต้อง

สำหรับรายละเอียดในการประเมินหนังสือนั้น มีเอกสารและงานวิจัยกำหนดลักษณะสำคัญที่ใช้ในการพิจารณาไว้ดังนี้

ลักษณะรูปเล่มของหนังสือ

ลักษณะรูปเล่มของหนังสือเรียนสำคัญมาก เพราะจะเป็นส่วนที่ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน หทัย ดันหยง (2528 : 96 - 97) ได้แนะแนวทางในการจัดรูปเล่มของหนังสือเรียนว่าควรมีลักษณะรูปเล่ม ดังนี้

1. ลักษณะรูปเล่ม ควรเป็นรูปสี่เหลี่ยมแนวตั้ง (Upright Size)
2. ขนาดของเล่มพอเหมาะ สมกับเด็ก คือ พอเหมาะมือของเด็กที่จะหยิบยกเปิดอ่านหรือนำไปไหนมาไหนได้โดยสะดวก ที่นิยมทำกันมาก คือ ขนาด 8 หน้ายก ($7\frac{1}{2} \times 10\frac{1}{4}$ นิ้ว) หรือขนาดเล็ก 16 หน้ายก ($5 \times 7\frac{1}{4}$ นิ้ว) ในเรื่องขนาดของเล่มนี้

สมทรง สิตะลาตัน (2516 : 89 - 90) ได้ศึกษาเรื่องลักษณะของหนังสือที่เด็กชอบ โดยใช้หนังสือ 10 เล่ม เป็นเครื่องมือทดลอง พบว่านักเรียนชอบรูปเล่ม ขนาด 6×8.5 นิ้ว ประเภทแนวตั้ง (Upright) มากที่สุดทุกระดับชั้น และขนาดรูปเล่มนี้นักเรียนเลือกโดยถือความกระทัดรัด และเปิดง่าย อ่านง่ายเป็นเกณฑ์ และ นาริรัตน์ อยู่กิจดิษฐ์ (2520 : 38) ได้ให้เกณฑ์การพิจารณารูปเล่ม ของหนังสือว่าขนาดพอเหมาะ หมายถึง ขนาดไม่ใหญ่หรือหนาเกินไป ควรให้เด็กหยิบอ่านได้สะดวก ฉะนั้นขนาดที่พอเหมาะก็คือ ประมาณ 16.5×21.5 เซนติเมตร หรือ 6.5×8.5 นิ้ว

3. การเย็บเล่มแข็งแรง ประณีต หนังสือที่เย็บเล่มโดยวิธีเย็บด้วยเชือกแล้วอัดสัน กาวอีกครั้งจะทนทานกว่าหนังสือที่เย็บเล่มแบบเย็บอก เพราะลวดจะชำรุดเร็ว

4. ปกจะต้องแข็งแรงทนทานต่อการหยิบจับ ควรทำให้สวยงาม เพื่อดึงดูดความสนใจให้อยากอ่าน หน้าปกควรมีชื่อเรื่อง โดยใช้อักษรพิมพ์ขนาดใหญ่ ขนาด 40 ปอยท์ขึ้นไป อ่านง่าย สะดุดตา ไม่ควรใช้ตัวอักษรประดิษฐ์เพราะอ่านยาก ชื่อหนังสือควรอยู่กลางหน้ากระดาษก่อนไปทางด้านบน เพราะเป็นบริเวณจุดรวมความสนใจสายตา (Optical Center)

ภาพบนปกหนังสือเรียน ควรเป็นภาพที่มีความหมายแสดงมโนทัศน์ (Concept) รวมของเรื่อง ภาพควรมีสีสรรดงาม ไม่ควรมีรายละเอียดสับสน ไม่แลดูทึบหรือแออัด และมีข้อมูลต่าง ๆ พิมพ์ไว้ คือ ชื่อหนังสือเรียน ผู้แต่ง ผู้เขียนภาพ สำนักพิมพ์หรือผู้จัดทำบอกไว้ด้วย ระดับชั้นเรียน

5. จำนวนหน้า สำหรับเด็กเล็กควรมีประมาณ 50 ถึง 100 หน้า เด็กโตควรอยู่ระหว่าง 100 ถึง 150 หน้า

6. การจัดวางหน้า ตัวหนังสือและภาพไม่ควรวางซ้อนทับกัน ไม่ควรตีกรอบของหน้ากระดาษ ควรเว้นชานริมหน้ากระดาษ (Margin) ควรจัดให้สวย โปร่งตา ควรเว้นว่างเพื่อให้เด็กได้พักสายตา จากการสัมมนาเกี่ยวกับหนังสือเด็กที่ผ่านมาต่างก็ยอมรับเป็นหลักสากลแล้วว่าภาพนั้นไม่ควรตีเส้นกรอบล้อมรอบ ควรปล่อยเป็นลักษณะกรอบเปิดหรือให้ภาพกลืนกรอบ ภาพในหนังสือเรียนก็ต้องใช้หลักการเดียวกัน เหตุผลที่คิดกันเช่นนั้นก็เพื่อสนับสนุนหลักจิตวิทยาที่ว่า (หทัย ดันหยง. 2528 : 165 - 166)

ก. ผู้อ่านหรือเด็กดูภาพที่ตีกรอบจะรู้สึกอึดอัดเหมือนกับการจำกัดเสรีภาพทางอารมณ์และความคิด

ข. ภาพตีกรอบจะทำให้เกิดความแน่นขนัดบนหน้าหนังสือ ซึ่งควรจะมีลักษณะโปร่งตา

ค. ภาพในบางลักษณะไม่อาจจะเขียนเต็มรูปได้ ถ้าขีดเส้นตีกรอบเด็กจะรู้สึกว่ภาพนั้นไม่ครบถูกตัดขาดหายไป

ง. หนังสือบางเล่มส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เด็กจะขีดเขียนต่อภาพเล่นบริเวณริมกรอบ ถ้าไม่ตีเส้นกรอบจะเป็นประโยชน์ในเรื่องนี้มาก

จ. การตีกรอบอาจทำได้ตามจุดประสงค์ของภาพ เช่น ภาพแผนผัง แผนภูมิ แผนที่ แผนที่แผนที่ ฯลฯ ซึ่งเป็นภาพนามธรรม ทั้งนี้ ควรจัดหน้าโดยคำนึงถึงหลักดุลยภาพ (Balance) หลักความผสมกลมกลืน (Harmony) หลักเอกภาพ (Unity) และหลักการสร้างจุดเด่นดึงดูดความสนใจ (Gaze Motion) ออกแบบให้เนื้อหาน่าอ่าน โปร่งตา อ่านง่าย เข้าใจง่าย

ทิงเคอร์ (ฟองใส ศรีสำราญ. 2521 : 13 ; อ้างอิงมาจาก Tinker. 1969)

เสนอการจัดรูปแบบของหนังสือเพื่อส่งเสริมการอ่านไว้ว่าหนังสือต่าง ๆ ควรมีเนื้อหา 60 เปอร์เซ็นต์และที่ว่าง 40 เปอร์เซ็นต์ การเว้นที่ว่างนี้ก็เพื่อให้เป็นที่พักสายตา เกิดความสวยงามและชวนให้อ่านตัวพิมพ์ ซึ่งมีความเห็นสอดคล้องกับ ราล์ฟ (สมหมาย เชื้อพงษ์. 2538 : 31 ; อ้างอิงมาจาก Ralph. 1952 : 197) กล่าวไว้ว่า การเว้นว่างขานหรือริมรอบ ๆ ข้อความหรือหน้ากระดาษ เป็นการทำให้การอ่านสะดวกขึ้น เป็นการเชิญชวนในเบื้องต้นให้น่าอ่าน ทำให้จุดโฟกัสของสายตาที่จับบนตัวอักษรง่ายขึ้น เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดที่จะต้องมียที่ว่างไว้สำหรับผู้อ่านเพราะตัวอักษรที่เบียดกันแน่นเกินไปไม่น่าสนใจ ไม่น่าประทับใจ ทำให้เกิดความเมื่อยล้าต่อผู้อ่าน

7. กระดาษที่ใช้ ควรมีคุณภาพดี ทั้งกระดาษปกและเนื้อหาภายใน ซึ่งควรใช้กระดาษปอนด์ (Bond Paper) ซึ่งมีความหนาเหนียวทนทาน และน่าอ่าน

8. ตัวอักษร ขนาดพอเหมาะสำหรับเด็กประถมศึกษา ประมาณ 24 ปอยท์ (3 มม.)

ทินเกอร์ (อลิสรา ตันชนสิน. 2528 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Tinker. 1966 : 151) ได้สรุปเกี่ยวกับการใช้ขนาดตัวพิมพ์ให้สัมพันธ์กับระดับอายุของผู้อ่าน ไว้ดังนี้

ระดับชั้นเรียน	ขนาดตัวพิมพ์
1	14 - 18 ปอยท์
2 - 3	14 - 16 ปอยท์
4	12 ปอยท์
5 - 8	10 - 12 ปอยท์
ใช้ขนาดเดียวกับผู้ใหญ่	10 - 12 ปอยท์

บรูมและโพลค์ (อลิสรา ตันชนสิน. 2528 : 12 ; อ้างอิงมาจาก Broom. 1951 : 70 - 73 and Polk. 1952 : 191 - 197) ได้สรุปไว้ตรงกันว่า การใช้ขนาดตัวพิมพ์สำหรับหนังสือแบบเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นนั้นให้ใช้ขนาด 14 ปอยท์ ถึงแม้ว่าผู้พิมพ์บางคนจะใช้ขนาดใหญ่กว่านี้ ขนาด 12 ปอยท์ ให้ใช้กับระดับที่สูงกว่าประถมศึกษาปีที่ 1 ขนาด 10 - 12 ปอยท์ ให้ใช้กับระดับประถมศึกษาตอนปลาย และขนาด 10 ปอยท์ ให้ใช้กับระดับสูงกว่าประถมศึกษาตอนปลาย ขนาดดังกล่าวให้ใช้กับคนที่สายตาปกติ สำหรับนักเรียนที่มีปัญหาเสนอให้ใช้ตัวพิมพ์ขนาด 18 - 24 ปอยท์

สีของตัวอักษร ควรใช้สีเข้ม จากการศึกษาวิจัยของ วิชัย ภูโยธิน (2513 : 83 - 84) ได้ศึกษาผลของคำต่างสีที่มีต่อการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาตอนต้น ด้วยการเปรียบเทียบคำที่พิมพ์ด้วย สีน้ำเงิน สีเขียว และสีดำ บนพื้นขาว กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักเรียนที่มีสมรรถภาพทางการเรียนสูง กับนักเรียนที่มีสมรรถภาพทางการเรียนต่ำ นักเรียนชายกับนักเรียนหญิง การทดลองครั้งที่ 1 กับ การทดลองครั้งที่ 2 จำนวน 100 คน ผลการวิจัยพบว่า ผลการเรียนรู้ทางการอ่านคำที่พิมพ์ด้วยสีเขียวดีกว่าคำที่พิมพ์ด้วยสีน้ำเงินคำที่พิมพ์ด้วย

สีน้ำเงินดีกว่าคำที่พิมพ์ด้วยสีดำ นักเรียนที่มีสมรรถภาพทางการเรียนสูงกับนักเรียนที่มีสมรรถภาพทางการเรียนต่ำ เรียนรู้คำสีต่าง ๆ ได้ไม่แตกต่างกัน ผลการเรียนรู้ทางการอ่านคำที่พิมพ์ด้วยสีเขียวและสีน้ำเงิน จากการทดลองครั้งที่ 2 ได้ผลดีกว่าการทดลองครั้งที่ 1 และผลการเรียนรู้ทางการอ่านคำสีต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กับผลการทดสอบอ่านไทยในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ในระดับสูง

และจากการศึกษาวิจัย ผลการรับรู้อักษรสีบนพื้นขาว และอักษรขาวบนพื้นสีของนักเรียนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 ของ นนทพร พรประยูทธ (2528 : 31) ปรากฏว่า ผลการรับรู้อักษรสีบนพื้นขาวสูงสุด อันดับ 1 - 4 คือ อักษรสีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง ตามลำดับ และในการเปรียบเทียบเป็นคู่สีกัน พบว่าอักษรสีน้ำเงินบนพื้นขาว ให้ผลการรับรู้ดีกว่าอักษรสีขาวบนพื้นสีน้ำเงิน ส่วนค่าเฉลี่ยของคะแนนในการรับรู้ตัวอักษรของคู่สีอื่นแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

เอกสารและงานวิจัยที่กล่าวข้างต้นชี้ให้เห็นความสำคัญของขนาดตัวอักษรที่มีต่อความยากง่ายในการรับรู้ นอกจากนั้นสีของตัวอักษรและสีของพื้นหลังก็มีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ตัวอักษร และจากผลการวิจัยความสามารถในการรับรู้อักษรไทย ที่กล่าวแล้วข้างต้น อักษรสีเขียวและอักษรสีน้ำเงินให้ผลการรับรู้ดีกว่าอักษรสีดำ

ลักษณะและความสำคัญของภาพประกอบ

หนังสือสำหรับเด็กถือว่าภาพมีความสำคัญเป็นหัวใจของหนังสือเพราะเด็กชอบภาพและสามารถอ่านหนังสือจากภาพได้ดีกว่าการอ่านจากตัวอักษร โดยเฉพาะเด็กเล็ก ๆ (สวัสดิ์ เรืองวิเศษ. 2520 : 73)

ปีทมา สมพงษ์ (2523 : 74) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่มีต่อหนังสือสำหรับเด็กที่ผลิตออกมาในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ.2520 - 2522 สรุปได้ว่า หนังสือที่นักเรียนชอบที่สุด คือ หนังสือที่มีภาพประกอบเป็นส่วนสำคัญ เป็นภาพขนาดใหญ่ ชัดเจน สีสวย ตัวอักษรค่อนข้างใหญ่ อ่านง่าย มีเนื้อเรื่องสนุกสนานเป็นอันดับรอง หนังสือที่นักเรียนไม่ชอบมากที่สุด คือ หนังสือที่ไม่มีภาพประกอบ และอันดับรองลงมา คือ หนังสือที่ภาพประกอบไม่สวย

สุนันท์ จูทะสร (2509 : 52) ได้ศึกษาความสำคัญของภาพประกอบหนังสือ

แบบเรียนที่มีคือนักเรียนระดับประถมศึกษาในประเทศไทย เพื่อต้องการทราบถึงลักษณะของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่เด็กชอบโดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง ชาย - หญิง จำนวน 100 คน จากโรงเรียน 5 แห่ง ในจังหวัดพระนคร แบบ สี่ และขนาดของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่เด็กชอบ ผลการวิจัยพบว่า เด็กชอบภาพเขียนหยาบมากกว่าภาพถ่าย และภาพเหมือนจริง ชอบภาพขนาดใหญ่มากกว่าภาพขนาดเล็ก ชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ ภาพประกอบหนังสือแบบเรียน ในประเทศไทยส่วนใหญ่มีขนาดเล็กกว่าครึ่งหน้า

วิปเปิล (วุฒิ แตรสังข์. 2514 : 10 ; อ้างอิงมาจาก Whipple. 1953 : 262 - 269) ได้ทำการศึกษาเพื่อหามาตรฐานที่ครูและผู้เกี่ยวข้องกับโรงเรียนใช้พิจารณาในการเลือกภาพประกอบสำหรับเด็กและอาจจำแนกหนังสือโดยการพิจารณาภาพประกอบได้ เขาทำการศึกษาโดยใช้ภาพจากแบบเรียน ชั้นเกรด 6 จำนวน 6 เล่ม เป็นภาพสี ตั้งแต่ 1 ถึง 4 สี รวม 465 ภาพ มีขนาดเต็มหน้า 49 ภาพ เขาได้ตัดภาพออกจากหนังสือ แล้วนำมาผืนเป็นอนุกรมเรียงตามลำดับก่อนหลังดังที่มักปรากฏอยู่ในหนังสือที่ติดมา นำอนุกรมภาพเหล่านั้นมาแจกแก่นักเรียนชาย - หญิง อายุระหว่าง 8 ถึง 11 ปี จำนวน 150 คน จาก 6 โรงเรียน ให้นักเรียนเลือกดูว่าตนสนใจภาพใดบ้าง วิปเปิล สรุปผลการศึกษาไว้ดังนี้

1. ภาพที่แสดงการเคลื่อนไหวได้รับความสนใจสูง
2. ภาพที่ได้รับความสนใจ ล้วนเป็นภาพที่ไม่ละเอียดซับซ้อน มีศูนย์กลาง
3. ภาพสีได้รับความสนใจมากกว่าภาพขาวดำ
4. ภาพขนาดใหญ่ได้รับความสนใจมากกว่าภาพขนาดเล็ก
5. หนังสือที่มีภาพประกอบมากได้รับความสนใจมากกว่าหนังสือที่ภาพประกอบ

น้อย

6. ภาพที่มีเนื้อหาตรงหัวเรื่อง ได้รับความสนใจมากกว่าภาพที่มีเนื้อหาไม่ตรง

หัวเรื่อง

7. ภาพที่แสดงการผจญภัยน่าตื่นเต้น ได้รับความนิยมสูง

ดังนั้นภาพประกอบหนังสือเรียนจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของหนังสือเรียน หนังสือเรียนที่ดีนั้นควรมีภาพประกอบที่เหมาะสมและตรงกับความต้องการของเด็ก เพราะนอกจากจะสื่อความหมายได้ตรงกับเนื้อหาแล้วยังมีส่วนร่วมให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจินตนา ไบกาซูยี และ คาฮิลล์ (ปริยาลักษณ์ พิลากุล. 2535 : 34 ; อ้างอิงมาจาก จินตนา ไบกาซูยี และ Cahill. 2520 : 89) ที่ได้วิจัยเรื่องความสามารถในการรับรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ร่วมกัน และได้วิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบต่อนักเรียน ชั้นประถมศึกษาในประเทศไทย ได้ให้ข้อสังเกต

เชิงเสนอแนะว่า คณะกรรมการพัฒนาตำราเรียน ควรพิจารณาภาพประกอบตำราควบคู่กันไปกับเนื้อหา ภาพประกอบและเนื้อหาควรสอดคล้องกัน และการวาดภาพก็ไม่จำเป็นต้องให้รายละเอียดปลีกย่อยเกินไป นอกจากนั้นยังได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ภาพที่ใช้ได้ผลดีที่สุด คือ ภาพที่ชัดเจนสมจริง มีฉากหลังเท่าที่จำเป็น รูปสามระดับหรือภาพตัดส่วนย่อมดีกว่า ภาพเขียน

ขนาดภาพในหนังสือสำหรับเด็ก

หทัย ดันหยง (2529 : 124) กล่าวว่าตามหลักสากล หนังสือสำหรับเด็กควรจะบรรจุภาพไว้ ดังนี้

1. เด็กเล็ก ควรใช้ภาพขนาดสามในสี่ของหน้า
2. เด็กโต ควรใช้ภาพขนาดครึ่งหนึ่งของหน้า
3. เด็กวัยรุ่น ควรใช้ภาพขนาดหนึ่งในสี่ของหน้า

เด็กยังเล็กต้องการภาพเป็นภาษาความหมาย ต่อเมื่อมีวัยเจริญขึ้นสามารถเรียนรู้ภาษาสัญลักษณ์ได้ เนื้อหาภาษามากขึ้นก็สามารถใช้ภาพขนาดเล็กลง หรือจำนวนภavn้อยลงได้ ขนาดภาพดังกล่าวแล้วนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้ตามความเหมาะสม

ตำแหน่งของภาพในหนังสือเรียน

หทัย ดันหยง (2528 : 164) ให้ความเห็นว่าภาพประกอบหนังสือเรียนจะต้องวางตำแหน่งไว้แน่นอน ปกติมักจะวางไว้กลางหน้าหนังสือและสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน เนื้อหาไม่ควรวางคลาดกับเนื้อหา เพราะจะทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสนเกิดความเบื่อหน่าย เพราะไม่เข้าใจว่าเป็นภาพประกอบส่วนใด และนอกจากนี้ กำธร สถิรกุล (2525 : 155 - 159) ได้เสนอแนะว่า การจัดตำแหน่งของภาพควรคำนึงถึงจุดสนใจของสายตา สายตาของคนจะเริ่มจับจุดสนใจบนหน้าขวามือ แล้วจึงไล่สายตาเคลื่อนไปส่วนอื่น ๆ ภาพเป็นสิ่งที่ดึงดูดสายตาของผู้่านควรจะอยู่บนด้านขวามือ ส่วนตัวอักษร ข้อความ ก็ควรจะอยู่ด้านซ้ายมือหรือด้านล่าง ได้ภาพนั้น ๆ อย่างไรก็ตามการผลิตหนังสือ สมัยปัจจุบันนิยมจัดภาพสองหน้า

(Double - Page Spread) อาจสลับกันกับประเภท จัดภาพบนหน้าเดียว บางครั้งก็มีการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ และบรรยากาศภาพ อาจจะจัดอยู่ได้ข้อความบ้าง ด้านซ้ายมือบ้าง ด้านขวามือบ้าง ไม่ควรขีดแนวเดียวเสมอไป ก็น่าจะได้ หนึ่งสื่อเรียนบางเล่มบางระดับ โดยมากระดับสูงมักมีภาพไม่ใหญ่นัก หน้าหนึ่งมีหลายภาพ ก็ควรจัดลำดับของภาพและให้อยู่ก่อนตำแหน่งหน้าหลังอย่างเป็นระเบียบสามารถไล่สายตาไปตามลำดับของเนื้อหาได้อย่างสะดวกไม่สับสน และหน้าหนึ่ง ๆ ไม่ควรมีหลายภาพแออัดกันจนเกินไป

พิน เพชรรัช (2524 : 159) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความสนใจของเด็กที่มีต่อตำแหน่งของภาพประกอบหนังสือเรียน สรุปได้ว่า การจัดภาพขนาดครึ่งหน้าทั้งแนวตั้งและแนวนอน มีค่าความสนใจของเด็กไม่แตกต่างกัน ถ้าแบ่งหน้าหนังสือเป็นสามส่วนตามแนวนอนเพื่อจัดภาพขนาดหนึ่งในสี่ของหน้า เด็กจะสนใจภาพแถบบน ถ้าจัดหน้าในแนวตั้ง เด็กจะสนใจภาพอยู่ในส่วนกลางมากกว่า ถ้าพิจารณาหน้าหนังสือทั้งสองหน้า คือ ซ้าย - ขวา โดยจัดภาพเต็มหน้าทั้งสองด้าน เด็กจะให้ความสนใจไม่แตกต่างกันแต่ถ้าเป็นภาพครึ่งหน้าทั้งสองด้านในแนวตั้ง เด็กจะสนใจภาพที่อยู่ริมมากกว่าภาพที่ติดกับรอยพับของสันปก ส่วนในแนวตั้งเด็กจะสนใจในภาพที่อยู่ห่างส่วนบนมากกว่าส่วนล่าง

การใช้ภาษาของหนังสือเรียน

การใช้ภาษาของหนังสือเรียนในแต่ละระดับจะต้องสนองธรรมชาติของผู้เรียน และธรรมชาติของการเรียนในแต่ละวัยของผู้ใช้หนังสือ

รัฐจวน อินทรกำแหง (2527 : 87) ได้ให้ข้อคิดเห็นเรื่องสำนวนภาษาว่า ใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจน เป็นคำธรรมดาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ทันที โดยไม่ต้องคิดหาคำแปล เด็กพอใจที่จะติดตามเรื่องด้วยภาพมากกว่าด้วยตัวหนังสือ ฉะนั้นแต่ละหน้าของหนังสือ ควรใช้คำบรรยายเพียงเท่าที่เป็นจริง บางเรื่องอาจบรรยายด้วยภาพทั้งเล่มก็ได้ โดยเด็กจะได้จินตนาการของตนผสมผสาน สนุกไปกับเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ หทัย ดันหยง (2529 : 114 - 116) และ สมศักดิ์ ศรีมาโนชน (2523 : 5 - 6) กล่าวถึงหนังสือสำหรับเด็กว่า มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งการใช้ภาษาด้อยคำ สำนวนโวหารนั้นอยู่ในพิสัยทางธรรมชาติของเด็กโดยเฉพาะแตกต่างจากหนังสือสำหรับผู้ใหญ่มากมาย การใช้ภาษาในหนังสือสำหรับเด็กควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

(Double - Page Spread) อาจสลับกันกับประเภท จัดภาพบนหน้าเดียว บางครั้งก็มีการเปลี่ยนแปลงอารมณ์ และบรรยากาศภาพ อาจจะทำอยู่ได้ข้อความบ้าง ด้านซ้ายมือบ้าง ด้านขวามือบ้าง ไม่ควรยึดแนวเดียวเสมอไป ก็น่าจะทำได้ หนังสือเรียนบางเล่มบางระดับ โดยมากระดับสูงมักมีภาพไม่ใหญ่นัก หน้าหนึ่งมีหลายภาพ ก็ควรจัดลำดับของภาพและให้อยู่ก่อนตำแหน่งหน้าหลังอย่างเป็นระเบียบสามารถไล่สายตาไปตามลำดับของเนื้อหาได้อย่างสะดวกไม่สับสน และหน้าหนึ่ง ๆ ไม่ควรมีหลายภาพแออัดกันจนเกินไป

พิน เพชรรักษ์ (2524 : 159) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาความสนใจของเด็กที่มีต่อตำแหน่งของภาพประกอบหนังสือเรียน สรุปได้ว่า การจัดภาพขนาดครึ่งหน้าทั้งแนวตั้งและแนวนอน มีค่าความสนใจของเด็กไม่แตกต่างกัน ถ้าแบ่งหน้าหนังสือเป็นสามส่วนตามแนวนอนเพื่อจัดภาพขนาดหนึ่งในสี่ของหน้า เด็กจะสนใจภาพแนวนอน ถ้าจัดหน้าในแนวตั้ง เด็กจะสนใจภาพอยู่ในส่วนกลางมากกว่า ถ้าพิจารณาหน้าหนังสือทั้งสองหน้า คือ ซ้าย - ขวา โดยจัดภาพเต็มหน้าทั้งสองด้าน เด็กจะให้ความสนใจไม่แตกต่างกันแต่ถ้าเป็นภาพครึ่งหน้าทั้งสองด้านในแนวตั้ง เด็กจะสนใจภาพที่อยู่ริมมากกว่าภาพที่ติดกับรอยพับของสันปก ส่วนในแนวตั้งเด็กจะสนใจในภาพที่อยู่ห่างส่วนบนมากกว่าส่วนล่าง

การใช้ภาษาของหนังสือเรียน

การใช้ภาษาของหนังสือเรียนในแต่ละระดับจะต้องสนองธรรมชาติของผู้เรียน และธรรมชาติของการเรียนในแต่ละวัยของผู้ใช้หนังสือ

รัฐจวน อินทรกำแหง (2527 : 87) ได้ให้ข้อคิดเห็นเรื่องสำนวนภาษาว่า ใช้ภาษาที่ง่าย ชัดเจน เป็นคำธรรมดาที่เด็กสามารถเข้าใจได้ทันที โดยไม่ต้องคิดหาคำแปล เด็กพอใจที่จะติดตามเรื่องด้วยภาพมากกว่าด้วยตัวหนังสือ ฉะนั้นแต่ละหน้าของหนังสือ ควรใช้คำบรรยายเพียงเท่าที่เป็นจริง บางเรื่องอาจบรรยายด้วยภาพทั้งเล่มก็ได้ โดยเด็กจะได้จินตนาการของตนผสมผสาน สนุกไปกับเรื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ หทัย ดันหยง (2529 : 114 - 116) และ สมศักดิ์ ศรีมานอน (2523 : 5 - 6) กล่าวถึงหนังสือสำหรับเด็กว่า มีทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ซึ่งการใช้ภาษาด้อยคำ สำนวนโวหารนั้นอยู่ในพิสัยทางธรรมชาติของเด็กโดยเฉพาะแตกต่างจากหนังสือสำหรับผู้ใหญ่มากมาย การใช้ภาษาในหนังสือสำหรับเด็กควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ลักษณะทางภาษา ใช้ภาษาพูด หรือสนทนาตรง ๆ เข้าใจง่าย ไม่ต้องแปลความอีก ควรใช้ภาษากลาง เพราะภาษากลางเป็นภาษาที่ใช้ในการเรียนการสอน ใช้ภาษาตามระดับวัยของเด็กเพื่อพัฒนาให้กว้างขวางขึ้น

2. ลักษณะประโยค ควรเป็นประโยคที่ประธานเป็นผู้ทำกริยา มีกาลเดียว คือ ถ้าเขียนเป็นเรื่องเล่าในอดีต ก็ย่นำเรื่องปัจจุบันและอนาคตเข้ามาปน ใช้ประโยคที่สั้น ๆ กระชับ มีเนื้อความจบสมบูรณ์ เรียงคำเข้าประโยคได้ถูกต้องกับหน้าที่ของความหมาย จำนวนคำไม่เกินประโยคละประมาณ 14 คำ

3. ลักษณะถ้อยคำ ควรใช้หลากคำ ไม่ซ้ำซ้อน เป็นคำสุภาพ ทนสมัย แต่หลีกเลี่ยงการใช้คำเทศหรือคำตลาด คำแสดงที่ยังไม่ได้รับการปรุงแต่ง ไม่ควรใช้คำศัพท์คำสอนภาษาบาลี สันสกฤต หรือภาษาใหม่ ๆ ในการเขียนสำหรับเด็ก

4. ลักษณะสำนวนโวหาร ใช้โวหารของไทย ตามคติไทย ถูกต้องตามความหมาย เข้าใจง่าย เหมาะสมกับกาลเทศะ บุคคลและเหตุการณ์ในเรื่อง หลีกเลี่ยงการใช้สำนวนโวหารประโลมโลกหรือตลกเสียดสีประชดประชันสังคม หรือตลกกลามก

5. ภาษาร้อยกรอง ใช้คำง่าย ๆ แต่คล้องจอง เช่น กลอนสี่ กลอนหก กลอนคอกสร้อย ไม่ต้องเคร่งครัดข้อบังคับมากนัก แต่ไม่ควรปล่อยปะละเลยเกินไป ไม่ควรยาวมากนักจะทำให้เบื่อหน่าย สามารถจบภายใน 15 - 20 นาที

6. ใช้คำสามัญเหมาะสมกับข้อความ ไม่ยากเกินระดับผู้อ่าน

7. ใช้คำเก๋เกี้ยวกลาสละสลวย เลือกใช้คำที่ประทับใจผู้อ่าน ไม่ใช่ภาษาถิ่น ภาษาหนังสือพิมพ์ ภาษาเฉพาะวิชาการ เป็นต้น

บันลือ พฤษะวัน (2524 : 85) ได้กล่าวถึงการใช้ภาษา (Language Usage) ในหนังสือเด็กซึ่งเป็นเรื่องสำคัญที่จะให้น่าอ่าน น่าสนใจ กระชับ แสดงความเข้าใจได้เด่นชัดเข้าใจง่าย คือ

1. ระดับภาษาต้องเหมาะสมกับวัย เข้าใจง่าย
2. เป็นภาษาที่นิยมใช้ในสังคม คนนิยมใช้ทั่วไป
3. ตรงกับลักษณะ บุคลิกของตัวละคร คงเส้นคงวา
4. สอดแทรกอารมณ์ขัน
5. ตรงตามสมัยของเรื่อง เช่น อยุรยา สุโขทัย

ศิวพรรณ โหระกุล (2535 : 21) และปราณี เชียงทอง (2523 : 14) กล่าวถึงภาษาที่ใช้ในการเขียนหนังสือสำหรับเด็กว่า จะต้องใช้ภาษาที่ตรงกับข้อเท็จจริงเป็นคำธรรมดาที่คนทั่วไปรู้จักคุ้นเคย ใช้คำง่าย ๆ ถูกต้องและตรงตามความหมาย ภาษาในการเขียนก็คือภาษาที่เราใช้พูดตามธรรมชาติ ควรระมัดระวังเรื่องการใช้ตัวสะกด การเว้นวรรค ใช้ถูกต้อง ควรใช้คำที่แสดงภาพ อากาหรือคำที่มีเสียงพยางค์ให้เกิดความรู้สึก

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินคุณค่าของหนังสือเรียนดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสรุปเกณฑ์การวิเคราะห์คุณภาพของหนังสือเรียนในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะของหนังสือ ประกอบด้วยลักษณะรูปเล่ม การจัดทำภาพประกอบ

1.1 ลักษณะรูปเล่ม ได้แก่ ปก สี และการออกแบบปก การทำรูปเล่ม คุณภาพกระดาษ ขนาดอักษร สี ความชัดเจน ขนาดรูปเล่ม และจำนวนหน้า ศิลปะการจัดหน้า

1.2 ลักษณะภาพประกอบ ได้แก่ ความชัดเจนของภาพ ความสมจริงของภาพ ขนาดและสีพื้นของภาพ จำนวนภาพ ความเหมาะสมในการเรียนการสอน คำอธิบายภาพประกอบ

2. ด้านคุณภาพของหนังสือ ประกอบด้วย เนื้อหาวิชา การใช้ภาษาและแนวคิด

2.1 เนื้อหาวิชา ได้แก่ ความสอดคล้องกับหลักสูตร แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิธีเสนอเรื่องเชิงสารบันเทิง ลำดับความยากง่าย เอกภาพความกลมกลืน การเน้นสาระสำคัญ ความถูกต้องเหมาะสมกับเหตุการณ์ความเป็นจริงเหมาะสมกับระดับและวัยของผู้อ่าน การคลี่คลายปมปัญหาต่าง ๆ ใ้เราใจให้สนุกสนาน เพลิดเพลิน

2.2 การใช้ภาษา ได้แก่ การใช้ภาษาถูกต้องทางหลักภาษา ความชัดเจนของถ้อยคำ ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์ การเว้นวรรคตอน

จากแนวคิดและเกณฑ์ของ หทัย ต้นหยง และของบุคคลอื่น ๆ ที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีคุณภาพดี มีคุณลักษณะและคุณภาพดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะ

1.1 ปก (สีและการออกแบบ)

คุณลักษณะของปกที่ดีควรมีคุณสมบัติครบประการที่ 1 - 5 ดังนี้

1) มีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดทำภาพ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ และปีที่พิมพ์ ชื่อหนังสือตรงกับหน่วยการเรียนรู้ อยู่บริเวณกลางหน้าหนังสือก่อนไปทางด้านบน

2) ตัวอักษรชื่อหนังสือ ขนาด 48 พอยท์ขึ้นไป อ่านง่าย

3) มีภาพประกอบปกสอดคล้องกับชื่อหนังสือ

4) สีสันสดใส สะดุดตา

5) กระดาษปกแข็งแรง ทนทานไม่ฉีกขาดง่าย

1.2 การจัดทำรูปเล่มที่ดี ควรมีคุณสมบัติครบประการที่ 1 - 4 ดังนี้

1) หนังสือรูปทรงสี่เหลี่ยมแนวตั้ง (Upright Size)

2) การเข้าเล่มประณีต คงทน แข็งแรง ดัดขอบเรียบร้อย

3) เย็บเล่มด้วยวิธีเย็บสันแล้วทากาวที่สัน หรือ เย็บโดยวิธีแบบอกกลาง

4) การเย็บสันไม่ชิดตัวหนังสือ เปิดอ่านง่าย

1.3 คุณภาพกระดาษ

1) กระดาษปกของหนังสือที่ดี ควรทำด้วยกระดาษอาร์ตหรือกระดาษปอนด์สีขาว หนาเป็นพิเศษ เคลือบผิวมัน

2) กระดาษพิมพ์ที่ดี คือ กระดาษอาร์ต กระดาษปอนด์ อย่างหนา สีขาว เคลือบผิวมัน

1.4 ขนาดตัวอักษร สี ความชัดเจนที่ดีมาก คือ ขนาดตัวอักษรขนาด 32 พอยท์ (5 ม.ม.) สีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง ชัดเจน หรือ รองลงไป คือ ตัวอักษรขนาด 24 พอยท์ (3 ม.ม.) สีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง ชัดเจน หรือ ตัวอักษรขนาด 32 พอยท์ (5 ม.ม.) สีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง ไม่ชัดเจน

1.5 ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้าเหมาะสมสำหรับระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คือ หนังสือขนาด 8 หน้ายก มีจำนวนหน้าระหว่าง 50 - 100 หน้า หรือ รองลงไป คือ หนังสือขนาด 8 หน้ายก มีจำนวนหน้าระหว่าง 75 - 100 หน้า

1.6 ศิลปะการจัดหน้า

ศิลปะการจัดหน้าหนังสือเรียนที่ดีประกอบด้วยคุณสมบัติครบทั้ง 4 ประการ ดังนี้

1) ดุลยภาพ คือการสร้างความรู้สึกสมดุล มีแกนกลางของเนื้อหาและภาพ ทั้งซ้ายและขวา น้ำหนักถ่วงดุลทั้งซ้ายและขวา มีการเว้นขอบว่างริมหน้าหนังสือ

2) ความกลมกลืน ไม่ขัดความรู้สึก หรือขัดสายตา เรื่องดำเนินไปทุกหน้า ไม่เว้น ได้เห็นภาพข้อความไปพร้อมกัน ไม่มีการตีกรอบหน้าหนังสือ

3) เอกภาพ คือเนื้อหาภายในหนังสือมีความสัมพันธ์กันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4) มีจุดเด่นเร้าใจ ภายในหน้าหนังสือจะต้องมีจุดน่าสนใจ เป็นภาพ หรือสี หรือเครื่องหมายต่าง ๆ

1.7 ความชัดเจนของภาพ (สี, ขาวดำ) ควรมีคุณสมบัติครบทั้ง 1 - 4 ประการ ดังนี้

1) ภาพถ่าย หรือภาพเขียน หรือภาพการ์ตูน หรือภาพสามมิติ ภาพจินตนาการ (วิจิตร)

2) ลักษณะภาพสมดุล น่าสนใจ ให้สีสันสมจริงตามธรรมชาติ สีสันขึ้นไป

3) ภาพมีขนาดใหญ่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน

4) สีสันลักษณะตัดกันและคมชัด ทำให้ผู้ดู เห็นภาพชัดเจน ทุกส่วนของภาพ สามารถเข้าใจความหมายในองค์ประกอบรายละเอียดได้ทั่วถึงทั้งภาพ

1.8 ความสมจริงของภาพ ควรเป็นภาพถ่าย หรือภาพเขียน หรือภาพการ์ตูน ถ่ายทอดตามความจริง ระบบสีสดใสประเภทแม่สี

1.9 ขนาดและสีสันของภาพที่ดีควรเป็นภาพขนาด 3/4 ของหน้า สีสดใส ประเภทแม่สี

1.10 จำนวนภาพที่ดีควรมีภาพประกอบทุกหน้า หรืออาจมีภาพประกอบ 3/4 ของจำนวนหน้า

1.11 ความเหมาะสมในการเรียนการสอน ควรมีคุณสมบัติประการที่ 1 - 4 ดังนี้

1) เสริมเนื้อหาของบริษัทเรียนให้สมบูรณ์

2) เป็นสื่อในการวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกัน และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักคิดแก้ปัญหา ปฏิบัติได้จริง

3) เหมาะสมกับวัย ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างแจ่มชัด รวดเร็ว

4) มีความทันสมัย สะดวก สำหรับครูที่จะนำมาใช้สอน

1.12 คำอธิบายภาพประกอบ

คำอธิบายภาพประกอบ ควรมีคุณสมบัติครบประการ 1 - 4 ดังนี้

1) ช่วยให้เกิดมโนทัศน์ชัดเจน

2) สอดคล้อง สัมพันธ์กับภาพ

3) ใช้ภาษา หรือถ้อยคำกระชับรัด

4) ขนาดและสีสันทนของตัวอักษรเหมาะสม

2. ด้านคุณภาพ

2.1 แนวคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ของหนังสือที่ดี ควรเป็นแนวคิดใหม่ หรือ
รองลงไปคือ แนวคิดที่ได้มาจากการสังเคราะห์

2.2 วิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดีที่ดีควรมีการเริ่มเรื่องโดยใช้ปริศนาความ
หรือรองลงไป คือ การเริ่มเรื่องโดยการสนทนา การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์
การจบเรื่องแบบสุขนานุกรม หรือรองลงไปคือ การจบเรื่องแบบให้ข้อคิด

2.3 ความสอดคล้องกับหลักสูตร ควรมีคุณสมบัติครบ 4 ประการ ดังนี้

1) ด้านความคิดรวบยอด

2) จุดประสงค์ของหลักสูตร

3) จุดประสงค์การเรียนรู้

4) เนื้อหาตรงตามหลักสูตรที่กำหนด

2.4 ลำดับความยากง่าย

ลำดับความยากง่ายของหนังสือเรียนควรมีคุณลักษณะครบ 4 ประการ คือ

1) ใช้ภาษาง่ายๆ ใช้ภาษาบุรุษที่หนึ่ง ใช้ประโยคกาลเดียว

2) การดำเนินเรื่องเป็นลำดับขั้นตอนตามกาลเทศะ

3) มุ่งมโนทัศน์เดียว

4) เนื้อหาไม่ยุ่งยาก ซับซ้อน ควรเป็นเรื่องตามความสนใจและความ

สามารถ

2.5 เอกภาพความกลมกลืน

เอกภาพความกลมกลืนของหนังสือที่ดีควรแสดงออกได้ด้วยองค์ประกอบครบทุกประการดังนี้

- 1) มีคุณสมบัติที่แสดงรูปร่างหรือภาพพจน์ของหนังสือให้เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่มีเรื่องเดียว หรือแบ่งเป็นหลายเรื่อง แต่ละเรื่องมีความสมบูรณ์ในตัวเอง
- 2) ในแต่ละเรื่องมีจุดสุดยอดแห่งความคิดเป็นเรื่องเดียว
- 3) คำโครงเรื่องกลมกลืนกันตั้งแต่ต้นจนจบ
- 4) ฉากและเหตุการณ์กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเรื่อง
- 5) การใช้ภาษากลมกลืนกับเรื่อง
- 6) ฉากชีวิตหรือบรรยากาศของเรื่องต่อเนื่องกลมกลืนตั้งแต่ต้นจนจบ
- 7) ชื่อเรื่องแสดงมโนทัศน์ให้เห็นลักษณะของเรื่องเป็นเบื้องต้น และยังครอบคลุมไปถึงลักษณะจุดประสงค์และพฤติกรรมที่มีอยู่ในเรื่องนั้นโดยสรุป

2.6 การเน้นสาระสำคัญ

การเน้นสาระสำคัญของหนังสือที่ดีควรแสดงออกด้วยองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการ ดังนี้

- 1) มุ่งเน้นมโนทัศน์เดียว
- 2) มีคุณลักษณะทางคุณธรรม สร้างสรรค์จิตใจคนให้เป็นสุข
- 3) มีปมเพิ่มความเข้ม ผู้อ่านต้องค้นหาด้วยความตื่นตัวเร้าใจ
- 4) การสร้างน้ำหนักให้เกิดความหนักแน่น เช่น นำหลักของความคิดหรือพฤติกรรมของตัวละครในจุดใดจุดหนึ่ง พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งให้โดดเด่นหรือชัดเจนขึ้น

2.7 ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์ ควรมืองค์ประกอบครบ 4 ประการ คือ

- 1) การแสดงออกของข้อมูลด้านจำนวนและตัวเลขมีเหตุผลสมจริงเชื่อถือได้
- 2) เหตุการณ์และบรรยากาศ กลมกลืนกับเรื่องและปรับให้เกิดคุณภาพของผู้อ่าน
- 3) นุคลิกภาพของตัวละครสมจริงตามบทบาท และสถานะของตัวละครนั้น ๆ

4) ภาษาที่ใช้ ถูกต้องกับเหตุการณ์ บรรยายภาพและฉากชีวิตของตัวละคร
ตามเนื้อเรื่อง

2.8 กิจกรรมเสนอแนะ คลี่คลายปัญหาต่าง ๆ

กิจกรรมที่เสนอแนะ เพื่อความคลี่คลายของปมปัญหาในเรื่อง ควรมี
ลักษณะ ครบ 4 ประการดังต่อไปนี้

- 1) สนองความต้องการทางพื้นฐานทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
- 2) บังคับปมปัญหาแต่ไม่สอนโดยตรง
- 3) จูงใจให้คิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์ จบลงด้วยความสุข

สมหวัง

- 4) พฤติกรรม โน้มนำให้เห็นคุณค่าในการยกระดับจิตใจผู้อ่าน

2.9 เราใจให้สนุกสนานเพลิดเพลิน

หนังสือที่เราใจให้สนุกสนานเพลิดเพลิน คือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระ
มีลักษณะเด่นในทางด้านภาษา ศาสตร์ มีลีลาการแต่งทำให้เกิดเสน่ห์เราใจผู้อ่าน เป็นหนังสือที่
มีลักษณะทั้ง 5 ประการต่อไปนี้

- 1) สอดใส่อารมณ์เกือบทุกตอน ทำให้สชาติการผันแปรอารมณ์ความ
รู้สึกอ่อนไหว
- 2) ใช้ภาษาง่าย ๆ ความหมายไม่ซับซ้อน กระชับ ทันเหตุการณ์
- 3) สื่อความหมายได้ไพเราะเพราะพริ้งชวนอ่าน
- 4) มีสัจจะความจริงใจจริงจังในเหตุการณ์ สัมกับสภาพความเป็นจริงใน

ชีวิต

5) มีลีลาการเสนอสาระหรือเนื้อเรื่องแปลกใหม่ชวนให้เข้าสู่ฉากชีวิต
ของเรื่องอยู่เสมอไม่ซ้ำซากจำเจ

2.10 ความถูกต้องตามหลักภาษา

ในการพิจารณาความถูกต้องตามหลักภาษาของหนังสือสารบันเทิง
โดยทั่วไปมีความถูกต้องทั้ง 9 ข้อดังนี้

- 1) ผิดหลักภาษา
- 2) ผิดความหมาย

- 3) ไม่ถูกต้องตามศัพท์บัญญัติ
- 4) ผิดศีลธรรมจรรยา ทำนองคลองธรรม
- 5) ผิดข้อเท็จจริงและเหตุการณ์
- 6) มีความหมายคลุมเครือไม่ชัดเจน
- 7) สONGง่ONGมม
- 8) ไขว้เขว สับสน
- 9) เขียนผิด

2.11 ความชัดเจนของถ้อยคำ

ลักษณะความชัดเจนของถ้อยคำที่ดี ควรมีคุณสมบัติครบทั้ง 4 ประการ

ดังนี้

- 1) ใช้คำถูกต้องกับความนิยมและหลักการใช้ภาษา
- 2) ใช้คำถูกต้องตามสภาพเหตุการณ์ภายในเรื่อง
- 3) ใช้คำตรงกับความหมายที่ต้องการบอก ไม่อ้อมค้อม
- 4) ใช้คำสั้น ๆ ง่าย ๆ กระชับ รัดกุมกินความมาก

2.12 ความเหมาะสมในการใช้ คำศัพท์

หนังสือประเภทร้อยแก้ว ควรมีคุณสมบัติครบทั้ง 7 ประการ ดังนี้

1) ใช้ภาษาพูด หรือสนทนา ซึ่งมีลักษณะเป็นธรรมชาติ เน้นการใช้
ลักษณะนามเป็นบุรุษที่หนึ่ง

- 2) ใช้คำศัพท์ไทย ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศ
- 3) ใช้คำสุภาพ ไม่หยาบคาย ไม่เป็นคำตลาด คำแสลง
- 4) สอดคล้องกับภาพ เนื้อเรื่อง
- 5) ใช้ภาษากลาง
- 6) การบรรยายเรื่องใช้ภาษาเขียนตามหลักภาษามากกว่าภาษาพูด
- 7) มีโครงสร้างของประโยคไม่ซับซ้อน กล่าวคือ เด็กเล็ก ประโยคละ

ไม่เกิน 6 - 10 คำ

เรื่องประเภทร้อยกรอง ควรมีลักษณะ ดังนี้

- 1) ถูกต้องตามลักษณะฉันทลักษณ์

- 2) ดำเนินเรื่องอย่างมีเอกภาพ สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
- 3) หลีกเลี่ยงคำที่ไม่มีความหมาย ซึ่งนำมาใช้เพื่อกลอนพาไป
- 4) ใช้คำที่มีลักษณะร่วมสมัย ไม่เป็นถ้อยคำโบราณ
- 5) ใช้สำนวนถูกต้องตรงตามความหมายไม่ใช่สำนวนแปลกใหม่ตาม

สมัยนิยม

6) สำนวนและเนื้อหาราบรื่น ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้อ่าน
เร้าความคิด อารมณ์และจินตนาการ

- 7) ความยาวของร้อยกรอง ควรอ่านจบในเวลา 15 - 20 นาที

2.13 เครื่องหมายวรรคตอนและการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ในหนังสือเรียน
ควรมีความถูกต้องทั้ง 4 กรณี ดังนี้

- 1) การย่อหน้า
- 2) การเว้นวรรค
- 3) การใช้เครื่องหมาย ประศนี อัสเจรีย์
- 4) การใช้ไม้ยมก

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ความหมายของวรรณกรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 : 743) ได้ให้ความหมายวรรณกรรมไว้ว่า วรรณกรรม หมายถึง งานหนังสือ

ด้วย ชุมสาย ม.ล. (2524 : 154) ได้ให้ความหมายของวรรณกรรมไว้ดังนี้
วรรณกรรม ได้แก่การประกอบแต่งสารขึ้นด้วยวาจาหรือสัญลักษณ์ของวาจา เพื่อให้สามารถสื่อความคิดและความสะท้อนอารมณ์จากผู้แต่ง ไปยังผู้ฟังหรือผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520 : 58) กล่าวถึงความหมายของวรรณกรรมว่า
วรรณกรรม หมายถึง หนังสือ หรือ เอกสารที่มีลักษณะเป็นศิลปกรรม มีรูปแบบ เนื้อหาสาระที่ผู้เขียนพยายามสื่อความคิดด้วยวิธีการใดวิธีการหนึ่งมายังผู้อ่าน และนอกจากนี้

บันลือ พุกกะวัน (2521 : 1) ได้กล่าวว่า วรรณกรรม หมายถึง งานอันเกี่ยวกับหนังสือที่จัดว่าอยู่ในเกณฑ์ดี โดยที่ผู้เขียนต้องการที่จะสอน ชี้แนะคิดต่าง ๆ มายังผู้อ่าน

อย่างมีรูปแบบ และมุ่งให้ความรู้ ช่วยขยายประสบการณ์ของเด็ก ผู้อ่านอีกด้วย

หทัย ดันหยง (2528 : คำนำ) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับหนังสือเรียน และวรรณกรรมไว้ว่า

"...หนังสือเรียนที่เขียนโดยยึดหลักการทางวิชาการเกินไป และหลักการอันเคร่งครัด คร่ำเคร่งนั่นเอง เป็นเครื่องขวางกั้นการเรียนรู้ของนักเรียน ทำให้หนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็ก และหนังสือการ์ตูนขายดีกว่าหนังสือเรียน ผลกระทบที่ตามมาก็คือความรู้ด้านวิชาการ งานหลักสูตรการศึกษานั้นอ่อนลงเพราะหนังสือเรียนไม่น่าอ่าน หนังสือเรียนที่ดีและน่าอ่านนั้น ต้องนำหลักจิตวิทยาการเรียนการสอนเข้ามาเป็นปัจจัยสำคัญ ในการนำเสนอบรรยากาศของ เนื้อหาสาระโดยไม่ต้องเกรงกลัวว่าหนังสือเรียนจะกลายเป็น หนังสือบันเทิงคดี

ปัจจุบันเราควรกล้าที่จะให้หนังสือเรียนเป็นหนังสือบันเทิงคดีได้แล้ว ถ้าคิดเช่นนั้นได้ สิ่งที่เราฝ่าฝืนหาวรรณกรรมสำหรับเด็กในห้องเรียนก็จะเกิดมีขึ้น เพราะวรรณกรรมนั้นมี คุณลักษณะที่เจริญรสใจให้แก่นุชนุษย์ ถ้าเราปรุงแต่งให้หนังสือเรียนเป็นวรรณกรรมที่ก่อปรด้วย รส และอรรถาธิบาย หนังสือเรียนก็จะกลายเป็นอาหารทางใจของนักเรียน เด็กทุกคนชอบอ่าน หนังสือสนุกไหนเลยจะไม่ชอบอ่านหนังสือเรียน เหตุที่นักเรียนมักแหงนหน้าหนังสือเรียน ก็อาจจะเป็นเพราะหนังสือเรียน ขาดคุณลักษณะทางวรรณกรรมก็เป็นได้"

สรุปได้ว่า วรรณกรรมก็คือหนังสือที่ดีสำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ หทัย ดันหยง (2529 : 12) ได้กล่าวไว้ว่า หนังสือสำหรับเด็กที่ดี มีคุณภาพ ย่อมมีลักษณะเป็นวรรณกรรม สำหรับเด็ก เป็นแหล่งสร้างสรรค์ ให้เกิดคุณค่าทางศิลปกรรม ให้ประโยชน์แก่การศึกษา เล่าเรียนของเด็ก และ สนั่น มีจันทร์หมาก (2537 : คำนำ) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมสำหรับเด็กไว้ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก เป็นเครื่องมือสื่อสารอันทรงประสิทธิภาพในการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ ความสามารถทางศิลปวิทยาการต่าง ๆ วรรณกรรมสำหรับเด็กช่วยปลูกปลอบ อารมณ์ให้ร่าเริงมีชีวิตชีวา ปลูกฝังแนวคิดจิตสำนึกที่ชอบธรรมตามวิถีของสังคมให้แก่เด็ก ผู้เป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญสูงสุด แห่งมวลมนุษยชาติ เป็นอาหารสมองที่มีคุณค่า ที่สามารถ หล่อหลอมหล่อเลี้ยงและหล่อเลี้ยงจิตวิญญาณให้งอกเงยและงอกงาม

ปราณี เชิงทอง (2526 : 6) ได้กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่เขียนสำหรับให้เด็กอ่านอย่างเหมาะสมกับวัยของเด็ก และเป็นที่น่าสนใจของเด็กวัยต่าง ๆ ตั้งแต่วัยก่อนเข้าเรียนไปจนถึงวัยรุ่น ซึ่งเด็กสามารถเลือกอ่านได้ตามความพอใจโดยไม่มีการบังคับ และวรรณกรรมสำหรับเด็กหรือหนังสือสำหรับเด็กนับเป็นส่วนหนึ่งในชีวิต การอ่านของเด็กมีบทบาทและอิทธิพลต่อผู้อ่าน วรรณกรรมสำหรับเด็กนับเป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตมากกว่าศิลปะใด ๆ เพราะเป็นศิลปะที่สร้างด้วยวัตถุดิบที่เป็นธรรมชาติและประสบการณ์ชีวิตของมนุษย์และตัวละครที่ผู้แต่งสร้างขึ้น และใช้ภาษาเป็นเครื่องถ่ายทอดมายังผู้อ่าน

จากสารานุกรม เวิร์ดบุ๊ก เอ็นไซโคลพีเดีย. (รัถพร ชังธาดา. 2531 : 1 ; อ้างอิงมาจาก World Book Encyclopedia. 1965 : 316) กล่าวว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก คือหนังสือที่เขียนขึ้นเป็นพิเศษสำหรับเด็ก

กล่อมจิตต์ พลายเวช (2526 : 7) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสือสำหรับเด็กว่า หนังสือสำหรับเด็ก หมายถึง หนังสือที่เขียนให้เด็กได้เลือกอ่านเพื่อความเพลิดเพลิน เพื่อให้ความรู้และเพื่อใช้ประกอบการศึกษา มีเนื้อหาสาระและใช้ภาษาที่ง่าย และเหมาะสมกับวัยของเด็ก

โสภณ นุ่มทอง (2532 : 32) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับหนังสือเด็กไว้ ดังนี้ หนังสือเด็ก หมายถึง หนังสือที่จัดทำขึ้นเพื่อให้เด็กอ่านโดยเฉพาะ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้ ความเข้าใจ ทักษะคติ และทักษะในด้านต่าง ๆ ตามความต้องการของผู้จัดทำ ทั้งนี้ผู้จัดทำจะต้องรู้จักเด็ก เข้าใจพัฒนาการทางร่างกายและทางสติปัญญาของเด็กอีกด้วย

วินัย รอดจ่าย (2532 : 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หนังสือสำหรับเด็ก คือ หนังสือที่เขียนให้เด็กและเยาวชนอ่านโดยเฉพาะ หรืออาจให้ผู้ใหญ่อ่านให้ฟังก็ได้ ถ้าเด็กยังเล็ก โดยมุ่งเน้นที่จะให้เด็กเกิดความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ใคร่รู้นำไปสู่นิสัยรักการอ่านต่อไป

ธก (รวิวรรณ มีสรรพวงศ์. 2536 : 9 ; อ้างอิงมาจาก Huck. 1976 : 16) ได้ให้ความหมายของหนังสือสำหรับเด็กว่า หนังสือสำหรับเด็กคือ หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้เด็กอ่าน โดยมีลักษณะเนื้อหา รูปเล่ม ภาษาที่ใช้แตกต่างไปจากหนังสือทั่วไป

จากความหมายที่กล่าวมาแล้ว พอสรุปได้ว่า วรรณกรรมสำหรับเด็ก หรือ หนังสือสำหรับเด็ก คือ หนังสือที่เขียนขึ้นเป็นพิเศษสำหรับเด็ก มีทั้ง นิยาย นิทาน สารคดี วรรณคดี ประเภทต่าง ๆ เรื่องจริงจากชีวิตประวัติ และวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีวิธีเขียนให้อ่านง่าย เหมาะสมกับเด็กแต่ละวัย เหมาะกับความสนใจ ความต้องการ ประสบการณ์ ความรู้ความเข้าใจของเด็ก มีเนื้อหาไม่ยุ่งยากซับซ้อน เป็นเครื่องมือสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดทั้งความรู้ ความเพลิดเพลิน คุณธรรม คุณนิสัย ความสามารถทางศิลปวิทยาการและ เป็นหนังสือที่เด็กอยากอ่านโดยมิต้องบังคับ

ประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก

ฉวีวรรณ คูหาภินันท์ (2527 : 15) แบ่งประเภทของหนังสือออกเป็น 5 ระดับตามวัยของเด็ก ดังนี้

1. วัยแรกเกิด - 3 ขวบ เป็นวัยที่เด็กยังอ่านหนังสือไม่ออก แต่ก็สนใจดูรูปภาพหรือสิ่งที่สัมผัสได้
2. วัย 3 - 6 ปี เป็นหนังสือสำหรับเด็กเริ่มหัดอ่าน
3. วัย 6 - 11 ปี เป็นหนังสือสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษา
4. วัย 11 - 14 ปี เป็นหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยรุ่นประเภทสารคดี และบันเทิงคดี
5. วัย 14 - 17 ปี เป็นหนังสือสำหรับวัยรุ่น

หทัย ดันหยง (2529 : 63) กล่าวว่าหนังสือสำหรับเด็กมีบ่อเกิดเช่นเดียวกับหนังสือทั่วไป แต่โดยลักษณะเฉพาะตัวเป็นหนังสือที่มุ่งสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการของเด็ก การใช้ภาษาและรูปแบบเนื้อหาเหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละวัย อาจจำแนกออกเป็นประเภทได้ ดังนี้

1. หนังสือสำหรับเด็กทั่วไป
2. หนังสือสำหรับเด็กประเภทวรรณกรรมหรือวรรณกรรมสำหรับเด็ก
3. หนังสือสำหรับเด็กเพื่อการศึกษาเล่าเรียน

ปราณี เชิงทอง (2526 : 55 - 76) ได้แบ่งประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็กเป็น 9 ประการ ดังนี้

1. หนังสือภาพ เป็นหนังสือที่มีรูปภาพเป็นส่วนอธิบายเรื่อง สำหรับเด็กเล็กวัยก่อนเข้าเรียนที่ยังอ่านหนังสือไม่ได้แต่เด็กสามารถอ่านเรื่องจากภาพ หรือผู้ใหญ่อ่านเรื่อง

ให้ฟัง

2. บทเห่กล่อม บทเด็กเล่นและบทกลอน บทกลอนกล่อมเด็กเป็นบทกลอนที่
หลังไหลมาจากอารมณ์ โดยไม่ได้คิดตกแต่งให้มีความประณีตแต่อย่างใด เป็นการผูกคำให้
สัมผัสคล้องจองกันไปเรื่อย ๆ

3. หนังสือนิทานต่าง ๆ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องการของเด็กเป็นอันมาก จุดประสงค์
ในการเล่านิทาน คือ ต้องการเครื่องบันเทิงในยามว่าง เป็นคติสอนใจ สอนศีลธรรมและ
ความประพฤติต่าง ๆ

4. นวนิยายสำหรับเด็ก เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นใหม่ เช่นเดียวกับนวนิยายผู้ใหญ่
ต่างกันที่ตัวละครอาจเป็นเด็ก ปัญหาต่าง ๆ ที่ตัวละครประสบก็เป็นปัญหาของเด็ก

5. หนังสือสารคดี เป็นหนังสือที่ให้ความรู้และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ เนื้อหาสาระ
ต่าง ๆ ไม่ละเอียดลึกซึ้งจนเกินกว่าที่เด็กจะเข้าใจได้

6. หนังสืออ้างอิง เป็นหนังสือที่ช่วยในการเรียนและการค้นคว้า

7. หนังสือแบบเรียน เป็นหนังสือที่เด็กต้องเรียน เป็นเครื่องมือในการเรียน
การสอนในโรงเรียน

8. หนังสืออ่านเพิ่มเติม เป็นหนังสือที่เพิ่มหรือประกอบหนังสือแบบเรียนให้
สมบูรณ์เป็นหนังสือที่เขียนอ่านเพลิดเพลินกว่าหนังสือแบบเรียน

9. หนังสือพิมพ์และวารสาร เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก เด็กควรมีโอกาสอ่านเพื่อที่
จะได้ทราบความเป็นไปของโลกและเหตุการณ์ทั่วโลก

และกระทรวงศึกษาธิการ (2539 : 19 - 21) ได้แบ่งประเภทของหนังสือเด็กไว้ใน
แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้และการควบคุมการใช้หนังสือสำหรับนักเรียนในโรงเรียน
ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษา แนบท้ายคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ วก. 419/2522 โดยได้
แบ่งประเภทของหนังสือที่ใช้ในโรงเรียน คือ

1. หนังสือเรียน คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้สำหรับการเรียน
มีสาระตรงตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรอย่างถูกต้อง อาจจะมีลักษณะเป็นเล่ม เป็นแผ่น หรือ
เป็นชุดก็ได้ อนึ่ง หนังสือเรียนอาจมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน ดังนี้ หนังสือเรียน แบบเรียน
แบบสอนอ่าน หนังสืออ่าน หนังสือประกอบการเรียน

2. หนังสือเสริมประสบการณ์ คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้ใช้ในโรงเรียนได้ แต่ไม่ได้กำหนดให้เป็นหนังสือเรียน หนังสือประเภทนี้โรงเรียนควรจัดหาไว้บริการครู และนักเรียนในโรงเรียนได้โดยคำนึงถึงประโยชน์ในแง่ของ

2.1 การศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง

2.2 ความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความซาบซึ้งในคุณค่าของภาษา

2.3 การเสริมสร้างทักษะ และนิสัยรักการอ่าน

2.4 การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ตามหลักสูตรให้กว้างขวางขึ้น

สำหรับหนังสือเสริมประสบการณ์ กระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้จัดทำหรือกำหนดขึ้น โดยจำแนกประเภท ดังนี้

ก. หนังสืออ่านนอกเวลา คือ หนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้ใช้ในการเรียนวิชาใด วิชาหนึ่งตามหลักสูตรนอกเหนือจากหนังสือเรียน สำหรับให้นักเรียนอ่านนอกเวลาเรียน โดยถือว่ากิจกรรมการเรียนเกี่ยวกับหนังสือนี้เป็นส่วนหนึ่งของการเรียนตามหลักสูตร

ข. หนังสืออ่านเพิ่มเติม คือ หนังสือที่มีสาระอิงหลักสูตร สำหรับให้นักเรียนอ่าน เพื่อศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองตามความเหมาะสมของวัยและความสามารถในการอ่านของแต่ละบุคคล หนังสือประเภทนี้เคยเรียกว่า หนังสืออ่านประกอบ

ค. หนังสืออุเทศ คือ หนังสือสำหรับใช้ค้นคว้าอ้างอิงเกี่ยวกับการเรียน การเรียบเรียงหนังสือประเภทนี้เป็นเชิงวิชาการ

ง. หนังสือส่งเสริมการอ่าน คือ หนังสือที่จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เน้นไปในทางส่งเสริมให้ผู้อ่านเกิดทักษะในการอ่านและนิสัยรักการอ่านมากยิ่งขึ้นอาจเป็นหนังสือสารคดี นวนิยาย นิทาน ฯลฯ ที่มีลักษณะไม่ขัดต่อวัฒนธรรม ประเพณี และศีลธรรม อันดีงาม ให้ความรู้ มีคติ และมีสาระประโยชน์

3. แบบฝึกหัด คือ สื่อการเรียนสำหรับให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยเสริมให้เกิดทักษะและความแตกฉานในบทเรียน แบบฝึกหัดที่ใช้ในโรงเรียนได้นั้น กระทรวงศึกษาธิการจะเป็นผู้กำหนด

สรุปได้ว่า วรรณกรรมของเด็กมีหลายประเภท ซึ่งนับเป็นสิ่งมีคุณค่าในการที่จะถ่ายทอดความรู้ ความคิด คุณธรรม คุณลักษณะต่าง ๆ และความเพลิดเพลินตามความสนใจของเด็กแต่ละวัย

แนวคิดและทฤษฎีวรรณกรรม

หทัย ต้นหยง (2534 : 50 - 52) ได้อธิบายถึงวิธีการปรับปรุงเรื่องและการควบคุมระบบการเขียนเรื่องโดยใช้ทฤษฎีพื้นฐานทางวรรณกรรม (คัมภีร์สุโขธาการ) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ

องค์ประกอบที่ 1 มีรส บันเทิงใจ ชวนใจให้น่าอ่าน

องค์ประกอบที่ 2 มีอรรถาธิบายการดำเนินเรื่อง ประณีตงดงาม

องค์ประกอบที่ 3 มีคุณากร เป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดี

1. รสวรรณกรรม มี 10 รส คือ

- 1.1 สติภรรส รสแห่งความรัก สมัครสมานสามัคคี
- 1.2 วีรภรรส รสแห่งความกล้าหาญ ความมานะบากบั่น
- 1.3 กรุณาภรรส รสแห่งจิตใจเห็นอกเห็นใจ เอื้อเฟื้อเกื้อกูลกัน
- 1.4 หัสสรส รสแห่งความสุขอารมณ์เบิกบาน แจ่มใส
- 1.5 อัปภูตรส รสแห่งความแปลก พิสดาร มหัศจรรย์
- 1.6 ภูยานภรรส รสแห่งความกล้า ย้ำเกรง
- 1.7 วิภังกรส รสแห่งความเกลียดชัง อาฆาต มาตราร้าย
- 1.8 สันตภรรส รสแห่งความสงบ ร่มเย็น ราบรื่น
- 1.9 รุทธรส รสแห่งความโกรธกริ้ว แค้นใจ
- 1.10 จริยภรรส รสแห่งความรู้สึกลึกซึ้ง มีเหตุผล รู้ดี รู้ชั่ว

2. อรรถาธิบายของวรรณกรรม ธรรมชาติของมนุษย์ย่อมรักสวยรักงาม ชอบที่จะประดับประดา ตกแต่งชีวิตให้มีสีสัน เจริญจิตให้สดใส เจริญใจเจริญตา มี 3 ประการ ได้แก่

2.1 ความงามที่เกิดจาก วจนลักษณะ คือ งามด้วยรูปแบบถ้อยคำภาษา ท่วงทำนอง สิลาวาหาร ภาพพจน์ ฯลฯ

2.2 ความงามที่เกิดจาก จริยลักษณะ คือ ชาติกำเนิดคุณลักษณะกริยาอาการที่เหมาะสมกับกาลเทศะ และคติธรรมแห่งการดำรงชีวิต ฯลฯ

2.3 ความงามที่เกิดจาก สุนทรียลักษณะ คือ ความงามที่เกิดจากภาวะสร้างสรรค์ เรียกว่า ภาวาลังการ และสรรคัลักษณะ คือ ความเพริศพิริ้ง ความบรรเจิดจรัส ความประณีตบรรจง ความงอกเงยและงอกงามเพิ่มพูนเป็นเอนกอนันต์

3. คุณากร วรรณกรรมนั้นมีทั้งคุณและโทษ จึงควรเลือกสรรแต่วรรณกรรมที่มีคุณเพราะคุณวรรณกรรมนั้น เป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดี มี 10 ประการ ได้แก่

3.1 โอฟารคุณากร คือ สร้างความงามกล่อมเกล่าใจคน

3.2 สมคุณากร คือ สร้างความสม่ำเสมอ เสมอต้นเสมอปลาย เป็นลักษณะนิสัยของคน

3.3 กันตึคุณากร คือ สร้างความร่าเริง จูงใจคนให้เกิดจิตสำนึก

3.4 อุตตพยัตตึคุณากร คือ สร้างคุณงามความดีที่แท้จริงโดยไม่เสริมแต่งจอมปลอม

3.5 ปสาทคุณากร คือ สร้างความเข้าใจโดยง่าย มีพลังจูงใจให้ปฏิบัติ

3.6 สมาริคุณากร คือ สร้างความตั้งใจมั่น มุ่งมาตรปรารณา เอาจริงเอาจังจริงใจที่จะนำไปสู่ประโยชน์

3.7 ลิเลสาคุณากร คือสร้างความต่อเนื่อง ไม่ขาดสาย เกิดความผูกพันปรองดอง

3.8 โوخคุณากร คือ สร้างความกลมกล่อม พอเหมาะพอดี ก่อให้เกิดศรัทธาความเชื่อมั่น

3.9 มธุรคุณากร คือ สร้างความชื่นอกชื่นใจ ในสิ่งที่ทุกคนปรารณา

3.10 สุขุมาลคุณากร คือ สร้างความเจริญใจ ความสุขสงบเยือกเย็นในหมู่ชนวรรณกรรมที่สร้างโดยมีส่วนประกอบครบทั้งรส อลังการ และคุณากรนับเป็นวรรณกรรมที่จัดว่าเป็นหนังสือชั้นดีที่เป็นสื่อแห่งการเรียนรู้ของเด็ก

4. เอกสารเกี่ยวกับการประเมินคุณค่าวรรณกรรม

การประเมินคุณภาพของวรรณกรรม มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการสรรหาวรรณกรรมที่ดีมีคุณค่า ให้ระบบการเรียนการสอนของเด็ก โดยเฉพาะวรรณกรรมแบบเรียนหรือ วรรณกรรมที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนรู้ ในฐานะที่วรรณกรรมเป็นสื่อ วจนลักษณะอย่างหนึ่ง ก็ควรที่จะประเมินคุณภาพของสื่อให้ประจักษ์ชัดเจนว่า มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพเพียงใด (สนั่น มีจันทร์หมาก. 2537 : 163)

ในการประเมินคุณค่าของวรรณกรรม ประเมินได้หลายวิธี แต่ที่ผลการประเมินค่อนข้างเป็นวิทยาศาสตร์น่าเชื่อถือ คือ การประเมินเชิงประจักษ์

การประเมินเชิงประจักษ์ หมายถึง การประเมินที่มีการตีค่าของวรรณกรรมในเชิงสถิติตัวเลข เพื่อให้เห็นคุณภาพของวรรณกรรมที่เด่นชัด หลักการประเมินเชิงประจักษ์อาจกระทำได้หลายวิธีการ เช่น การใช้เทคนิควิธี Puissance Measure ซึ่งเป็นการหาความสัมพันธ์ของจุดประสงค์การเรียนรู้ตามลำดับขั้นของการเรียนรู้ (Learning Hierarchy) ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning Behaviors) กับประเภทของการเรียนรู้ (Learning Types)

หนังสือวรรณกรรมนับเป็นวัสดุหลักสูตร (Curriculum Materials) ประเภทหนึ่งที่สามารถนำมาประเมินค่าโดยใช้เทคนิควิธี Puissance Measure ได้

กระบวนการประเมินเชิงประจักษ์ด้วยเทคนิควิธี Puissance Measure ของ เรกแซม (หทัย ดันหยง. 2523 : 282 - 288 ; อ้างอิงมาจาก RECSAM. 1973) มีลำดับขั้นการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ 1 วิเคราะห์พฤติกรรม หรือประเภทของการแสดงพฤติกรรม ซึ่งตรงกับภาษาพฤติกรรมเชิงวิทยาศาสตร์ คือ Learning Behaviors และ Learning Types ในวรรณกรรม สรุปได้จำนวน 9 ข้อ

1. สามารถบรรยายเรื่องได้ด้วยภาษาที่ชัดเจน อ่านง่าย
บอกและเล่าเรื่องได้ (Name)
2. วางโครงเรื่อง (Plot) ได้ดี อ่านแล้วเข้าใจ
เลือกสรรองค์ประกอบ (Identify)
3. สามารถชี้กฎเกณฑ์เป็นจริง ด้วยความคิดรวบยอดชัดเจน
ชี้กฎ สูตร (State a Rule)
4. ดำเนินเรื่องได้อย่างมีความสัมพันธ์ต่อเนื่อง มีเอกภาพ
จัดลำดับ (Order)
5. สามารถแสดง (สาธิต) ให้เห็นจริงได้อย่างสมเหตุสมผล
สาธิต (Demonstration)
6. สามารถบรรยายเรื่อง สาระ ฉาก ต่าง ๆ ได้อย่างสร้างสรรค์ด้วยภาษาที่ชัดเจน
วางโครงสร้าง (Construct)

7. สามารถแสดงลักษณะเด่นของตัวละครได้ชัดเจน

บรรยายคุณลักษณะเด่น (Describe)

8. สามารถจำแนกลักษณะของพฤติกรรมของตัวละคร

จำแนกลักษณะเด่น (Distinguish)

9. สามารถใช้ประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต

ประยุกต์ กฎ สูตร (Apply a Rule)

ขั้นที่ 2 กำหนดค่าน้ำหนักพฤติกรรมการเรียนรู้ตามเงื่อนไขของพฤติกรรม จากข้อ 1 - 9 โดยให้มิต้าน้ำหนักระหว่าง 1 - 4 คะแนน และนำมาหาค่าความสัมพันธ์และสรุปค่าความสัมพันธ์ เพื่อนำไปคำนวณหาค่า *P.M.* (Puisseance Measure) ดังตาราง

ลำดับ พฤติกรรม	ค่าพฤติกรรมการเรียนรู้	ความถี่ (Nf) (0-4)	ค่าประเภทการเรียนรู้	สรุปค่าสัมพันธ์ (w)
1.	บรรยายความชัดเจน = 1		การใช้ภาษาได้ชัดเจน = 2	$1 \times (1-4) \times 2 = ..W_1$
2.	เลือกสรรองค์ประกอบ = 1		เข้าใจสะท้อนอารมณ์ = 1	$1 \times (1-4) \times 1 = ..W_2$
3.	ชี้แจงเหตุผลหลักเกณฑ์ = 1		คุณค่ามโนทัศน์ = 4	$1 \times (1-4) \times 4 = ..W_3$
4.	จัดลำดับต่อเนื่อง กลมกลืน = 2		เอกภาพกลมกลืน = 1	$2 \times (1-4) \times 1 = ..W_4$
5.	แสดงให้เห็นจริง = 2		หลักการและเหตุผล = 5	$2 \times (1-4) \times 5 = ..W_5$
6.	วางโครงเรื่องสร้างสรรค์ = 3		แก้ปัญหา = 6	$3 \times (1-4) \times 6 = ..W_6$
7.	พรรณนาคุณลักษณะ = 3		การใช้ภาษามีพลัง = 3	$3 \times (1-4) \times 3 = ..W_7$
8.	จำแนกลักษณะเด่น = 3		แยกแยะรายละเอียด = 3	$3 \times (1-4) \times 3 = ..W_8$
9.	ประยุกต์ใช้ประโยชน์ = 3		หลักการและเหตุผล = 5	$3 \times (1-4) \times 5 = ..W_9$

ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสรุป ในตาราง (หทัย ดันหยง. 2528 : 287)

ลำดับประเภท ของพฤติกรรม		1	2	3	4	5	6	7	8
		สื่อ ความ หมาย (Signal Learning)	ความ เข้าใจ (S-R Learning)	เอกภาพ สัมพันธ์ ภาพ (Motor Chaining)	การใช้ ภาษามี พลัง (Verbal Association)	การแจก แจงราย ละเอียด (Multiple Discreimi-nation)	คุณค่า มโน ทัศน์ (Concept Learning)	หลัก การ เหตุผล (Principle Learning)	การแก้ ปัญหา ชีวิต (Problem- Solving)
ลำดับพฤติกรรม การเรียนรู้	ค่า	1	1	1	2	3	4	5	6
บรรยายความชัดเจน ของเรื่องได้ (Name)	1								
เลือกสรรองค์ประกอบ ของเรื่องได้เหมาะสม (Identify)	1								
แสดงเหตุผลและ หลักการได้ (State a Rule)	1								
จัดลำดับต่อเนื่อง สอดคล้องกลมกลืน (Order)	2								
แสดงออกได้เป็นจริง (Demonstration)	2								
วางโครงเรื่องสร้างสรรค์ (Construct)	3								
พรรณนาคุณลักษณะ ได้ชัดเจน (Describe)	3								
จำแนกลักษณะเด่น ได้ชัดเจน (Distinguish)	3								
เป็นประ โยชน์ต่อการ ดำรงชีวิต (Apply a Rule)	3								

สรุปค่าของ Puissance Measure (*P.M.*) จากตารางวิเคราะห์ (หทัย ดันหยง. 2528 : 286)

$$P.M. = \frac{\Sigma W}{\Sigma Nf}$$

W = ค่าความสัมพันธ์

Nf = ความถี่ของน้ำหนักตามลำดับข้อ

$$P.M. = \frac{W_1 + W_2 + W_3 + W_4 + W_5 + W_6 + W_7 + W_8 + W_9}{Nf_1 + Nf_2 + Nf_3 + Nf_4 + Nf_5 + Nf_6 + Nf_7 + Nf_8 + Nf_9}$$

ขั้นที่ 4 พิจารณาคัดสินคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด ดังนี้ ,

(หทัย ดันหยง. 2528 : 286)

ค่า <i>P.M.</i>	1 - 2.99	ระดับ	ต่ำมาก
	3 - 4.99	ระดับ	ต่ำ
	5 - 7.99	ระดับ	ปานกลาง
	8 - 9.99	ระดับ	ค่อนข้างดี
	10 - 15.99	ระดับ	ดี
	16 - 18.00	ระดับ	ดีมาก

แนวคิดพื้นฐานทางการเรียนรู้ที่เป็นพื้นฐานของการประเมินแบบปูยซอง

(Puissance Measure)

กาเย่ (หทัย ดันหยง. 2528 : 49 - 50 : อ้างอิงมาจาก Gagne. 1970 : 4 - 5, 334)

ได้สรุปองค์ประกอบของการเรียนรู้ไว้ว่า การเรียนรู้มีองค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ตัวผู้เรียน - สถานการณ์ของสิ่งเร้า - ปฏิกริยาตอบสนอง โดยจำแนกออกเป็น ประเภทการเรียนรู้ ไว้ดังนี้

ประเภทของการเรียนรู้ (Learning Types)	ขั้นตอนของการเรียนรู้ (Learning Phases)
ประเภทที่ 1 การเรียนรู้จากสัญญาณ (Signal Learning)	ขั้นที่ 1 การจูงใจ (Motivation Phase)
ประเภทที่ 2 การเรียนรู้จากความสัมพันธ์ ระหว่างสิ่งเร้าและสิ่งตอบ สนอง (S-R Learning)	ขั้นที่ 2 การรับรู้ (Apprehending Phase)
ประเภทที่ 3 การเรียนรู้จากช่วงความ ต่อเนื่องของสิ่งตอบสนอง (Motor Chaining)	ขั้นที่ 3 ความตั้งใจปรุงแต่ง (Acquisition Phase)
ประเภทที่ 4 การเรียนรู้จากการเชื่อมโยง ทางภาษา (Verbal Association)	ขั้นที่ 4 การสะสมจดจำ (Retention Phase)
ประเภทที่ 5 การเรียนรู้จากการจำแนก (Multiple Discrimination)	ขั้นที่ 5 การระลึกทบทวน (Recall Phase)
ประเภทที่ 6 การเรียนรู้จากมโนทัศน์ (Concept Learning)	ขั้นที่ 6 การสรุปหลักการ (Generalization Phase)
ประเภทที่ 7 การเรียนรู้จากหลักเกณฑ์ (Principle Learning)	ขั้นที่ 7 การแสดงออก (Performance Phase)
ประเภทที่ 8 การเรียนรู้จากการแก้ปัญหา (Problem-Solving)	ขั้นที่ 8 การส่งผลย้อนกลับ (Feedback Phase)

และ Gagne และ Walbesser กำหนดขั้นตอนการเรียนรู้ (Learning Hierarchy) เป็นมิติต้นลึก จากความง่ายไปสู่ความซับซ้อน เรกแซม (หทัย ดันหยง. 2528 : 220 - 221; อ้างอิงมาจาก RECSAM. 1973) ดังนี้

พฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning Behaviors)

ลำดับที่ 1 สามารถบอกหรือเรียกชื่อ บอกจุดประสงค์ เหตุการณ์เบื้องต้น อย่างสังเขปได้

ลำดับที่ 2 สามารถบอกประเภทของสิ่งต่าง ๆ เหตุการณ์ เรียงราวได้

ลำดับที่ 3 สามารถบอกเกณฑ์ หลักการชี้แนะวิธีเบื้องต้นได้

ลำดับที่ 4 สามารถจัดลำดับ ระบบ ระเบียบของสิ่งต่าง ๆ หรือเรียงราว

เหตุการณ์ได้

ลำดับที่ 5 สามารถสาธิตให้เห็นจริง ทำได้จริง ปฏิบัติจริงได้

ลำดับที่ 6 สามารถวางแผน วางโครงสร้างสิ่งต่าง ๆ ได้

ลำดับที่ 7 สามารถบรรยายคุณลักษณะ รายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ หรือเรียงราว

เหตุการณ์ได้

ลำดับที่ 8 สามารถจำแนกลักษณะเด่นของสิ่งต่าง ๆ หรือเหตุการณ์เรียงราวได้

ลำดับที่ 9 สามารถประยุกต์กฎเกณฑ์เพื่อนำไปแก้ปัญหาได้

ประเภทของการเรียนรู้ (Learning Types)

ลำดับที่ 1 การเรียนรู้จากสัญญาณความหมายต่าง ๆ

ลำดับที่ 2 การเรียนรู้จากความสัมพันธ์ของสิ่งเร้าและการตอบสนอง

ลำดับที่ 3 การเรียนรู้จากปฏิกิริยาตอบสนองโดยกลไกต่อเนื่อง

ลำดับที่ 4 การเรียนรู้จากความสัมพันธ์ทางภาษา

ลำดับที่ 5 การเรียนรู้โดยการจำแนกวิเคราะห์

ลำดับที่ 6 การเรียนรู้โดยมโนทัศน์ หรือความคิดรวบยอด

ลำดับที่ 7 การเรียนรู้โดยใช้หลักการ กฎเกณฑ์

ลำดับที่ 8 การเรียนรู้โดยวิธีการแก้ปัญหา

สำหรับลำดับขั้นการเรียนรู้หรือประเภทการเรียนรู้ ทั้ง 8 ขั้นนั้น Gagne ได้กล่าวไว้จากง่ายไปหายาก ดังนี้

1. Signal Learning เป็นการเรียนรู้ชนิดที่ง่ายที่สุดอยู่ในระดับต่ำสุด เป็นการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสามารถบังคับพฤติกรรมมิให้เกิดขึ้นได้ (Involuntary Behavior) เป็นการเรียนรู้โดยกระบวนการ Classical Conditioning ซึ่งเกิดขึ้นจากความใกล้ชิดกับสิ่งเร้า และการกระทำซ้ำ ๆ เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก

2. Stimulus - Response Learning เป็นการเรียนรู้ซึ่งเนื่องมาจากการเชื่อมโยงระหว่าง S - R แตกต่างจากการเรียนรู้ชนิดแรกเพราะผู้เรียนสามารถควบคุมพฤติกรรมได้ (Voluntary Behavior) เป็นไปอย่างตั้งใจ รู้ตัว การแสดงพฤติกรรมของผู้เรียนเนื่องมาจากการได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) ประกอบกับการมีโอกาสกระทำซ้ำ ๆ กัน

3. Chaining เป็นการเรียนรู้ซึ่งเนื่องมาจากการเชื่อมโยง ระหว่าง S - R ติดต่อกันเป็นลูกโซ่ เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ การเคลื่อนไหว (Motor Skills) เช่น การเขียนหนังสือ การใช้กรรไกรตัดของ การเปิดหนังสืออ่าน ฯลฯ

4. Verbal Association การเรียนรู้ประเภทที่ 3 - 4 มีลักษณะคล้ายกันเพียงแต่ประเภทที่ 4 เกี่ยวกับการใช้ภาษา ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น การที่เด็กเรียกตุ๊กตาว่า “ตุ๊กตา”

5. Discrimination Learning การเรียนรู้ชนิดจำแนกแยกแยะหมายถึงการเรียนรู้ที่เด็กสามารถมองเห็นความแตกต่างของสิ่งของประเภทเดียวกัน ซึ่งการเรียนรู้ประเภทนี้อาจจะเป็นทางด้านการเคลื่อนไหว (Motor Discrimination Learning) หรือทางด้านภาษา (Verbal Discrimination) ก็ได้ เช่น การที่คนเลือกลูกกัญแจที่ต้องการจากลูกกัญแจอีกหลายลูกที่รวมกันอยู่เป็นพวง (Motor Discrimination) หรือการที่เราพูดว่า “ตุ๊กตา” แล้วเด็กรู้ว่าตุ๊กตามีหลายชนิด เช่น ตุ๊กตาเด็ก ตุ๊กตาทหาร ตุ๊กตาคนป่า ฯลฯ

การเรียนรู้ชนิดจำแนกแยกแยะทำให้เด็กสามารถตอบสนองต่อสิ่งที่เหมือนกันด้วยวิธีต่าง ๆ กัน ทั้งนี้เพราะเด็กมองเห็นความแตกต่างในสิ่งที่เหมือนกัน เช่น เมื่อพูดคำว่า “หมา” เด็กจะจำแนกแยกแยะออกว่ามีหมาพันธุ์อะไรบ้าง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้

6. Concept Learning การเรียนรู้ Concept คือความสามารถที่ผู้เรียนมองเห็นความเหมือน ซึ่งทำให้ผู้เรียนมีการตอบสนองต่อสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะเป็นกลุ่ม เช่น Concept ของสี ขนาด รูปร่าง ฯลฯ

7. Principle Learning หมายถึงการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น เนื่องจากการรวมหรือเชื่อมโยง Concept ตั้งแต่ 2 Concepts เข้าด้วยกัน และจากการที่สามารถตั้งเป็นกฎเกณฑ์ขึ้นได้แล้วจะสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ต่าง ๆ ด้วยวิธีที่คล้ายคลึงกัน เช่น สืบวกหกเท่ากับ สิบ

8. Problem Solving การเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหา หมายถึง การรวมกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เข้าด้วยกันและนำไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ เช่น การที่เด็กเรียนรู้ว่า ของกลมกลิ้งได้ (ซึ่งเป็นกฎเกณฑ์) ดังนั้นเมื่อเด็กจะวางลูกบอล เด็กจะวางในที่ไม่วิ่ง (แก้ปัญหา) (พรณี ช.เจนจิต. 2520 : 205 - 207)

และนอกจากนี้ กาเย่ ได้ให้น้ำหนักเป็นตัวเลขตามระบบคณิตศาสตร์ของประเภทการเรียนรู้ และ เวลเบสเซอร์ ได้ให้น้ำหนักเป็นตัวเลขตามระบบคณิตศาสตร์ของพฤติกรรมการเรียนรู้ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (สนั่น มีชันหมาก. 2537 : 246 - 247 ; อ้างอิงมาจาก หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา 2522) ดังนี้

ตารางแสดงค่าน้ำหนักคะแนนพฤติกรรมการเรียนรู้ของ Walbesser และ ประเภทการเรียนรู้
ของ Gagne

พฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning - Behaviars = L.B.) Henry H. Walbbesser	ประเภทการเรียนรู้ (Learning Types = L.T.) Robert M.Gagne
1. บอกชื่อได้ (Name) = 1	1. จากสัญญาณ (Signal Learning) = 1
2. เลือกได้ถูกต้อง (Identify) = 1	2. จากความสัมพันธ์สิ่งเร้าตอบสนอง (S-R Learning) = 1
3. บอกกฎ สูตรได้ (Stat a Rule) = 1	3. จากปฏิริยาตอบสนองเป็นกลไกต่อเนื่อง (Motor Chaining) = 1
4. จัดลำดับได้ (Order) = 2	4. จากความสัมพันธ์ทางภาษา (Verbal Association) = 2
5. สาธิตได้ (Demonstrate) = 3	5. จากความสามารถแยกแยะ (Multiple Disreimination) = 3
6. วางแผนวางโครงสร้างได้ (Construct) = 3	6. จากความคิดรวบยอด (Concept Learning) = 4
7. บรรยายคุณลักษณะได้ (Describe) = 3	7. จากหลักการ (Principle Learning) = 5
8. จำแนกลักษณะเด่นได้ (Distinguish) = 3	8. จากการแก้ปัญหา (Problem-Solving) = 6
9. ประยุกต์ กฎ สูตร ทฤษฎีได้ (Apply a Rule) = 3	

ปูยของเทคนิค (The Puissance Analysis Technigue)

บุญมี เณรยอด (ม.ป.ป. : 152 - 157) ; สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2535 : 137 - 141) ได้กล่าวถึงปูยของเทคนิคไว้ว่า ปูยของเทคนิค เป็นวิธีการประเมินผลหลักสูตรแบบหนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตร คือ จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการสอน โดยใช้ตารางวิเคราะห์ปูยของ (The Puissance Analysis Matrix) เป็นเกณฑ์ในการวิเคราะห์และคิดคำนวณผลออกมาได้ โดยใช้สูตรปูยของ ผลที่ได้จะเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพอยู่ในระดับใด ขั้นตอนในการใช้ปูยของเทคนิค มี 4 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นเขียนหรือรวบรวมองค์ประกอบ 3 ส่วนของหลักสูตรดังกล่าวแล้ว ซึ่งหมายความว่า ผู้ประเมินผลจะต้องรวบรวม จุดมุ่งหมาย กิจกรรมการเรียนการสอน และเทคนิคการวัดผลต่าง ๆ ของหน่วยย่อย ๆ ทั้งหมดในหลักสูตร

ขั้นที่ 2 ขั้นใช้ตารางวิเคราะห์ปูยของ (The Puissance Analysis Matrix)

ตารางการวิเคราะห์หลักสูตรตามวิธีการแบบปูยของ สร้างขึ้นโดยอาศัยแนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการเรียนรู้ที่เสนอโดย กาเย่ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2535 : อ้างอิงมาจาก Gagne, 1970) แต่ได้ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมกับการประเมินหลักสูตรโดยแบ่งประเภทความรู้ไว้ 6 ประเภท แต่ละประเภทได้นำให้นักเรียนตามลำดับ ดังนี้

1. แบบลูกโซ่ ครูที่มุ่งสอนให้ผู้เรียนได้รับความรู้แบบนี้จะมุ่งสอนให้ผู้เรียนสามารถทำอะไรเป็นลำดับขั้นตอนต่อเนื่องไปได้ ให้นำหน้า 1
2. ความรู้แบบเชื่อมโยงโดยใช้คำพูด ครูที่มุ่งสอนให้ผู้เรียนได้รับความรู้แบบนี้จะมุ่งสอนให้ผู้เรียนลำดับขั้นตอน และอธิบายเชื่อมโยงด้วยคำพูดได้ ให้นำหน้า 2
3. ความรู้แบบผสมผสาน ครูจะมุ่งสอนให้ผู้เรียนสามารถผสมผสานสิ่งที่เคยเรียนมาได้ ให้นำหน้า 3
4. ความรู้แบบแนวคิด ผู้เรียนที่ได้ความรู้แบบนี้จะเข้าใจในสิ่งที่เรียนดีพอที่จะเห็นและสามารถชี้หัวใจสำคัญของเรื่องที่เรียนได้ถูกต้อง ให้นำหน้า 4
5. ความรู้แบบหลักการ ผู้เรียนที่ได้ความรู้ขั้นนี้จะสามารถผสมผสานแนวคิดหลาย ๆ แนวคิดเข้าด้วยกันทำให้เกิดเป็นหลักการใหม่ ๆ ให้นำหน้า 5
6. ความรู้แบบแก้ปัญหา ผู้เรียนที่ได้ความรู้ขั้นนี้ จะสามารถใช้ความรู้ที่ได้มาใช้แก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ให้นำหน้า 6

นอกจากนี้ กาเย่ ยังได้อธิบายต่อไปว่า ความรู้ในแต่ละแบบที่กล่าวมานั้นจะแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ต่างกันจากง่ายที่สุดไปถึงยากที่สุด กาเย่ ได้อธิบายถึงระดับหรือขั้นตอนของพฤติกรรมไว้ 9 ขั้นด้วยกัน คือ

1. การบอก หรือชี้เพื่อแสดงถึงการที่สามารถจำสิ่งที่ได้เรียน ให้น้ำหนัก 1
2. การเลือก ให้น้ำหนัก 1
3. การบอกกฎเกณฑ์ ให้น้ำหนัก 1
4. การจัดลำดับ ให้น้ำหนัก 2
5. การสาริต ให้น้ำหนัก 2
6. การสร้างสรรค์สิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา ให้น้ำหนัก 3
7. การอธิบายด้วยคำพูดของตัวเองอย่างเข้าใจและสามารถตอบคำถามต่าง ๆ ให้น้ำหนัก 3
8. การแยกแยะหรือจำแนกสิ่งที่เหมือนกันและไม่เหมือนกัน ให้น้ำหนัก 3
9. การใช้กฎเกณฑ์ที่ได้เรียนมาในสถานการณ์ต่าง ๆ ให้น้ำหนัก 3

ขั้นที่ 3 ขึ้นใช้สูตรปุยของหาคุณภาพหลักสูตร (The Puissance Measure ใช้ตัวย่อ P.M.) หลังจากคติน้ำหนักของแต่ละช่องเสร็จแล้วก็นำมาเข้าสูตร ดังนี้

$$P.M. = \frac{\text{น้ำหนักของทุกช่องในตารางวิเคราะห์ปุยของรวมกัน}}{\text{จำนวนข้อ ที่วิเคราะห์}}$$

ขั้นที่ 4 ขึ้นแปลผล เกณฑ์ที่ใช้ในการแปลผลที่คำนวณได้ มีดังนี้

ค่า P.M.	ตั้งแต่ 1-4	แสดงว่าหลักสูตรมีคุณภาพต่ำ
ค่า P.M.	ตั้งแต่ 4-10	แสดงว่าหลักสูตรมีคุณภาพปานกลาง
ค่า P.M.	ตั้งแต่ 10-18	แสดงว่าหลักสูตรมีคุณภาพสูง

คุณค่าของการประเมินแบบปุยของ (Puissance Measure Analysis)

1. ทำให้มองเห็นภาพรวมความงอกงามของการเรียนรู้ (Learning Growth) ได้ชัดเจน หลังจากได้ค่า P.M. ออกมาแล้วทั้งระบบ จากความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการเรียนรู้ (Learning Types) และพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning Behaviors)

2. สามารถตรวจสอบค่าของการเรียนรู้ว่าสูงต่ำเพียงใดจากตารางวิเคราะห์ ซึ่งจะ
เป็นข้อมูลที่จะนำไปปรับปรุงแก้ไข ช่อมเสริม

3. สามารถตรวจสอบคุณภาพขององค์ประกอบของหลักสูตร เช่น คุณค่าของสื่อ
คุณค่าของกิจกรรม คุณค่าของวัสดุหลักสูตร คุณค่าของบทเรียน ฯลฯ ทั้งส่วนย่อยและ
ทั้งระบบส่วนรวม (สนั่น มีชันหมาก. 2538 : 251)

จากเอกสารและแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวมา สรุปได้ว่า หนังสือเรียน
ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่มีคุณภาพที่ดี มีคุณลักษณะดังนี้ คือ

1. ความชัดเจนของเรื่อง หมายถึง สามารถบรรยายเรื่องด้วยภาษาชัดเจน อ่านง่าย
ควรมีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการ ดังนี้

1.1 บรรยายเรื่องได้ด้วยภาษาที่ชัดเจน อ่านง่าย เข้าใจเร็ว ตรงไปตรงมา
สั้นกระชับรัด ใช้คำธรรมดาพื้น ๆ และเป็นคำที่ใช้กันทั่วไป

1.2 ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยและระดับชั้น ใช้ประโยคสั้น ๆ และพูดซ้ำบ่อย ๆ
ใช้คำประพันธ์ง่าย ๆ มีจังหวะ มีเสียง มีน้ำหนัก มีกิริยาอาการแสดงความเคลื่อนไหว
ภาษาสอดคล้องกับภาพ

1.3 ใช้ภาษาตรงกับลักษณะบุคลิกของตัวละคร คงเส้นคงวา ใช้คำตาม
หลักภาษาไทย

1.4 ใช้ภาษาตรงตามยุคสมัยของเรื่อง

2. การเลือกสรรองค์ประกอบ หมายถึง พยายามแจกแจงให้เห็นองค์ประกอบ
สำคัญครบ 4 ประการ ดังนี้

2.1 มีองค์ประกอบทางจิตวิทยา เช่น ในการจัดหน้าหนังสือควรถือ
หลักจิตวิทยาที่จะสร้างบรรยากาศขึ้นบนหน้าหนังสือให้เด็กอ่านด้วยความรู้สึกสบายใจ
โล่งจิต มีเสรีภาพในอารมณ์เป็นที่พักสายตา หรืออาจจะใช้ขีดเขียน โดยไม่พิมพ์เต็มหน้า
และ/หรือไม่ติดกรอบหน้า

2.2 มีองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ มีโครงเรื่อง มีสาระของเรื่อง มีฉาก
มีตัวละคร มีปม มีภาพ มีรส

2.3 มีองค์ประกอบทางภาษา ได้แก่ ถ้อยคำ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาภาพ
ทั้งที่มีลักษณะเป็นภาพประกอบภาษาและภาษาประกอบภาพ

2.4 มีองค์ประกอบทางประดิษฐ์การ ได้แก่ มีการริเริ่มสร้างสรรค์แนวคิด

ใหม่ ๆ โดยให้เด็กได้รับสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือ ให้เด็กได้เห็นความสวยงาม เกิดความซึ่งใจ เกิดปิติยินดี สุขใจ เกิดความบันเทิงใจ และจรรโลงใจ

3. การแสดงผลและหลักเกณฑ์ หมายถึง สามารถชี้แจงเหตุผลและกฎเกณฑ์ได้ตามเกณฑ์การให้คะแนน ซึ่งควรมีองค์ประกอบครบ 4 ประการ ดังนี้

- 3.1 ชี้กฎเกณฑ์เป็นจริงให้เกิดความคิดรวบยอด ชัดเจน
- 3.2 ชี้กฎเกณฑ์เป็นจริงให้เกิดความเชื่อถือสมเหตุสมผล
- 3.3 ชี้กฎเกณฑ์เป็นจริงตามข้อเท็จจริง ทั้งในทางธรรมชาติและทางสังคม
- 3.4 เนื้อเรื่องมีความเป็นไปได้ทั้งทางวิทยาศาสตร์ สังคม วรรณกรรมและ

ทางมาษาการ (เวทมนต์)

4. การจัดลำดับต่อเนื่องกลมกลืน หมายถึง การจัดเรื่องให้มีองค์ประกอบ คือ เอกภาพ สัมพันธภาพ คุณภาพและสารัตถภาพให้ครบทั้ง 4 ประการดังต่อไปนี้

4.1 มีความเป็นเอกภาพ คือในเรื่องหนึ่ง ๆ มีจุดศูนย์กลางแห่งความคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น เอกภาพของเค้าโครงเรื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบกลมกลืนกัน เอกภาพของฉากและบทตอนกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเอกภาพของการใช้ภาษา เช่น พรรณนาความถ้อยคำ รูปการผูกประโยค เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4.2 มีสัมพันธภาพของเนื้อเรื่อง สัมพันธภาพของฉากชีวิตและพฤติกรรม สัมพันธภาพของสาระแนวคิด และสัมพันธภาพของการใช้ภาษา ถ้อยคำพรรณนาความ เช่น เรื่องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันไม่ขาดสาย ตั้งแต่ต้นจนจบ มีความต่อเนื่องผูกพันกันระหว่างตอนหนึ่ง ๆ บทหนึ่ง ฉากหนึ่ง และความคิดหนึ่ง ๆ มีลำดับเรื่อง ซึ่งดำเนินตามเค้าโครงสาระแนวคิดตามสภาพของฉากชีวิตไม่สับสนวุ่นวาย

4.3 มีคุณภาพ หมายถึง การปรับภาวะให้เกิดระดับพอดีต่อความรู้สึคนึกคิดของผู้อ่าน เช่น คุณภาพที่เกิดจากการใช้ภาษาถ้อยคำโวหารที่ใช้บรรยายเรื่อง คุณภาพที่เกิดจากลักษณะของพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออก คุณภาพของบรรยากาศที่เกิดขึ้นในฉากชีวิต คุณภาพจากระดับอารมณ์

4.4 มีสารัตถภาพ หมายถึง การเน้นเพื่อให้เกิดความหนักแน่น ชัดเจน เช่น มีการเน้นย้ำโน้มน้าว คุณธรรม แบบอย่าง เป็นการสร้างน้ำหนักให้เกิดความหนักแน่นชัดเจน เช่น น้ำหนักของความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมความคิด และการสร้างสิ่งประทับใจ ซึ่งเป็นการสนองรสนิยมการอ่าน

5. การแสดงออกให้เห็นชัดเจน หมายถึง สามารถแสดงภาพพจน์ของตัวละครที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน คือ ทางด้านประเภทของตัวละคร ด้านบุคลิกภาพ ด้านลักษณะนิสัย ด้านพฤติกรรม ด้านการแสดงออก และด้านบทบาทที่แสดงเด่น ๆ มีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการ ดังนี้

5.1 แสดงประเภทของตัวละครได้สมจริง ซึ่งอาจเป็น คน สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ สิ่งของและแสดงบุคลิกภาพในลักษณะต่าง ๆ ตรงความจริงตามธรรมชาติ น่าเชื่อถือ มีชีวิตชีวา มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลาที่เรื่องดำเนินไป

5.2 แสดงลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครชัดเจนและควรแสดงให้เห็นส่วนดีและส่วนเสียซึ่งเป็นธรรมชาติของโลกและเหมือนชีวิตจริง

5.3 แสดงบทบาทเป็นไปตามธรรมชาติ ตามวัย ตามความรู้พื้นฐานการศึกษา และวัฒนธรรม

5.4 แสดงพฤติกรรมชัดเจนให้เห็นภาพพจน์ เช่น การแสดงอาการผจญภัย การแก้ปัญหาและคลี่คลายเงื่อนไขปมและคิดหรือทำอะไรให้สมวัยเหมือนคนจริง ๆ คงเส้นคงวา เช่น ตัวละครที่เป็นเด็กพูดจาให้เป็นเด็ก มีการกระทำเหมือนเด็ก พฤติกรรมเป็นไปตามหลักความจริงและสามารถเลียนแบบได้

6. การวางโครงเรื่อง หมายถึง การจัดลำดับ ขั้นตอน ลำดับความเป็นมา อาจเป็นเงื่อนไขของเรื่อง ที่จะค่อยแสดงความคิดคลี่คลายไปสู่ความสำเร็จ ความสมหวังของตัวละคร ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญต่อเนื่องกันทั้ง 4 ประการ ดังนี้

6.1 มีจุดเริ่มต้น คือมีชื่อเรื่องและปรากฏการณ์ในฉากแรกของเรื่องที่เร้าใจผู้อ่าน

6.2 มีเนื้อหาการดำเนินเรื่อง คือ ปรากฏการณ์ที่ต่อเนื่องจากจุดเริ่มต้น ซึ่งมีตัวละครและบทบาทอยู่ในเหตุการณ์ มีเนื้อหาสาระ ปมปัญหา โน้ตสนั่น มีทั้งเข้มข้นและคลี่คลาย ดำเนินเรื่องไปสู่จุดจบ

6.3 มีจุดจบของเรื่อง คือ ปรากฏการณ์สิ้นสุดของเรื่องตามแนวของผู้เขียน ซึ่งควรจบด้วยความสุขสมหวังหรือจบให้ประทับใจของเด็ก

6.4 มีปมในเรื่องที่สร้างขึ้น ควรให้สนุกสนาน เพลิคเพลิน ตื่นเต้น มีการเคลื่อนไหวและคลี่คลายเงื่อนไขปมอย่างรวดเร็วทันใจ

7. การพรรณนาลักษณะเด่นของตัวละคร ด้วยการใช้ภาษาที่ชัดเจน หมายถึง การจำแนกแยกแยะลักษณะเด่นของตัวละครให้เห็นเด่นชัด ตามหลักเกณฑ์โดยให้มี องค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการ ดังนี้

- 7.1 พรรณนาลักษณะเด่นของตัวละครถึงบุคลิกประจำตัวให้ผู้อ่านเข้าใจ
- 7.2 พรรณนาลักษณะพฤติกรรมภายนอกของตัวละครทางด้านการแสดงออก ที่เด่นให้ชัดเจน
- 7.3 พรรณนาลักษณะภายในจิตใจของตัวละครให้ผู้อ่านได้หยั่งรู้
- 7.4 พรรณนาความคิดของตัวละครอย่างชัดเจน ให้ผู้อ่านได้เข้าใจและสามารถ รู้ถึงความคิดของตัวละคร

8. จำแนกลักษณะเด่นของพฤติกรรมของตัวละครได้ หมายถึง การจำแนก แยกแยะหรือพรรณนาคุณลักษณะพฤติกรรมของตัวละครให้เห็นเด่นชัด ซึ่งให้เห็น ลักษณะเด่นของตัวละครได้ตามหลักเกณฑ์ครบทั้ง 4 ประการดังนี้

- 8.1 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครในด้านแสดงถึงความดีงามให้เห็นเด่นชัด
- 8.2 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครในด้านความถูกต้องอันเป็นที่ยอมรับของสังคมอย่างชัดเจน
- 8.3 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครให้เห็นประโยชน์ในด้านความรู้ด้านจิตใจและด้านทักษะ
- 8.4 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครให้เห็นนิสัยใจคอได้ชัดเจน

9. ความเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต มีองค์ประกอบครบทั้ง 4 ประการตามประเด็นต่อไปนี้

- 9.1 ให้ความรู้ประเทืองปัญญาแก่ผู้อ่าน
- 9.2 ผู้อ่านเกิดแนวคิด ทรรศนะ จากลักษณะของตัวละคร
- 9.3 แฝงคุณธรรม เห็นผลของการประพฤติดี ปฏิบัติดีที่ส่งผลดีต่อผู้อ่านและยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้เกิดคุณธรรม
- 9.4 สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดหนังสือเรียนที่จะทำการศึกษาคณาภาพ
2. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ศึกษาคณาภาพหนังสือเรียน
3. กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินคุณภาพหนังสือเรียน
4. การรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาคณาภาพหนังสือเรียน
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดหนังสือเรียนที่จะทำการศึกษาคณาภาพ

หนังสือเรียนที่จะนำมาศึกษาคณาภาพ คือ หนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และเล่ม 2 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดให้ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) โดยกำหนดการประเมินเป็นรายบท รวมทั้งสิ้น 23 บท และประเมินรวมเล่ม คือ เล่ม 1 และเล่ม 2 รวม 2 เล่ม

2. การกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคณาภาพหนังสือเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคณาภาพหนังสือเรียนครั้งนี้ ใช้หลักการและแนวทางในการประเมินเชิงประจักษ์ โดยใช้แบบประเมิน 2 ลักษณะ คือ

1. แบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ โดยการให้น้ำหนักคะแนน (ร้อยละ) ของ หัตย์ ดันหยง (2529 : 245 - 247)
2. แบบประเมินหนังสือเชิงประจักษ์ โดยการใช้เทคนิควิธี Puissance Measure ของ RECSAM (หัตย์ ดันหยง. 2523 : 282 - 288 ; อ้างอิงมาจาก RECSAM. 1973)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคุณภาพของหนังสือเรียน

1. แบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือตามแบบของ
 หทัย ตันหงษ์ มีลักษณะเป็นแบบประเมินอย่างง่าย ๆ โดยกำหนดประเมินเป็น 2 ด้าน คือ
 ด้านคุณลักษณะ 2 หัวข้อ จำนวน 12 รายการ กับด้านคุณภาพ 2 หัวข้อ จำนวน 13 รายการ
 แต่ละรายการกำหนดค่าน้ำหนักคะแนนเป็น 4 3 2 1 และ 0 ตามลำดับ และคิดค่าคะแนน
 รวม 2 ด้าน ทั้ง 25 รายการเป็น 100 คะแนน ดังตาราง 1

ตาราง 1 แสดงตารางวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ

ลำดับ	รายการคุณภาพ	คะแนนเต็ม
1	ด้านคุณลักษณะ	
	รูปเล่ม	
1.1	ปก (สี-การออกแบบ)	4
1.2	การเย็บเล่ม	4
1.3	คุณภาพกระดาษ	4
1.4	ขนาดตัวอักษรและความชัดเจนของตัวพิมพ์	4
1.5	ขนาดของรูปเล่ม และจำนวนหน้า	4
1.6	ศิลปะการจัดหน้า	4
2	ภาพประกอบ	
2.1	ความชัดเจน (สี-ขาวดำ)	4
2.2	ลักษณะความสมจริง (ภาพเขียน,ภาพถ่าย)	4
2.3	ขนาด	4
2.4	จำนวนภาพ	4
2.5	ความเหมาะสม (สภาพการเรียนรู้-การสอน)	4
2.6	คำอธิบายประกอบภาพ	4
3	ด้านคุณภาพ	
	เนื้อหาวิชา	
3.1	แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์	4
3.2	วิธีการเสนอเรื่อง	4
3.3	ความสอดคล้องกับหลักสูตร	4
3.4	การเรียงลำดับความยากง่าย	4
3.5	เอกภาพและความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง	4
3.6	การเน้นในเรื่องสำคัญ	4
3.7	ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์	4
3.8	กิจกรรมเสนอแนะ คลี่คลายปัญหาต่าง ๆ	4
3.9	เข้าใจให้สนุกสนานเพลิดเพลิน	4
4	การใช้ภาษา	
4.1	ความถูกต้องทางไวยากรณ์	4
4.2	ความชัดเจนของข้อความ	4
4.3	ความเหมาะสมในการใช้ศัพท์	4
4.4	เครื่องหมายวรรคตอน	4
	รวม	100

ในการใช้แบบประเมินดังกล่าว ผู้วิจัยดำเนินการสร้างนิยามปฏิบัติการและกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

1.1 สร้างนิยามปฏิบัติการของคุณลักษณะและคุณภาพด้านต่าง ๆ ของหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามแนวของ หทัย ดันหยง. (2529 : 245 - 247) , สมหมาย เชื้อพงษ์. (2538 : 135 - 156) และคนอื่น ๆ

1.2 กำหนดเกณฑ์ระดับคะแนน ตั้งแต่ 0 ถึง 4 ของทุกข้อ โดยกำหนดเกณฑ์จากนิยามปฏิบัติการ (ภาคผนวก ก.)

1.3 ตรวจสอบคุณภาพแบบประเมินนิยามปฏิบัติการและเกณฑ์การประเมินคะแนน โดยผู้เชี่ยวชาญและกรรมการควบคุมปริณยานิพนธ์

1.4 ผู้วิจัยนำผลการพิจารณาจากข้อ 2.5 มาแก้ไขปรับปรุงและพิมพ์เป็นแบบประเมินคุณภาพหนังสือ (ภาคผนวก ก.)

ตัวอย่างแบบประเมิน

แบบประเมินคุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือ

ชื่อหนังสือ.....เล่มที่.....ระดับชั้น.....

ชื่อผู้แต่ง.....

สำนักพิมพ์.....ปีที่พิมพ์.....

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	ระดับคะแนน			
1	ด้านคุณลักษณะ	4	3	2	1
ลักษณะรูปเล่ม					
1.1	ปก (สีและการออกแบบ)				
1.2					
	ฯลฯ				
ภาพประกอบ					
1.7	ความชัดเจนของภาพ				
1.8					
	ฯลฯ				
2	ด้านคุณภาพ				
เนื้อเรื่อง					
2.1	แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์				
2.2					
	ฯลฯ				
การใช้ภาษา					
2.10	ความถูกต้องทางหลักภาษา				
2.11					
	ฯลฯ				

เกณฑ์การให้คะแนนหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของผู้ประเมิน
หนังสือ มีเกณฑ์ดังนี้

1. ด้านคุณลักษณะ

1.1 ปก (สีและการออกแบบ)

คุณลักษณะของปก

1. มีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดทำภาพ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์และปีที่พิมพ์
ชื่อหนังสือตรงกับหน่วยการเรียนรู้ อยู่บริเวณกลางหน้าหนังสือค่อนข้างอ่านง่าย

2. ตัวอักษรชื่อหนังสือ ขนาด 48 พอยท์ขึ้นไป อ่านง่าย

3. มีภาพประกอบปกสอดคล้องกับชื่อหนังสือ

4. สีสดใส สดใส สะอาดตา

5. กระดาษปกแข็งแรง ทนทานไม่ฉีกขาดง่าย

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 5.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 4.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 3.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 2.....ได้คะแนน 1

มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามที่กำหนด.....ได้คะแนน 0

ฯลฯ

(เกณฑ์การให้คะแนนฉบับสมบูรณ์ปรากฏในภาคผนวก ก.)

2. แบบประเมินหนังสือเชิงประจักษ์ โดยใช้เทคนิควิธีการประเมิน Puissance
Measure ของ เรกแฮม (หทัย ดันหยง. 2528 : 282 - 288 ; อ้างอิงมาจาก RECSAM. 1973)
เป็นเทคนิควิธีหาค่าความสัมพันธ์ของจุดประสงค์การเรียนรู้ ตามลำดับขั้นของการเรียนรู้
(Learning Hierarchy) ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ โดยมี
ลำดับขั้น ดังนี้

2.1 ศึกษาหลักเกณฑ์ ทฤษฎี เอกสารงานวิจัย เกี่ยวกับองค์ประกอบต่าง ๆ
ของหนังสือและวรรณกรรม การประเมินหนังสือและวรรณกรรม การประเมินหนังสือ
เชิงประจักษ์ ลักษณะหนังสือที่ดีและความสนใจอ่านหนังสือของเด็ก นำผลการศึกษา
มาดำเนินการดังนี้

2.1.1 วิเคราะห์พฤติกรรมและเงื่อนไขของพฤติกรรมหรือประเภทของการแสดงพฤติกรรมตามหลักการเรียนรู้เชิงวิทยาศาสตร์ คือ การแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ (Learning Behaviors) กับประเภท (หรือวิธีการ) ของการเรียนรู้ (Learning Type) เปรียบเทียบกับการแสดงพฤติกรรมตามหลักและวิธีการของวรรณกรรม ซึ่งสามารถวิเคราะห์ออกมาได้ 9 ประการ หทัย ดันหยง (2528 : 283) และสนั่น มีขันหมาก (2537 : 189 - 191)

2.1.2 กำหนดถ้อยคำภาษาและเรียบเรียงรายละเอียดของพฤติกรรมการเรียนรู้และประเภทการเรียนรู้

2.1.3 กำหนดตารางวิเคราะห์ปัจจัยของ (Puissance Analysis Matrix)

ตาราง 2 แสดงตารางวิเคราะห์ตามเทคนิควิธีของ (หทัย ดันหยง. 2528 : 283 และ
สนั่น มีจันทร์หมาก. 2537 : 189 - 191)

พฤติกรรมของวรรณกรรม (พฤติกรรมการเรียนรู้ Learning Behaviors)	เงื่อนไขหรือประเภทของพฤติกรรม (ประเภทการเรียนรู้ Learning Type)
1. บรรยายเรื่องได้ดี (บอกและเล่าเรื่อง = 1)	ด้วยการใช้ภาษาที่ชัดเจน (ความสัมพันธ์ทางภาษา = 2)
2. เลือกโครงเรื่องที่ดีได้ (เลือกสรรองค์ประกอบ = 1)	ด้วยการเข้าใจ สะท้อนอารมณ์ (เข้าใจ ตอบสนอง = 1)
3. ชี้แจงเหตุผลและกฎเกณฑ์ได้ (ชี้กฎ สูตร = 1)	ด้วยความคิดรวบยอด (มโนทัศน์ = 4)
4. ดำเนินเรื่องได้อย่างต่อเนื่อง (จัดลำดับ = 2)	ด้วยความกลมกลืนมีเอกภาพ (ปฏิกริยากลไกต่อเนื่อง = 1)
5. แสดงให้เห็นข้อเท็จจริงของเรื่องได้ (สารัตถ์ = 2)	ด้วยหลักการสมเหตุสมผล (หลักการ = 5)
6. ร่างโครงเรื่องได้อย่างสร้างสรรค์ (วางแผนวางโครงร่าง = 3)	ด้วยการคลาปมแก้ปัญหา (แก้ปัญหา = 6)
7. พรรณนาลักษณะเด่นของตัวละคร ในเรื่องได้ (บรรยายคุณลักษณะ = 3)	ด้วยการใช้ภาษาที่ชัดเจน (ความสัมพันธ์ทางภาษา = 3)
8. จำแนกลักษณะพฤติกรรมของตัวละครได้ (จำแนกลักษณะเด่น = 3)	ด้วยความสามารถแยกแยะที่ชัดเจน (ความสามารถแยกแยะ = 3)
9. สามารถใช้ประโยชน์จากเรื่องได้ (ประยุกต์ กฎ สูตร = 3)	ด้วยหลักการ สมเหตุสมผล (ด้วยหลักการ = 5)

2.2 วิเคราะห์ค่าในตารางวิเคราะห์ปัจจัยของ ได้แก่ ค่าพฤติกรรมการเรียนรู้และค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้และประเภทการเรียนรู้

2.2.1 กำหนดความถี่ของค่าน้ำหนักพฤติกรรมการเรียนรู้ ตามเงื่อนไขของพฤติกรรม จาก ข้อ 1 - 9 โดยให้มีความถี่ระหว่าง 0 - 4 โดยดำเนินการดังนี้ นำแบบประเมินให้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ประเมินหนังสือพิจารณาพฤติกรรมการเรียนรู้ ทั้ง 9 ข้อ โดยให้ค่าความถี่ของน้ำหนักแต่ละพฤติกรรมของบทเรียนแต่ละบท ทุกบทตามแบบสำรวจความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้

นำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของหนังสือเรียนที่มีคุณภาพ ที่จะใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาค่าความสัมพันธ์ ระหว่างพฤติกรรมเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ และแบบสำรวจความถี่ของพฤติกรรมเรียนรู้ เสนอกรรมการควบคุมปริญญาบัตร และผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบพิจารณาความถูกต้องเหมาะสมที่จะนำมาใช้ศึกษาคุณภาพหนังสือ ทั้งนี้โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรมสำหรับเด็ก จำนวน 5 ท่าน คือ

1. นายจวน พานิชเจริญ หัวหน้าหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง (ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านภาษาหนังสือและเคยเป็นคณะกรรมการประกวดหนังสือดีเด่นระดับจังหวัดอ่างทอง เป็นเวลา 9 ปี)

2. ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านภาษาหนังสือและเคยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนหนังสือเด็กในปี 2537 - 2539)

3. ดร.ชวลิต โพธิ์นคร นักวิชาการศึกษา สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (มีความรู้และประสบการณ์ด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรมเด็ก)

4. ดร.รังสรรค์ มณีเล็ก นักวิชาการศึกษา สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (มีความรู้และประสบการณ์ด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรมเด็ก)

5. นายเสกสรรค์ อรรถยานันทน์ ศิษยานุเทศ์ 8 สำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง (ผู้มีความรู้และประสบการณ์ด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรม เคยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนหนังสือเด็กในระดับจังหวัดอ่างทอง ในระหว่างปี 2537 - 2539 และเป็นคณะกรรมการคัดเลือกรายชื่อนักเรียนเพื่อจัดซื้อให้ห้องสมุดโรงเรียนในสังกัดจังหวัดอ่างทอง จำนวน 2 ครั้ง)

ผู้วิจัยนำผลที่ผ่านการตรวจสอบพร้อมข้อเสนอแนะจากกรรมการและผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวมาปรับปรุงแก้ไข เพื่อกำหนดเป็นเกณฑ์พิจารณา ดังปรากฏ ตามตาราง 2

2.2.2 สร้างตารางสรุปค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้และประเภทการเรียนรู้

นำเกณฑ์น้ำหนักคะแนนจาก ข้อ 1.2.1 มาวิเคราะห์ค่าตามแนวของปุยซอง ดังนี้ ค่าสัมพันธ์ (W) = ค่าพฤติกรรมการเรียนรู้ $\times$ น้ำหนักคะแนน $\times$ ค่าประเภทการเรียนรู้ ดังปรากฏตามตาราง 2 (ผลวิเคราะห์ค่า W ของทุกบทเสนอไว้ในตาราง 11 ภาคผนวกข.)

ตาราง 3 การสรุปค่าสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้และประเภทการเรียนรู้

ลำดับ	ค่าพฤติกรรมการเรียนรู้	ความถี่ (N_j) (0 - 4)	ค่าประเภทการเรียนรู้	สรุปค่าสัมพันธ์ (W)
1.	บรรยายความชัดเจน = 1		การใช้ภาษาได้ชัดเจน = 2	$1 \times (1-4) \times 2 = \dots W_1$
2.	เลือกสรรองค์ประกอบ = 1		เข้าใจสะท้อนอารมณ์ = 1	$1 \times (1-4) \times 1 = \dots W_2$
3.	ชี้แจงเหตุผลหลักเกณฑ์ = 1		คุณค่ามโนทัศน์ = 4	$1 \times (1-4) \times 4 = \dots W_3$
4.	จัดลำดับต่อเนื่องกลมกลืน = 2		เอกภาพกลมกลืน = 1	$2 \times (1-4) \times 1 = \dots W_4$
5.	แสดงให้เห็นจริง = 2		หลักการและเหตุผล = 5	$2 \times (1-4) \times 5 = \dots W_5$
6.	วางโครงเรื่องสร้างสรรค์ = 3		แก้ปัญหา = 6	$3 \times (1-4) \times 6 = \dots W_6$
7.	พรรณนาคุณลักษณะ = 3		การใช้ภาษามีพลัง = 3	$3 \times (1-4) \times 3 = \dots W_7$
8.	จำแนกลักษณะเด่น = 3		แยกแยะรายละเอียด = 3	$3 \times (1-4) \times 3 = \dots W_8$
9.	ประยุกต์ใช้ประโยชน์ = 3		หลักการและเหตุผล = 5	$3 \times (1-4) \times 5 = \dots W_9$

ค่าความสัมพันธ์ในตารางจะนำไปวิเคราะห์หาค่า *P.M.* ต่อไป

2.3 สร้างแบบประเมินคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามแบบปูยของ โดยมีขั้นตอนดังนี้

2.3.1 สร้างนิยามปฏิบัติการของพฤติกรรมการเรียนรู้ จำนวน 9 ข้อ แต่ละข้อประเมินด้วยมาตรา 4 ระดับ คือ 1, 2, 3, 4 คะแนน (ภาคผนวก ก.)

2.3.2 กำหนดความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้

3. กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินคุณภาพหนังสือเรียน

เพื่อให้ผลการประเมินมีค่าควรแก่การเชื่อถือ ผู้วิจัยจึงขอความร่วมมือจาก นักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรม ด้านการสอนและด้านภาษา เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 11 คน ร่วมประเมินกับผู้วิจัย รวมเป็นกลุ่มตัวอย่างในการประเมินคุณภาพหนังสือ จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

1. คร.รุ่งฟ้า ล้อมในเมือง ตำแหน่งอาจารย์ 1 โรงเรียนวัดไผ่แหลม อำเภอสามโก้ จังหวัดอ่างทอง (ผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรม เคยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนหนังสือเด็ก จำนวน 4 ครั้ง)

2. นางสิริมา กลิ่นกุหลาบ ตำแหน่งอาจารย์ 3 ระดับ 8 โรงเรียนวัดศีลขันธาราม อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง (ผู้ชำนาญการทางด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรม เคยเป็นคณะกรรมการตัดสินประกวดหนังสือเด็กระดับจังหวัด จำนวน 4 ครั้ง และระดับชาติ จำนวน 4 ครั้ง เคยเป็นคณะกรรมการคัดเลือกรายชื่อหนังสือเด็ก เพื่อจัดซื้อเข้าห้องสมุด โรงเรียนในสังกัดจังหวัดอ่างทอง จำนวน 3 ครั้ง)

3. นางสาววันเพ็ญ เนียมสุข ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดทองกลาง อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง (ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย เป็นเวลา 12 ปี และเคยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนหนังสือเด็กในระดับจังหวัด จำนวน 4 ครั้ง เคยเขียนหนังสือเด็ก เข้าประกวดในระดับจังหวัด ได้รางวัลที่ 2 จำนวน 1 ครั้ง)

4. นางนันทันท์ อยู่เกษม ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดนางใน อำเภอวิเศษชัยชาญ จังหวัดอ่างทอง (ครูดีเด่นภาษาไทย ประจำปี 2539)

5. นางสนทยา อ่อนน้อม ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนอนุบาล
วัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง (ครูผู้สอน ชั้น ป.1 เป็นเวลา 7 ปี)
6. นางประนอม พึ่งเพียร ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนอนุบาล
วัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง (ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย เป็นเวลา 11 ปี
เคยเขียนหนังสือเด็กเข้าประกวดได้รับรางวัลที่ 1 ในระดับจังหวัด จำนวน 4 เรื่อง)
7. นายดำรงศักดิ์ บุญอยู่ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดทองคั่ง
อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง (ผู้มีความรู้ ความสามารถทางด้านภาษาหนังสือและ
วรรณกรรม เขียนหนังสือเด็กได้รับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา
สยามบรมราชกุมารี เรื่อง เมืองอีกที และ เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนหนังสือเด็ก
ให้ครูบรรณารักษ์ จำนวน 4 ครั้ง เคยเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดหนังสือเด็ก
ระดับจังหวัด จำนวน 5 ครั้ง เป็นครูบรรณารักษ์ดีเด่น ประจำปี 2537)
8. นางสาวเพ็ญศรี วรรณวิเชียร ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดเทวราช
อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง (ครูผู้สอน ชั้น ป.1 จำนวน 20 ปี เคยเขียนหนังสือเด็ก
เข้าประกวดในระดับจังหวัดได้รับรางวัลที่ 1 จำนวน 4 เรื่อง ในปี 2539)
9. นางราศี แสงจักร ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดถนน อำเภอป่าโมก
จังหวัดอ่างทอง (ครูผู้สอนวิชาภาษาไทย จำนวน 7 ปี เคยเป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับ
การเขียนหนังสือเด็ก จำนวน 3 ปี คือ ปี 2537 - ปี 2539)
10. นางสาวทองระย้า นัยจิต ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนวัดถนน
อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง (ครูผู้สอน ชั้น ป.1 จำนวน 5 ปี)
11. นางประทีน อรรถยานันท์ ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 6 อำเภอป่าโมก จังหวัดอ่างทอง (ครูผู้สอน ชั้น ป.1 จำนวน 12 ปี)
12. นางพรรณพร วรรณลักษณ์ ผู้วิจัย ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7
โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง เคยเป็นคณะกรรมการตัดสิน
หนังสือเด็กระดับจังหวัด ปี 2537 - ปี 2539

4. การรวบรวมข้อมูล เพื่อศึกษาคุณภาพหนังสือเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามลำดับดังนี้

1. นำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการ การประถมศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการ โรงเรียน อาจารย์ใหญ่ และครูใหญ่ ระหว่างวันที่ 25 - 26 กันยายน 2540 เพื่อขอความร่วมมือและอนุญาตให้ครูร่วมศึกษาคุณภาพหนังสือเรียน จำนวน 12 คน

2. ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบประเมินหนังสือเรียน ไปแจกให้ครูเป็นรายบุคคล จำนวน 12 คน และได้อธิบายขั้นตอนการศึกษาคูณภาพของ หนังสือเรียนและการกรอกแบบประเมินให้ครูทุกคนเข้าใจและสามารถดำเนินการได้ถูกต้อง โดยใช้เวลา 3 วัน คือวันที่ 2 - 4 ตุลาคม 2540 ระหว่างเวลา 08.30 - 16.00 นาฬิกา

3. กลุ่มตัวอย่างทำการศึกษาคูณภาพหนังสือ โดยอ่านเรื่องในหนังสือเรียน ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทุกเรื่อง รวม 23 เรื่อง ตามลำดับดังนี้

3.1 อ่านครั้งแรกเพื่อเก็บใจความสำคัญ โดยอ่านทีละเรื่อง

3.2 อ่านครั้งที่ 2 เพื่อพิจารณาให้น้ำหนักคะแนนเป็นรายเล่ม ในแบบวิเคราะห์ เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ

3.3 อ่านครั้งที่ 3 เพื่อพิจารณาให้ความถี่ของน้ำหนักพฤติกรรมการเรียนรู้ และ บันทึกคะแนนในตารางบันทึกคะแนน ในแบบสำรวจความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้ ที่ ได้รับจากผู้วิจัยทีละเรื่อง

3.4 ผู้วิจัย เดินทางไปเก็บรวบรวมแบบประเมินตามกำหนดการในตาราง 4

ตาราง 4 กำหนดเวลาการเก็บรวบรวมข้อมูลจำแนกตามรายชื่อผู้ร่วมศึกษาคุณภาพหนังสือ

ชื่อ - สกุล	กำหนดการเก็บรวบรวมแบบประเมิน
1. นางสาววันเพ็ญ เนียมสุข โรงเรียนวัดทองกลาง อำเภอโพธิ์ทอง	วันที่ 30 ตุลาคม 2540
2. นางสาวสิริมา กลิ่นกุหลาบ โรงเรียนวัดศีลขันธาราม อำเภอโพธิ์ทอง	วันที่ 30 ตุลาคม 2540
3. คร.รุ่งฟ้า ถ้อมในเมือง โรงเรียนวัดไผ่แหลม อำเภอสว่าง	วันที่ 30 ตุลาคม 2540
4. นางนันทน์ อยู่เกษม โรงเรียนวัดนางใน อำเภอวิเศษชัยชาญ	วันที่ 30 ตุลาคม 2540
5. นางสาวศิริ แสงจักร โรงเรียนวัดถนน อำเภอป่าโมก	วันที่ 31 ตุลาคม 2540
6. นางสาวทองระย้า นัยจิต โรงเรียนวัดถนน อำเภอป่าโมก	วันที่ 31 ตุลาคม 2540
7. นางประทีน อรรถยานันท์ โรงเรียนไทยรัฐวิทยา อำเภอป่าโมก	วันที่ 31 ตุลาคม 2540
8. นางสาวเพ็ญศรี วรรณวิเชียร โรงเรียนวัดเทวราช อำเภอไชโย	วันที่ 31 ตุลาคม 2540
9. นายดำรงศักดิ์ บุญสุข โรงเรียนวัดทองคั้ง อำเภอเมืองอ่างทอง	วันที่ 31 ตุลาคม 2540
10. นางประนอม พึ่งเพียร โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง	วันที่ 31 ตุลาคม 2540
11. นางสาวสนทนา อ่อนน้อม โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง	วันที่ 31 ตุลาคม 2540
12. นางพรรณพร วรรณลักษณ์ (ผู้วิจัย) โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง	วันที่ 31 ตุลาคม 2540

จำนวนแบบประเมินที่รวบรวมได้มี ดังนี้

แบบประเมินคุณภาพหนังสือแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพ
หนังสือ รวบรวมได้จำนวน 24 ฉบับ

แบบประเมินคุณภาพหนังสือตามเทคนิคการแบบปูของ รวบรวมได้จำนวน
267 ฉบับ

4. การรวบรวมข้อมูล

4.1 นำผลการตอบจากแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ
ทุกฉบับมาบันทึกคะแนนและแจกแจงความถี่ลงตารางเป็นรายเล่ม ดังปรากฏในตาราง 8 และ
ตาราง 9 (ดูภาคผนวก ข.)

4.2 นำแบบประเมินคุณภาพแบบปูของทุกฉบับมาบันทึกคะแนนและ
แจกแจงความถี่ ได้ผลการประเมินคุณภาพหนังสือเป็นน้ำหนักคะแนน

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

1. จัดกระทำข้อมูลจากแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ
เป็นรายเล่ม โดยหาค่าเฉลี่ยของน้ำหนักคะแนนเป็นรายข้อ ได้ค่าเฉลี่ย 25 ค่า ในแต่ละเล่ม
ดังตาราง 8 , 9 และหาค่าเฉลี่ยร้อยละ รวมเล่ม จำนวน 2 เล่ม

2. จัดกระทำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบประเมินคุณภาพหนังสือแบบปูของใน
ตาราง 7 นำมาวิเคราะห์ค่าต่าง ๆ ดังนี้

2.1 หาค่าเฉลี่ยของค่าน้ำหนักคะแนนเป็นรายข้อ ได้ค่าเฉลี่ย 9 ค่า ของ
แต่ละบท รวม 23 บท ได้ค่าเฉลี่ยทั้งสิ้น 207 คำนี้อยู่ในตาราง 10

2.2 หาค่าความสัมพันธ์ (W)

$W = \text{พฤติกรรมการเรียนรู้} \times \text{ค่าน้ำหนักคะแนน (Nf)} \times \text{ค่าประเภทการเรียนรู้}$
โดยแต่ละบทจะได้ค่า W_1 ถึง W_9 ดังตาราง 11 (ภาคผนวก ข.)

2.3 นำค่า W ในตาราง 11 มาหาค่า $P.M.$ (Puissance Measure) ดังนี้

$$P. M. = \frac{W_1 + \dots + W_9}{Nf_1 + \dots + Nf_9}$$

$$P. M. = \frac{\Sigma W}{\Sigma Nf}$$

เมื่อ W = ค่าความสัมพันธ์
 Nf = ความถี่ของน้ำหนักตามลำดับข้อ

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean : $\bar{X}$)

หาค่าเฉลี่ยโดยใช้สูตร

$$\bar{X} = \frac{\Sigma X}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$ แทน คะแนนเฉลี่ยคุณภาพแต่ละเรื่องของหนังสือ

ΣX แทน ผลรวมของคะแนนทั้งหมด

N แทน จำนวนคนประเมินคุณภาพ

2. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของหนังสือตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ

ค่าร้อยละ (Percentage)

3. สถิติที่ใช้หาคุณภาพของหนังสือโดยใช้เทคนิควิธีปุยซอง

3.1 ค่าความสัมพันธ์ (W)

$$W = \text{พฤติกรรมการเรียนรู้} \times \text{น้ำหนักคะแนน} \times \text{ค่าประเภทการเรียนรู้}$$

3.2 ค่าปุยซอง ($P.M.$: The Puissance Measure)

$$P. M. = \frac{W_1 + \dots W_9}{Nf_1 + \dots Nf_9}$$

$$P. M. = \frac{\Sigma W}{\Sigma Nf}$$

เมื่อ	W	=	ค่าความสัมพันธ์
	Nf	=	ความถี่ของน้ำหนักตามลำดับข้อ

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
N_f	แทน	ค่าความถี่ของน้ำหนักตามลำดับข้อ
W	แทน	ค่าความสัมพัทธ์
$P.M.$	แทน	ค่าปุยซอง (Puissance Measure)

การแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ค่าร้อยละ ได้กำหนดเกณฑ์ โดยให้น้ำหนักคุณภาพไว้ดังนี้

คะแนน	90 - 100	แปลว่า	หนังสือเล่มนั้นมีคุณภาพ ดีมาก
คะแนน	80 - 89	แปลว่า	หนังสือเล่มนั้นมีคุณภาพ ดี
คะแนน	60 - 79	แปลว่า	หนังสือเล่มนั้นมีคุณภาพ ปานกลาง
คะแนน	50 - 59	แปลว่า	หนังสือเล่มนั้นมีคุณภาพ พอใช้
คะแนน	0 - 49	แปลว่า	หนังสือเล่มนั้นมีคุณภาพ ใช้ไม่ได้

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยของคุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือด้านต่าง ๆ ได้กำหนดเกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย	3.20 - 4.00	แปลว่า	คุณลักษณะหรือคุณภาพของหนังสือ ดีมาก
ค่าเฉลี่ย	2.40 - 3.19	แปลว่า	คุณลักษณะหรือคุณภาพของหนังสือ ดี
ค่าเฉลี่ย	1.60 - 2.39	แปลว่า	คุณลักษณะหรือคุณภาพของหนังสือ ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	0.80 - 1.59	แปลว่า	คุณลักษณะหรือคุณภาพของหนังสือ ต้องปรับปรุง
ค่าเฉลี่ย	0.00 - 0.79	แปลว่า	คุณลักษณะหรือคุณภาพของหนังสือ ใช้ไม่ได้

ผลการวิเคราะห์จากค่า *P.M.* ได้กำหนดเกณฑ์ไว้ดังนี้ (หทัย ดันหยง. 2528 : 286)

ค่า <i>P.M.</i>	เท่ากับ	16 - 18.00	แปลว่า	หนังสือมีคุณภาพ ดีมาก
ค่า <i>P.M.</i>	เท่ากับ	10 - 15.99	แปลว่า	หนังสือมีคุณภาพ ดี
ค่า <i>P.M.</i>	เท่ากับ	8 - 9.99	แปลว่า	หนังสือมีคุณภาพ ค่อนข้างดี
ค่า <i>P.M.</i>	เท่ากับ	5 - 7.99	แปลว่า	หนังสือมีคุณภาพ ปานกลาง
ค่า <i>P.M.</i>	เท่ากับ	3 - 4.99	แปลว่า	หนังสือมีคุณภาพ ต่ำ
ค่า <i>P.M.</i>	เท่ากับ	1 - 2.99	แปลว่า	หนังสือมีคุณภาพ ต่ำมาก

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เพื่อให้การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ

1. ค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนด้านคุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 เป็นรายชื่อและรวมทั้งเล่ม ปรากฏผลดังตาราง 5

ตาราง 5 แสดงค่าเฉลี่ยที่ชี้คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1
เป็นรายข้อและรวมทั้งเล่ม ตามวิธีการประเมินแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมิน
คุณภาพหนังสือ

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	$\bar{X}$	$\bar{\bar{X}}$
1.	ด้านคุณลักษณะ		
ลักษณะรูปเล่ม			
1.1	ปก (สีและการออกแบบ)	3.916	3.569
1.2	การทำรูปเล่ม	3.833	
1.3	คุณภาพกระดาษ	3.500	
1.4	ขนาดอักษร สี ความชัดเจน	3.750	
1.5	ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า	2.916	
1.6	ศิลปะการจัดหน้า	3.500	
ภาพประกอบ			
1.7	ความชัดเจนของภาพ (สี, ขาวดำ)	3.666	3.582
1.8	ความสมจริงของภาพ	3.666	
1.9	ขนาดและสีสันทนของภาพ	3.666	
1.10	จำนวนภาพ	3.416	
1.11	ความเหมาะสมในการเรียนการสอน	3.583	
1.12	คำอธิบายภาพประกอบ	3.500	
2.	ด้านคุณภาพ		
เนื้อเรื่อง			
2.1	แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.333	3.499
2.2	วิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดี	3.916	
2.3	ความสอดคล้องกับหลักสูตร	3.583	
2.4	ลำดับความยากง่าย	3.500	
2.5	เอกภาพความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง	3.500	
2.6	การเน้นสาระสำคัญ	3.250	
2.7	ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์	3.666	
2.8	กิจกรรมเสนอแนะคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ	3.416	
2.9	เร้าใจสนุกสนานเพลิดเพลิน	3.333	
การใช้ภาษา			
2.10	ความถูกต้องทางหลักภาษา	3.666	3.520
2.11	ความชัดเจนของถ้อยคำ	3.500	
2.12	ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์	3.416	
2.13	การเว้นวรรคตอน	3.500	
รวมเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ		88.491	

ผลการศึกษาคูณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 จากตาราง 5 พบว่า มีคุณภาพในระดับดี (ร้อยละ 88.556) กล่าวคือ ด้านคุณลักษณะในส่วนที่เป็นลักษณะรูปเล่มทั้ง 6 คุณลักษณะอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.500 - 3.916) โดยเฉพาะปกอยู่ในระดับดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.916$) ยกเว้นขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้าอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.916$) สำหรับภาพประกอบทุกข้อมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.416 - 3.666) โดยเฉพาะความชัดเจนของภาพ ความสมจริงของภาพ ขนาดและสีสันทของภาพอยู่ในระดับดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.666$) ส่วนจำนวนภาพอยู่ในระดับดีมากน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.416$)

ด้านคุณภาพ ในส่วนที่เป็นเนื้อเรื่อง ทั้ง 9 ข้อ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.333 - 3.916) โดยเฉพาะวิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดี มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.916$) ส่วนการเน้นสาระสำคัญมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.250$) สำหรับการใช้ภาษาทุกข้อมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.416 - 3.666) โดยเฉพาะความถูกต้องทางหลักภาษามีคุณภาพดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.666$) และความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์อยู่ในระดับดีมากน้อยกว่าด้านอื่น ($\bar{X} = 3.416$)

2. ค่าเฉลี่ยน้ำหนักคะแนนด้านคุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 2 เป็นรายชื่อ และรวมทั้งเล่ม ปรากฏผล ดังตาราง 6

ตาราง 6 แสดงค่าเฉลี่ยที่ชี้คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 2
เป็นรายข้อและรวมทั้งเล่มตามวิธีการประเมินแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมิน
คุณภาพหนังสือ

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน		
1.	ด้านคุณลักษณะ	$\bar{X}$	$\bar{X}$
ลักษณะรูปเล่ม			
1.1	ปก (สีและการออกแบบ)	3.916	
1.2	การทำรูปเล่ม	3.833	
1.3	คุณภาพกระดาษ	3.666	
1.4	ขนาดอักษร สี ความชัดเจน	3.666	3.582
1.5	ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า	2.916	
1.6	ศิลปะการจัดหน้า	3.500	
ภาพประกอบ			
1.7	ความชัดเจนของภาพ (สี, ขาวดำ)	3.666	
1.8	ความสมจริงของภาพ	3.666	
1.9	ขนาดและสีต้นของภาพ	3.750	3.541
1.10	จำนวนภาพ	3.250	
1.11	ความเหมาะสมในการเรียนการสอน	3.500	
1.12	คำอธิบายภาพประกอบ	3.416	
2.	ด้านคุณภาพ		
เนื้อเรื่อง			
2.1	แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์	3.333	
2.2	วิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดี	3.083	
2.3	ความสอดคล้องกับหลักสูตร	3.583	
2.4	ลำดับความยากง่าย	3.500	
2.5	เอกภาพความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง	3.333	3.397
2.6	การเน้นสาระสำคัญ	3.166	
2.7	ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์	3.666	
2.8	กิจกรรมเสนอแนะคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ	3.500	
2.9	เร้าใจสนุกสนานเพลิดเพลิน	3.416	
การใช้ภาษา			
2.10	ความถูกต้องทางหลักภาษา	3.583	
2.11	ความชัดเจนของถ้อยคำ	3.416	
2.12	ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์	3.500	3.458
2.13	การเว้นวรรคตอน	3.333	
	รวมเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ	87.157	

ผลการศึกษาคูณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 2 จากตาราง 6 พบว่า มีคุณภาพในระดับดี (ร้อยละ 87.300) กล่าวคือ ด้านคุณลักษณะ ในส่วนที่เป็นลักษณะรูปเล่ม ทั้ง 5 คุณลักษณะ มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.500 - 3.916) โดยเฉพาะปก (สีและการออกแบบ) อยู่ในระดับดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.916$) ส่วนขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า มีคุณภาพอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 2.916$) สำหรับภาพประกอบทุกข้อมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.250 - 3.750) โดยเฉพาะความชัดเจนของภาพ (สี, ขาวดำ) และความสมจริงของภาพมีคุณภาพอยู่ในระดับดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.666$) ส่วนจำนวนภาพมีคุณภาพอยู่ในระดับดีน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.250$)

ด้านคุณภาพ ในส่วนที่เป็นเนื้อเรื่อง เกือบทุกข้ออยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.333 - 3.666) โดยเฉพาะความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์ อยู่ในระดับดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.666$) ยกเว้นวิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดีและการเน้นสาระสำคัญอยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 3.083, 3.166$) โดยเฉพาะวิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดีอยู่ในระดับดีน้อยที่สุด ($\bar{X} = 3.083$) สำหรับการใช้ภาษาทุกข้ออยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X}$ มีค่าระหว่าง 3.333 - 3.583) โดยเฉพาะความถูกต้องทางหลักภาษาอยู่ในระดับดีมากกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.583$) และการเว้นวรรคตอนอยู่ในระดับดีน้อยกว่าด้านอื่น ๆ ($\bar{X} = 3.333$)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีประเมินเชิงประจักษ์ ด้วยเทคนิควิธีการแบบปูยซอง ซึ่งประเมินค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ หรือค่า $P.M.$ ผลการประเมินคุณภาพหนังสือเป็นรายบทเรียน ปรากฏผล ดังตาราง 7

ตาราง 7 แสดงค่า *P.M.* ที่ชี้คุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
ตามเทคนิคการประเมินแบบปูยของ

บทที่	ชื่อเรื่อง	ค่า <i>P.M.</i>
1	รถไฟ	7.347
2	ตุรไฟ	7.515
3	ลูกหมา	7.542
4	ลูกหมาตาโต	7.659
5	ลูกแมว	7.657
6	บ้านสีแดง	7.644
7	เล่นรถในนา	7.600
8	แม่วัวตัวโต	7.739
9	แม่ไก่ไปไหน	7.737
10	ไข่ไก่ในกอหญ้า	7.709
11	เพื่อนของกล้า	7.725
12	กาฟักไข่	7.832
13	แม่แพะกับลูกแพะ	7.714
14	นั่งชิงช้าร้องเพลงช้าง	7.796
15	กล้าไม่สบาย	7.836
16	ไปโรงเรียน	7.762
17	ก่อนถึงเวลาเรียน	7.725
18	เข้าแถวซื้ออาหาร	7.747
19	อ่านมากเก่งมาก	7.796
20	นิทานของแก้ว	7.854
21	เที่ยวรอบหมู่บ้าน	7.703
22	ไปส่งตากลับบ้าน	7.766
23	รักเมืองไทย	7.664
รวมเฉลี่ย		7.697

ผลการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จากตาราง 7 พบว่า ทุกบทมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.697$) โดยมีบทเรียน บทที่ 20 มีค่า $P.M.$ สูงกว่าทุกบท ($P.M. = 7.854$) และบทเรียนที่ 1 มีค่า $P.M.$ ต่ำกว่าทุกบทเรียน ($P.M. = 7.347$)

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งสรุปผลการศึกษาค้นคว้าและวิธีการศึกษาค้นคว้าโดยลำดับต่อไปนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

เพื่อศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยวิธีประเมิน
อย่างง่ายด้วยแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือตามแนวของ
หทัย ดันหยง และการประเมินเชิงประจักษ์ ด้วยเทคนิควิธีการประเมินแบบปุยซอง
(Puissance Measure)

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

1. กำหนดหนังสือเรียนที่จะทำการศึกษาคุณภาพ

หนังสือเรียนที่นำมาศึกษาคุณภาพ คือ หนังสือเรียนภาษาไทย
ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และเล่ม 2 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนด
ให้ใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง
พ.ศ. 2533)

2. กำหนดเครื่องมือที่ใช้ศึกษาคุณภาพหนังสือเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียน คือ

2.1 แบบประเมินหนังสือตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพ
หนังสือตามแนวของ หทัย ดันหยง คือ

2.1.1 แบบตารางการประเมินคุณลักษณะและคุณภาพหนังสือเรียน
ภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 25 ข้อ

2.1.2 เกณฑ์น้ำหนักคะแนน เป็นนิยามปฏิบัติการที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ในด้าน
คุณลักษณะจำนวน 12 ข้อ และด้านคุณภาพจำนวน 13 ข้อ

2.2 แบบประเมินหนังสือเชิงประจักษ์ โดยใช้เทคนิควิธีการประเมินแบบปุยซอง (Puissance Measure) คือ

2.2.1 แบบตารางการประเมินพฤติกรรมการเรียนรู้ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 9 ข้อ

2.2.2 แบบสำรวจความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้ ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3. กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินคุณภาพหนังสือเรียน

เพื่อให้ผลการประเมินมีคุณค่าควรแก่การเชื่อถือและสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงดำเนินการประเมินเป็นคณะ ได้รับความร่วมมือจากนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านวรรณกรรม ด้านการสอน และด้านภาษา เป็นกลุ่มตัวอย่างทำหน้าที่ประเมินคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 12 คน ประกอบด้วย

3.1 ครูผู้สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

3.2 ครูดีเด่นภาษาไทย ประจำปี 2539

3.3 ครูผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรม

4. การรวบรวมข้อมูลเพื่อศึกษาคุณภาพหนังสือเรียน

ผู้วิจัยเดินทางไปเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบประเมินหนังสือเรียนไปแจกให้กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินคุณภาพหนังสือ จำนวน 12 คน และอธิบายขั้นตอนการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนและการกรอกแบบประเมินให้ครูทุกคนเข้าใจและดำเนินการได้ถูกต้อง พร้อมทั้งรวบรวม แบบประเมินคุณภาพหนังสือตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือจำนวน 24 ฉบับ และแบบประเมินคุณภาพหนังสือเรียนตามเทคนิควิธีการแบบปุยซอง ได้จำนวน 267 ฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 จัดกระทำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบประเมินคุณภาพหนังสือตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือด้วยการ

5.1.1 หาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ

5.1.2 หาค่าเฉลี่ยร้อยละรวมเล่ม

5.2 จัดกระทำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบประเมินคุณภาพหนังสือตามเทคนิควิธีการแบบปูซอง ด้วยการ

5.2.1 หาค่าเฉลี่ยเป็นรายข้อ

5.2.2 หาค่าความสัมพัทธ์ (W)

5.2.3 หาค่า $P.M.$ (Puissance Measure)

5.3 พิจารณาระดับคุณภาพของหนังสือเรียนภาษาไทย โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดเป็นรายบทเรียนและรายเล่ม

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และเล่ม 2 ด้วยแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ พบว่าหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และ เล่ม 2 มีคุณภาพอยู่ในระดับดี
2. ผลการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นรายบทเรียน ด้วยเทคนิควิธีการประเมินแบบปูซอง (Puissance Measure) พบว่า ทุกบทมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

จากการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 เล่ม 2 รวม 2 เล่ม โดยแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ ผลปรากฏว่าทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 มีคุณภาพอยู่ในระดับดี (ร้อยละ 88.556 , 87.300) ทั้งนี้เพราะเป็นการตรวจสอบคุณภาพขั้นพื้นฐาน โดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งพบว่ารูปเล่มและองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ด้านคุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือจัดว่าดีและค่อนข้างดีมาก ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการประจักษ์ตา (การมองเห็นหรือสัมผัสจับต้อง) อยู่ในระดับดี

สำหรับการศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 รวม 23 บท โดยเทคนิควิธีการประเมินแบบปูยของ ซึ่งเป็นการประเมินเชิงประจักษ์ (โดยแท้จริง) นั้น ผลปรากฏว่า ทุกบทมีคุณภาพอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 7.697$) ทั้งนี้ เนื่องมาจากการประเมินตามวิธีการนี้ เป็นการประเมินที่เน้นถึงความสัมพันธ์ของการเรียนรู้ที่จะเกิดขึ้นจากการใช้หนังสือด้วยวิธีการเรียนรู้ และพฤติกรรม การเรียนรู้ที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาสาระของหนังสือดังกล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ ในองค์รวม ซึ่งหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้ง 2 เล่ม อาจมีเนื้อหาสาระไม่ เพียงพอ ที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป ซึ่งเนื้อหาในแต่ละบทมีทั้ง องค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ดี และองค์ประกอบของพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ด้อย ไม่ได้เด่นทุกพฤติกรรม เช่น บางบทมีข้อความเพียงสั้น ๆ จนไม่อาจเข้าใจเป็นเรื่องราวได้ โดยเฉพาะในบทแรก ๆ เช่น บทที่ 1 , 2 และ 3 ซึ่งอาจเป็นไปได้ที่ผู้แต่งมุ่งจะใช้เป็นหนังสือ สำหรับฝึกหัดอ่านเป็นคำ ๆ ก่อน แล้วจึงเพิ่มขยายเรื่องราวในบทหลัง ๆ ดังนั้นเมื่อนำผล การประเมินมาวิเคราะห์โดยรวมเฉลี่ย จึงได้ค่าปานกลาง สำหรับการประเมินผลเป็น รายบทเรียน ปรากฏผลดังนี้

บทที่ 1 เรื่องรถไฟ พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ใน ระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.666$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่ง บอกให้เด็กรู้จักคำว่า “รถไฟ” เท่านั้น โดยเขียนเป็นคำๆ รวม 6 คำซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภท ของการเรียนรู้ในระดับต้นๆเช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษา ทั้ง 6 คำเข้าด้วยกันโดยไม่มีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยประเภทของการเรียนรู้ ในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้ กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.347$)

บทที่ 2 เรื่องตุรตุไฟ พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.666$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้ มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำมากขึ้นกว่าในบทแรก ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับ ต้นๆ เช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกัน เป็น ประโยคสั้นๆ โดยไม่มีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยประเภทของการเรียนรู้ใน

ระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.515$)

บทที่ 3 เรื่องลูกหมา พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำต่างๆ มากขึ้น ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นๆ กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำให้เป็นประโยคสั้นๆ ง่ายๆ โดยไม่มีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.542$)

บทที่ 4 เรื่องลูกหมาตาโต พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำต่างๆ มากขึ้นกว่าบทแรกๆ และบอกความชัดเจนของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นๆ กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำให้เป็นประโยคง่ายๆ เป็นเรื่องราวสั้นๆ โดยยังไม่มีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.659$)

บทที่ 5 เรื่องลูกแมว พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง (วางแผนวางโครงร่าง) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.666$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มีการผูกเป็นเรื่องราวง่ายๆ มีการวางโครงเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงเช่นกัน กล่าวคือ มีการเริ่มเรื่องที่ น่าสนใจ ดำเนินเรื่องสนุกสนาน และมีการจบเรื่อง แต่ยังไม่เน้นให้เด็กอ่านเนื้อเรื่องเป็นคำๆ ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.657$)

บทที่ 6 เรื่องบ้านสีแดง พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.000$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้ มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำต่างๆ เพิ่มขึ้น เริ่มพยายามแจกแจงให้เห็นองค์ประกอบของวรรณกรรม ชื่นบ้าง คือ มีตัวละคร มีสาระของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้น เช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำต่างๆ ให้เป็นประโยคสั้นๆ ผูกเป็นเรื่องราวสนุกสนานชื่นบ้าง เริ่มมีการพรรณานาฏกลิภ พฤติกรรมของตัวละครพอประมาณ แต่ก็ยังมุ่งเน้นให้เด็กอ่านเนื้อเรื่องแยกเป็นคำๆ ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงชื่นบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.644$)

บทที่ 7 เรื่องเล่นรถในนา พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.916$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้ มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำต่างๆ เพิ่มมากขึ้นกว่าบทแรกๆ และเริ่มพยายามแจกแจงให้เห็นองค์ประกอบของวรรณกรรมชื่นบ้าง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้น โดยใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำต่างๆ ผูกเป็นเรื่องราวสนุกสนานชื่น มีตัวละคร มีสาระของเรื่องชื่นบ้าง ยังไม่เน้นการวางโครงเรื่องที่นำเสนอ เน้นให้เด็กอ่านเป็นคำๆ ซึ่งมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงชื่นไปบ้าง แต่ยังไม่มากนัก ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.600$)

บทที่ 8 เรื่อง แม่วัวตัวโต พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง (ประยุกต์ กฎ สูตร) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มีการจำแนกลักษณะเด่นของพฤติกรรมตัวละคร มุ่งให้ความรู้แนวคิด แนวปฏิบัติ ปฏิกิริยาทัศนคติ และคุณธรรม ในการที่ผู้เรียนจะนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงชื่นไป แต่ไม่ทั้งหมด กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำต่างๆ ให้เป็นเรื่องราวที่สนุกสนาน มีตัวละครที่น่าสนใจ มีการจำแนก แยกแยะรายละเอียดถึงลักษณะเด่นของพฤติกรรมของตัวละครชื่นบ้าง และ

เนื้อเรื่องให้ความรู้ให้แนวคิดส่งเสริมคุณธรรมแก่เด็ก ซึ่งนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น แต่ยังไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.739$)

บทที่ 9 เรื่องแม่ไก่ไปไหน พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น และบรรยายเรื่องราวด้วยภาษาชัดเจน ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นเช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษา เชื่อมโยงถ้อยคำต่างๆ ให้เป็นเรื่องราวสนุกสนานขึ้น แต่ยังมุ่งเน้นให้อ่านเนื้อเรื่องเป็นคำๆ เนื้อเรื่องไม่เน้นการเขียนตามข้อเท็จจริงมากนัก โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้น ไปบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.737$)

บทที่ 10 เรื่องไข่ไก่ในกอหญ้า พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.916$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำต่างๆ เพิ่มมากขึ้น มุ่งบอกความชัดเจนของเรื่องราว ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นๆ เช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษา เชื่อมโยงถ้อยคำภาษา ผูกเป็นเรื่องราวชัดเจนสนุกสนานขึ้นบ้าง แต่ก็ยังมุ่งเน้นอ่านเรื่องเป็นคำๆ โดยไม่มีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.709$)

บทที่ 11 เรื่องเพื่อนของกล้า พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.750$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำต่างๆ ที่ใช้ในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น มุ่งบอกความชัดเจนของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นๆ เช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความ

สัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นเรื่องราว ด้วยภาษาชัดเจนอ่านง่าย ซึ่งยังเน้นให้เด็กอ่านเรื่องเป็นคำๆ โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง แต่ไม่มากนัก ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.725$)

บทที่ 12 เรื่องกาฬกไข่ พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.750$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น มุ่งบอกความชัดเจนของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นๆ เช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำต่างๆ เข้าด้วยกันเป็นเรื่องราวสั้นๆ ใช้ภาษาที่อ่านง่าย เน้นการอ่านเรื่องเป็นคำ มีการพรรณาลักษณะเด่นของตัวละครบ้าง แต่ไม่มากนัก การอ่านเป็นคำๆ มีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.832$)

บทที่ 13 เรื่อง แม่แพะกับลูกแพะ พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับกลาง (สาธิต) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น และเป็นการแสดงให้เห็นจริงได้สมเหตุสมผล ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับกลางๆ กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็นประโยคสั้นๆ และผูกเป็นเรื่องราวสนุกสนาน แสดงพฤติกรรมชัดเจนให้เห็นภาพพจน์ของเรื่อง โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.714$)

บทที่ 14 เรื่องนั่งชิงช้าร้องเพลงช้าง พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง (บรรยายคุณลักษณะ, จำแนกลักษณะเด่น) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.750$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น มีการจำแนก

แยกแยะลักษณะของตัวละครให้เห็นเด่นชัด และมีการพรรณนาพฤติกรรมของตัวละครที่เด่นๆ ให้เห็นชัดเจน ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปเช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำต่างๆ ให้เป็นเรื่องราว มีการพรรณนาลักษณะของตัวละครในเรื่องได้ชัดเจน แต่ยังไม่มีการเน้นการวางโครงเรื่อง และการจัดบรรยากาศของหน้าหนังสือ โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง แต่ไม่มากนัก ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.796$)

บทที่ 15 เรื่องกล้าไม่ส่าย พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง (ประยุกต์ กฎ สูตร) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.750$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น มีการแสดงให้เห็นจริงได้สมเหตุสมผล และให้แนวคิด แนวปฏิบัติที่จะให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ก็ยังไม่ทั้งหมด กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็นประโยคสั้นๆ ผูกเป็นเรื่องราวที่ให้ข้อคิด และแนวปฏิบัติที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ยังไม่มีการเน้นการวางโครงเรื่อง บรรยายเรื่องไปเรื่อยๆ โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.836$)

บทที่ 16 เรื่องไปโรงเรียน พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง (ประยุกต์ กฎ สูตร) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.000$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น ให้แนวคิด แนวปฏิบัติที่จะให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ยังไม่ทั้งหมด กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็นประโยคสั้นๆ ผูกเป็นเรื่องราวที่ให้แนวคิด และแนวปฏิบัติที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ไม่เน้นการวางโครงเรื่อง โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.762$)

บทที่ 17 เรื่องก่อนถึงเวลาเรียน พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรม การเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 4.000$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น และมุ่งบอกความชัดเจนของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นๆ เช่นกัน กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยง ถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็นประโยคสั้นๆ ผูกเป็นเรื่องราวโดยบรรยายเรื่องด้วยภาษาที่ชัดเจน อ่านง่าย สั้นๆ กระชับ แต่ยังไม่เน้นการวางโครงเรื่องมากนัก โดยมีส่วนก่อให้เกิด พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง แต่ไม่มากนัก ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.725$)

บทที่ 18 เรื่องเข้าแถวซื้ออาหาร พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรม การเรียนรู้ในระดับสูง (ประยุกต์ กฎ สูตร) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.000$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น มุ่งให้ความรู้ แนวคิด แนวปฏิบัติ ปลุกฝังทัศนคติและคุณธรรม ในการที่นักเรียนจะนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภท ของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ยังไม่ทั้งหมด กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษา เชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็นประโยคสั้นๆ ผูกเป็นเรื่องราวที่อ่านแล้วให้แนวคิด และ แนวปฏิบัติที่เด็กสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ แต่ยังขาดการวางโครงเรื่อง เป็นการ บรรยายเรื่องไปเรื่อยๆ โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ ด้วยประเภทของการเรียนรู้ ในระดับสูงขึ้นไป แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม การเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.747$)

บทที่ 19 เรื่องอ่านมากเก่งมาก พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรม การเรียนรู้ในระดับสูง (จำแนกลักษณะเด่น) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.750$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น มีการจำแนกแยกแยะ หรือพรรณนา คุณสมบัติ พฤติกรรมของตัวละครให้เห็นเด่นชัด ชี้ให้เห็นลักษณะเด่นของตัวละคร ซึ่ง ผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ยังไม่มาก กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกัน เป็นประโยคสั้นๆ ผูกเป็นเรื่องราว มีการจำแนก ลักษณะเด่นๆ ของตัวละครในเรื่อง มีการบรรยายเรื่องไปเรื่อยๆ ไม่มุ่งเน้นการจัดเรื่องให้มี

องค์ประกอบทางวรรณกรรมมากนัก จึงทำให้เรื่องน่าสนใจน้อยลง โดยมีส่วนก่อให้เกิด
พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง แต่ไม่มากนัก ดังนั้น
บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้
ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.796$)

บทที่ 20 เรื่องนิทานของแก้ว พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรม
การเรียนรู้ในระดับสูง (วางแผนวางโครงร่าง) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.666$)
กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น และมีการจัดลำดับขั้นตอนของเรื่อง โดยมี
จุดเริ่มต้น การดำเนินเรื่องและจุดจบของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ใน
ระดับสูงขึ้นไป กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็น
ประโยคสั้นๆ ผูกเป็นเรื่องราว มีการวางโครงเรื่อง โดยเริ่มเรื่องน่าสนใจ ดำเนินเรื่อง
สนุกสนาน และจบเรื่องด้วยความสุขสมหวัง มีปมของเรื่องชวนให้ติดตาม มีการพรรณนา
ลักษณะเด่นของตัวละครในเรื่องได้ชัดเจน แต่ยังไม่เน้นข้อเท็จจริงมากนัก โดยมีส่วนก่อให้เกิด
พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น
บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้
ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.854$)

บทที่ 21 เรื่องเที่ยวรอบหมู่บ้าน พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรม
การเรียนรู้ในระดับสูง (จำแนกลักษณะเด่น) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$)
กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น มีการจำแนกแยกแยะ หรือพรรณนา
คุณลักษณะพฤติกรรมของตัวละครให้เห็นเด่นชัด ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ใน
ระดับสูงขึ้นไป กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็น
ประโยค ผูกเป็นเรื่องราว มีการพรรณนาคุณลักษณะของตัวละครในด้านแสดงถึงความดีงาม
และนิสัยใจคอให้เห็นเด่นชัด แต่ยังไม่มุ่งเน้นการจัดลำดับขั้นตอนของเรื่อง โดยมีส่วนก่อให้เกิด
พฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง แต่ยังไม่เกือบ
ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภท
ของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.703$)

บทที่ 22 เรื่องไปส่งตากลับบ้าน พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับสูง (เลือกสรรองค์ประกอบ, วางโครงเรื่อง) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งให้เด็กรู้จักคำมากขึ้น พยายามแจ่มแจ้งให้เห็นองค์ประกอบของวรรณกรรมและมีการจัดลำดับขั้นตอนของเรื่อง คือ มีจุดเริ่มต้น การดำเนินเรื่อง และจุดจบของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไป กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็นประโยค ผูกเป็นเรื่องราว มีการวางโครงเรื่อง โดยเริ่มเรื่องน่าสนใจ ดำเนินเรื่องสนุกสนาน และจบเรื่องอย่างมีความสุข มีการพรรณาลักษณะเด่นของตัวละครในเรื่องชัดเจน แต่ไม่เน้นการให้ข้อเท็จจริงมากนัก โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้างพอสมควร แต่ไม่เกือบทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.766$)

บทที่ 23 เรื่องรักเมืองไทย พบว่า เนื้อหาสาระของเรื่องก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ในระดับต้น (บอก) ซึ่งมีความถี่โดยเฉลี่ยในระดับมาก ($\bar{X} = 3.833$) กล่าวคือ เนื้อหาในบทนี้มุ่งบอกความชัดเจนของเรื่อง ซึ่งผู้เรียนอาจใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับต้นๆ กล่าวคือ ใช้ความสัมพันธ์ทางภาษาเชื่อมโยงถ้อยคำภาษาเข้าด้วยกันเป็นคำคล้องจองได้ชัดเจน ใช้ภาษาที่ง่ายๆ บรรยายเกี่ยวกับสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ได้ โดยมีส่วนก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้ด้วยประเภทของการเรียนรู้ในระดับสูงขึ้นไปบ้าง แต่ไม่ทั้งหมด ดังนั้น บทเรียนบทนี้จึงให้ค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้กับประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลาง ($P.M. = 7.664$)

จากผลการประเมินคุณภาพเชิงประจักษ์ด้วยเทคนิควิธีปยุชของดังกล่าว ย่อมแสดงให้เห็นว่าหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีคุณภาพที่จะก่อให้เกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และใช้ประเภทของการเรียนรู้ในระดับปานกลางเท่านั้น ยังมีส่วนที่จะต้องปรับปรุงแก้ไขให้มีคุณภาพในระดับดีและดีมากทุกบท เพื่อจะได้ใช้เป็นหนังสือเรียนที่มีคุณภาพที่เหมาะสมกับระดับชั้นดังกล่าวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ผลการประเมินด้วยวิธีการประเมินเชิงประจักษ์ โดยเทคนิควิธีปยุซองและการใช้แบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพเป็นการประเมินคุณภาพของหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน ดังนั้นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตหนังสือเรียนได้นำข้อมูลจากผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้พิจารณาปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาหนังสือเรียนให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งย่อมส่งผลต่อเนื่องไปยังคุณภาพของการเรียนการสอนอีกด้วย

1.2 ครูผู้สอน หัวหน้าฝ่ายวิชาการ ครูบรรณารักษ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกหนังสือ ควรจะนำวิธีการประเมินหนังสือตามแนวทางนี้ไปใช้พิจารณาคุณภาพหนังสือเรียนในวิชาต่าง ๆ หนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านประกอบ หนังสืออ่านนอกเวลาและหนังสือที่ใช้ในห้องสมุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาคุณภาพของหนังสือเรียนในกลุ่มประสบการณ์ หรือวิชาอื่น ทั้งในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.2 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการประเมินหนังสือแบบเทคนิคปยุซองกับวิธีการอื่น ๆ

2.3 ควรศึกษาเปรียบเทียบระหว่างหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ของครูสภาจัดพิมพ์กับสำนักพิมพ์อื่น ๆ

2.4 ควรมีการศึกษาคุณภาพโดยใช้กลุ่มตัวอย่างผู้ประเมินอย่างหลากหลาย เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาหนังสือและวรรณกรรม ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร โรงเรียน พ่อค้า ผู้ปกครอง

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ พวงเกษม. เอกสารคำสอนวิชาประถม 521 ปัญหาและกลวิธีการสอนภาษาไทย
ในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- กฤษณา สินไชย และ รัตนา ฤชาฤทธิ. ความเป็นมาของแบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ :
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2520.
- กล่อมจิตต์ พลายเวช. วรรณกรรมและลีลาคดีระดับปฐมวัยศึกษา เอกสารการสอนชุดวิชา
หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2526.
- ก่อ สวัสดิพานิชย์. "หนังสือแบบเรียนของเด็ก," ศูนย์ศึกษา. 3 : 32-36 มีนาคม 2507.
- กำธร สติรกุล. ประวัติหนังสือและการพิมพ์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุณพิน
อักษรกิจ, 2525.
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. วรรณกรรมไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง,
2522.
- โกชัย สาริกบุตร และ สมพร สาริกบุตร. แนวการวิเคราะห์และประเมินผลแบบเรียน.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แสงรุ่งการพิมพ์, 2521.
- จินตนา ใบกาชุย. "การเตรียมต้นฉบับเพื่อการพิมพ์," ใน เอกสารประกอบการประชุม
ปฏิบัติการเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,
18-28 พฤษภาคม, 2523. โรเนียว.
- _____. "หนังสือที่ไม่ใช่แบบเรียน," ประชาศึกษา. 28 : 20 - 23 ; มีนาคม 2520.
- ฉวีลักษณ์ บุญชะกาญจน์. การอ่านและพิจารณาหนังสือ. กรุงเทพฯ : กรุงเทพการพิมพ์,
2523.
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. การทำหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : บุรพาสาน์, 2527.
- ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และคนอื่น ๆ. เอกสารการสอนวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา
เล่ม 2 ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2523.
- คู่ย ชุมสาย, ม.ล. วรรณกรรมพินิจเชิงจิตวิทยา. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2524.

- เทพรัตนราชสุดา, สมเด็จพระ. การพัฒนานวัตกรรมเสริมทักษะการเรียนรู้สำหรับนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2529. อัดสำเนา.
- ธวัช ปุณโณทก. การวิเคราะห์แบบเรียนไทยตอนที่ 2 เรื่องรูปแบบและเนื้อหาวรรณกรรม
แบบเรียนไทย. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดคุณพินอักษร, 2526.
- นนทพร พรประยูทธ. การศึกษาผลการรับรู้อักษรสืบนพื้นขาวและอักษรขาวบนพื้นสี.
ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2528. อัดสำเนา.
- นาริรัตน์ อยู่กิจชัย. การวิเคราะห์หนังสืออ่านเพิ่มเติมหมวดวิชาสังคมศึกษาชั้น
ประถมศึกษาตอนปลาย. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.
- บันลือ พลกษะวัน. วรรณกรรมกับเด็ก. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521.
- _____. วรรณกรรมกับเด็ก. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2524.
- บุญมี เณรยอด. หลักการพัฒนาหลักสูตร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. วิเคราะห์วรรณคดี. โครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2517.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. และ เจตนา นาควัชร. วรรณคดี : วรรณคดีวิจารณ์ :
วรรณคดีศึกษา. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์ สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2520.
- เบญจวรรณ สุนทรากุล. การวิเคราะห์แบบเรียนไทย : วิวัฒนาการของแบบเรียนไทย.
พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : บริษัทวิคตอรีเวอร์พอยท์ จำกัด, 2525.
- ประภาศรี สีอำไพ. วิธีสอนภาษาไทยระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์
วัฒนาพานิช, 2524.
- ปราณี เชียงทอง. วรรณกรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, 2526.
- ปราณี สันธุ์สะอาด. ความคิดเห็นของครูและนักเรียนเกี่ยวกับหนังสือเรียนหลักภาษาไทย
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เล่ม 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อัดสำเนา.

- ปรียาลักษณ์ พิลากุล. การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์และความสนใจในการเรียน วิชาภาษาอังกฤษ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ด้วยสื่อหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมกับสื่อหนังสือเรียนตามคู่มือครู. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ปัทมา สมพงษ์. ความคิดเห็นของเด็กนักเรียนระดับประถมศึกษาตอนต้นที่มีต่อหนังสือสำหรับเด็ก ที่ผลิตออกมาในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2520-2522. วิทยานิพนธ์ ก.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523. อัดสำเนา.
- ผ่องใส ศรีสำราญ. การจัดรูปแบบของบทความเกี่ยวกับการวางหน้าและตัวอักษรที่มีผลต่อการอ่าน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2521. อัดสำเนา.
- พิน เพชรรักษ์. การศึกษาความสนใจของเด็กที่มีต่อตำแหน่งภาพประกอบหนังสือแบบเรียน. ปรินิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- รัฐจวน อินทรกำแหง. วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2520.
- . วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2527.
- รัตพร ชังธาดา. หนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม, 2531.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2526.
- วัลลีย์ ประสาททองโอสด. "แนะนำหนังสือเรียน," ประชาศึกษา. 29 (2) : 36 - 38 ; กันยายน 2520.
- วาริ ธีระจิตร. หลักการวิเคราะห์หนังสือแบบเรียนในระดับประถมศึกษา เอกสารคำสอนวิชา 413-615 โครงการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกับโครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ. กรุงเทพฯ : คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

- วิชัย ภูโยธิน. ผลของคำต่างลีที่มีต่อการเรียนรู้ในระดับประถมศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์
ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2513. อัดสำเนา.
- วินัย รอดจ้าย. การเขียนและจัดทำสื่อหนังสือสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ,
2534.
- วินิจ วรรณถนอม. พัฒนาการแบบเรียนไทย. นครศรีธรรมราช : วิทยาลัยครู
นครศรีธรรมราช, 2525.
- วีรวรรณ มีสรรพวงศ์. การเลือกซื้อหนังสือสำหรับเด็กของผู้ปกครองนักเรียนประถมศึกษา
ในเขตเทศบาลเมือง เขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- วุฒิ แตรสังข์. การศึกษาแบบ สี่ และขนาดของภาพประกอบแบบเรียนที่นักเรียน ชั้น
ประถมศึกษาตอนปลายชอบ. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2514. อัดสำเนา.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล, ประพิมพ์พรรณ สุธรรมวงศ์ และ นพคุณ คุณาชีวะ. การวิเคราะห์
หนังสือแบบเรียน (Text book Analysis) กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองการพิมพ์, 2526.
- ศักดิ์ศรี ปาณะกุล และคณะ. การวิเคราะห์หนังสือแบบเรียน. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตร
และการสอน คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2524.
- ศิวะพรรณ โหระกุล. การวิเคราะห์วรรณกรรมสำหรับเด็กของวิริยะ สิริสิงห์ ในช่วงปี
พ.ศ. 2515-2532. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. คำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ. ที่ วก 654/2539 เรื่อง การกำหนด
หนังสือสำหรับใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2521,
(ฉบับปรับปรุงพ.ศ. 2533) และ หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, 2539.
- _____. การตรวจหนังสือเรียนและคู่มือครูเอกชน. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2526.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. ประวัติกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2435-2507. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
คุรุสภา, 2507.

- . รายงานการสร้างแบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านและการศึกษาผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 และ 2. กรุงเทพฯ : กองการประถมศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2523.
- . หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524. กรุงเทพฯ : อัมรินทร์พิมพ์, 2523.
- . การกำหนดหนังสือเรียนสำหรับเลือกใช้ในโรงเรียนระดับประถมศึกษาปีการศึกษา 2526. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท., 2527.
- สนั่น มีจันทร์. เอกสารคำสอนวิชาประถม 625 วิจารย์วรรณกรรมสำหรับเด็ก (Critique of Children s Literature). หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพฯ : บริษัทเท็คโปรโมชั่น แอนด์ แอดเวอร์ไทซิ่ง จำกัด, 2537.
- . ระเบียบวิธีแห่งวิทยาการการสอน. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ กรุงเทพฯ : บริษัทเท็คโปรโมชั่น แอนด์ แอดเวอร์ไทซิ่ง จำกัด, 2538.
- สมทรง สีตะลายัน. การศึกษาเกี่ยวกับลักษณะหนังสือที่เด็กชอบ. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : ภาควิชาโสตทัศนศึกษาบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516. อัดสำเนา.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.
- สมศักดิ์ ศรีมานิช. การเขียนหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2523.
- สมหมาย เชื้อพงศ์. การวิเคราะห์หนังสือส่งเสริมการอ่านประเภทสารบันเทิงในระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- สวัสดิ์ เรื่องพิเศษ. วรรณกรรมสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520.

- สิรินทร์ ช่างโชติ และ อรสา กุมาริ ปุ๊กหุด. “แนวทางในการพิจารณาแบบเรียน,” ใน เอกสารการสัมมนาเพื่อการส่งเสริมการขาย ณ ห้องสมุดฝ่ายวิชาการ, กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2512.
- สิริวรรณ ทัพพะรังสี. การวิเคราะห์หนังสือเรียนภาษาไทยวิชาวรรณคดีมรดก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัดสำเนา.
- สุณีย์ อัดศาสตร์. ความเป็นมาของแบบเรียนภาษาไทย. กรุงเทพฯ : ภาควิชาภาษาไทย คณะศึกษามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครุชนบุรี, 2526.
- สุนันท์ จูทะสร. การวิเคราะห์ความสำคัญของภาพประกอบหนังสือแบบเรียนที่มีต่อนักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2509. อัดสำเนา.
- สุภาจรี พัดรปาน. การวิเคราะห์แบบเรียนวิทยาศาสตร์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 ตามความมุ่งหมายของการสอนวิทยาศาสตร์. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2517. อัดสำเนา.
- โสภณ นุ่มทอง. “ทางก้าวหน้าข้าราชการครู : หนังสือเด็ก,” วิทยจารย์ 87 (9) : 32 ; กันยายน 2532.
- หทัย ดันหยง. การเขียนหนังสือเรียน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- _____. การผลิตหนังสือสำหรับเด็ก. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก, 2525.
- _____. การสร้างสรรค์วรรณกรรมและหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2529.
- _____. ขอบเขตและประเภทของวรรณกรรมสำหรับเด็ก เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา ประถม 466, 625 แผนกวิชาประถมศึกษา ภาควิชาหลักสูตรและการสอนคณะศึกษาศาสตร์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526.

- . “แนวคิดและหลักการพัฒนาคุณภาพต้นฉบับแบบเรียนมุ่งประสบการณ์ภาษา,” ใน เอกสารการประชุมปฏิบัติการเขียนแบบเรียน ระดับประถมศึกษา.
หน้า 50-114. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- . รายงานการวิจัยการสร้างหนังสือเรียนเล่มเล็กเชิงวรรณกรรมเพื่อเป็นสื่อพัฒนาการอ่านในระดับประถมศึกษา. กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์, 2532.
- หทัย หัตยาภิรมย์. “ศัลยกรรมแบบเรียน,” ศรีนครินทรวิโรฒ พิชญโลก
4 เมษายน - กรกฎาคม 2521
- อรสา กุมาริ ปุ่กหุต. “ลักษณะแบบเรียนที่เหมาะสมกับเด็กประถม,” วิทยาสาร. 22(27) :
10 -11 ; 15 กรกฎาคม 2514.
- อติศรา ตันธนสิน. การศึกษาเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านหนังสือแบบเรียนชั้นประถมศึกษาที่อาศัยเครื่องชี้นำด้วยตัวอักษรแบบต่าง ๆ. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528. อัคสำเนา.
- อังฉรา ชีวพันธ์. ศาสตร์ของการสอนภาษาไทย. กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

แบบประเมินคุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือ
เกณฑ์การให้คะแนน

แบบประเมินคุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือ

ชื่อหนังสือ.....เล่มที่.....ระดับชั้น.....

ชื่อผู้แต่ง.....

สำนักพิมพ์.....ปีที่พิมพ์.....

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	ระดับคะแนน				
1.	ด้านคุณลักษณะ	4	3	2	1	0
ลักษณะรูปเล่ม						
1.1	ปก (สีและการออกแบบ)					
1.2	การทำรูปเล่ม					
1.3	คุณภาพกระดาษ					
1.4	ขนาดอักษร สี ความชัดเจน					
1.5	ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า					
1.6	ศิลปะการจัดหน้า					
ภาพประกอบ						
1.7	ความชัดเจนของภาพ (สี, ขาวดำ)					
1.8	ความสมจริงของภาพ					
1.9	ขนาดและสีต้นของภาพ					
1.10	จำนวนภาพ					
1.11	ความเหมาะสมในการเรียนการสอน					
1.12	คำอธิบายภาพประกอบ					
2.	ด้านคุณภาพ					
เนื้อเรื่อง						
2.1	แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์					
2.2	วิธีเสนอเรื่องเชิงสารบันเทิง					
2.3	ความสอดคล้องกับหลักสูตร					
2.4	ลำดับความยากง่าย					
2.5	เอกภาพความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง					
2.6	การเน้นสาระสำคัญ					

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	ระดับคะแนน				
2.	ด้านคุณภาพ	4	3	2	1	0
2.7	ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์					
2.8	กิจกรรมเสนอแนะคลี่คลาย					
	ปัญหาต่าง ๆ					
2.9	เข้าใจให้สถานกสนานผลิตเพลิน					
การใช้ภาษา						
2.10	ความถูกต้องทางหลักภาษา					
2.11	ความชัดเจนของถ้อยคำ					
2.12	ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์					
2.13	การเว้นวรรคตอน					
	รวมคะแนน					

เกณฑ์ตัดสินคุณภาพเป็นตัวเลขร้อยละ

90 - 100	=	ดีมาก
80 - 89	=	ดี
60 - 79	=	ปานกลาง
50 - 59	=	พอใช้ได้
0 - 49	=	ใช้ไม่ได้

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน

(.....)

เกณฑ์การให้คะแนนหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

1. ด้านคุณลักษณะ

1.1 ปก (สีและการออกแบบ)

คุณลักษณะของปก

1. มีชื่อหนังสือ ชื่อผู้แต่ง ผู้จัดทำภาพ สำนักพิมพ์ ครั้งที่พิมพ์ และปีที่พิมพ์
ชื่อหนังสือตรงกับหน่วยการเรียนรู้ อยู่บริเวณกลางหน้าหนังสือก่อนไปทางด้านบน

2. ตัวอักษรชื่อหนังสือ ขนาด 48 ปอยท์ ขึ้นไป อ่านง่าย

3. มีภาพประกอบปกสอดคล้องกับชื่อหนังสือ

4. สีสันสดใส สะดุดตา

5. กระดาษปกแข็งแรง ทนทานไม่ฉีกขาดง่าย

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 5.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 4.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 3.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 2.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัติไม่เป็นไปตามที่กำหนด ได้คะแนน 0

1.2 การจัดทำรูปเล่ม

1. หนังสือรูปทรงสี่เหลี่ยมแนวตั้ง (Upright Size)

2. การเข้าเล่มประณีต คงทน แข็งแรง ดัดขอบเรียบร้อย

3. เย็บเล่มด้วยวิธีเย็บสันแล้วทากาวที่สัน หรือ เย็บโดยวิธีแบบนอกกลาง

4. การเย็บสันไม่ฉีกตัวหนังสือ เปิดอ่านง่าย

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 4.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 3.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 2.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัติตามประการที่ 2.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด.....ได้คะแนน 0

1.3 คุณภาพกระดาษ

กระดาษปก

กระดาษอาร์ต กระดาษปอนด์ สีขาว หนาเป็นพิเศษ

เคลือบผิวมัน..... ได้คะแนน 4

กระดาษปอนด์ สีขาว หนา เคลือบผิวมัน..... ได้คะแนน 3

กระดาษปอนด์ สีขาว บาง เหนียว เคลือบผิวมัน..... ได้คะแนน 2

กระดาษปอนด์ สีขาว บาง เหนียว..... ได้คะแนน 1

กระดาษปกที่มีคุณภาพด้อยกว่าที่กำหนด..... ได้คะแนน 0

กระดาษพิมพ์

กระดาษอาร์ต กระดาษปอนด์ อย่างหนา สีขาว

เคลือบผิวมัน..... ได้คะแนน 4

กระดาษอาร์ต กระดาษปอนด์ อย่างบาง สีขาว..... ได้คะแนน 3

กระดาษปรู๊ฟมัน สีขาว อย่างหนา..... ได้คะแนน 2

กระดาษปรู๊ฟหนา สีขาว..... ได้คะแนน 1

กระดาษปรู๊ฟอย่างบาง พิมพ์แล้วเห็นรอยพิมพ์

อีกด้านหนึ่ง..... ได้คะแนน 0

หมายเหตุ

$$\text{คุณภาพกระดาษ} = \frac{\text{คะแนนกระดาษปก} + \text{คะแนนกระดาษพิมพ์}}{2}$$

1.4 ขนาดอักษร สี ความชัดเจน

- อักษรขนาด 32 ปอยท์ (5 ม.ม.) สีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง
ชัดเจน.....ได้คะแนน 4
- อักษรขนาด 24 ปอยท์ (3 ม.ม.) สีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง
ชัดเจน.....ได้คะแนน 3
- อักษรขนาด 32 ปอยท์ (5 ม.ม.) สีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง
ไม่ชัดเจน.....ได้คะแนน 2
- อักษรขนาด 24 ปอยท์ (3 ม.ม.) สีนอกจากสีน้ำเงิน เขียว ดำ แดง
ชัดเจน.....ได้คะแนน 1
- อักษรขนาด 24 ปอยท์ (3 ม.ม.) หรือเล็กกว่า สีนอกจากสีน้ำเงิน
เขียว ดำ แดง ไม่ชัดเจน.....ได้คะแนน 0

1.5 ขนาดรูปเล่มและจำนวนหน้า

- หนังสือขนาด 8 หน้ายก มีจำนวนหน้าระหว่าง 50 - 100 หน้า
.....ได้คะแนน 4
- หนังสือขนาด 8 หน้ายก มีจำนวนหน้าระหว่าง 75 - 100 หน้า
.....ได้คะแนน 3
- หนังสือขนาด 8 หน้ายก มีจำนวนหน้าระหว่าง 100 - 150 หน้า
.....ได้คะแนน 2
- หนังสือขนาด 8 หน้ายก มีจำนวนหน้าระหว่าง 200 หน้า
.....ได้คะแนน 1
- หนังสือขนาด ใหญ่กว่าหรือเล็กกว่า จำนวนหน้าไม่เป็นไปตามที่กำหนด
.....ได้คะแนน 0

1.6 ศิลปะการจัดหน้า

ศิลปะการจัดหน้าหนังสือเรียน ประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

1. คุณภาพ คือการสร้างความรู้สึกร่วมกัน มีแกนกลางของเนื้อหาและภาพทั้งซ้ายและขวา น้ำหนักถ่วงดุลทั้งซ้ายและขวา มีการจัดเว้นขอบว่างริมหน้าหนังสือ
2. ความกลมกลืน ไม่ขัดความรู้สึกร่วมหรือขัดสายตาเรื่องดำเนินไปทุกหน้าไม่เว้นได้เห็นภาพและข้อความไปพร้อมกัน ไม่มีการตีกรอบหน้าหนังสือ
3. เอกภาพ คือ เนื้อหาภายในหนังสือมีความสัมพันธ์กันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
4. มีจุดเด่นเร้าใจ ภายในหน้าหนังสือจะต้องมีจุดน่าสนใจ เป็นภาพ หรือสีหรือเครื่องหมายต่าง ๆ

มีคุณสมบัติครบ 4 ประการ.....	ได้คะแนน 4
มีคุณสมบัติครบ 3 ประการ.....	ได้คะแนน 3
มีคุณสมบัติครบ 2 ประการ.....	ได้คะแนน 2
มีคุณสมบัติครบ 1 ประการ.....	ได้คะแนน 1
ไม่มีคุณสมบัติตามกำหนด.....	ได้คะแนน 0

1.7 ความชัดเจนของภาพ (สี่ขาวดำ)

1. ภาพถ่ายหรือภาพเขียนหรือภาพการ์ตูนหรือภาพสามมิติ

ภาพจินตนาการ (วิจิตร)

2. ลักษณะภาพสมดุลงาน น่าสนใจ ให้สีสันสมจริงตามธรรมชาติสี่สีขึ้นไป
3. ภาพมีขนาดใหญ่เหมาะสมกับวัยของผู้อ่าน
4. สีสันลักษณะตัดกันและคมชัด ทำให้ผู้ดูเห็นภาพชัดเจนทุกส่วนของภาพ

สามารถเข้าใจความหมายในองค์ประกอบรายละเอียดได้ทั่วถึงทั้งภาพ

คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 4.....	ได้คะแนน 4
คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 3.....	ได้คะแนน 3
คุณสมบัติครบประการที่ 1 - 2.....	ได้คะแนน 2
คุณสมบัติครบประการ 2 หรือประการ 3.....	ได้คะแนน 1
ไม่เป็นไปตามที่กำหนดให้.....	ได้คะแนน 0

1.8 ความสมจริงของภาพ

- ภาพถ่าย ภาพเขียน การ์ตูน ถ่ายทอดตามความจริง
ระบบสีสดใสประเภทแม่สี.....ได้คะแนน 4
- ภาพถ่าย ภาพเขียน การ์ตูน ถ่ายทอดตามความจริง
ระบบสีไม่สดใส หรือขาวดำ.....ได้คะแนน 3
- ภาพจินตนาการ ภาพประสม เลียนแบบของจริงเกินไป
ภาพสี.....ได้คะแนน 2
- ภาพจินตนาการ ภาพประสม ภาพแฟนตาซี ภาพลายเส้น
ภาพวิจิตร สีขาวดำ.....ได้คะแนน 1
- ภาพที่ไม่มีคุณลักษณะตามกำหนด.....ได้คะแนน 0

1.9 ขนาดและสีต้นของภาพ

- ภาพขนาด 3/4 ของหน้า สีสดใสประเภทแม่สี.....ได้คะแนน 4
- ภาพขนาด 1/2 ของหน้า สีสดใสประเภทแม่สี.....ได้คะแนน 3
- ภาพขนาด 1/4 ของหน้า สีสดใสประเภทสีผสม.....ได้คะแนน 2
- ภาพขนาด 1/2 ของหน้า สีสดใสประเภทสีผสม.....ได้คะแนน 1
- ภาพขนาด 1/4 ของหน้า หรือเล็กกว่าสีมืดทึบ ได้คะแนน 0

1.10 จำนวนภาพ

- มีภาพประกอบทุกหน้า.....ได้คะแนน
- มีภาพประกอบ 3/4 ของจำนวนหน้า.....ได้คะแนน 3
- มีภาพประกอบ 2/3 ของจำนวนหน้า.....ได้คะแนน 2
- มีภาพประกอบ 1/2 ของจำนวนหน้า.....ได้คะแนน 1
- มีภาพประกอบเพียงภาพเดียว หรือ 1/4 ของจำนวนหน้า...ได้คะแนน 0

1.11 ความเหมาะสมในการเรียนการสอน

1. เสริมเนื้อหาของบทเรียนให้สมบูรณ์
2. เป็นสื่อในการวางแผนจัดกิจกรรมร่วมกัน และส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จัก
คิดแก้ปัญหา ปฏิบัติได้จริง

3. เหมาะสมกับวัย ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างแจ่มชัด รวดเร็ว

4. มีความทันสมัย สะดวก สำหรับครูที่จะนำมาใช้สอน

คุณสมบัติประการ 1-4.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัติประการ 1-3.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัติประการ 1-2.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัติจากประการ 1 หรือ 2.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัติใดๆ.....ได้คะแนน 0

1.12 คำอธิบายภาพประกอบ

คำอธิบายภาพประกอบควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ช่วยให้เกิดมโนทัศน์ชัดเจน
2. สอดคล้อง สัมพันธ์กับภาพ
3. ใช้ภาษา หรือถ้อยคำกระชับรัด
4. ขนาดและสีของตัวอักษรเหมาะสม

มีคุณสมบัติครบประการ 1-4.....ได้คะแนน 4

มีคุณสมบัติครบประการ 1-3.....ได้คะแนน 3

มีคุณสมบัติประการ 2 หรือ 3.....ได้คะแนน 2

มีคุณสมบัติประการ 2.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัติตามที่กล่าว

หรือมีคำอธิบายภาพผิด ๆ.....ได้คะแนน 0

2. ด้านคุณภาพ

2.1 แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์

แนวคิดใหม่	ได้คะแนน 4
แนวคิดที่ได้มาจากการสังเคราะห์	ได้คะแนน 3
แนวคิดที่ปรับปรุงจากแนวคิดเดิม	ได้คะแนน 2
เป็นแนวคิดเดิม	ได้คะแนน 1
ไม่เกิดแนวคิดในทางสร้างสรรค์	ได้คะแนน 0

2.2 วิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดี

การเริ่มเรื่องโดยการใช้ปริศนาความ	ได้คะแนน 4
การเริ่มเรื่องโดยการสนทนา	ได้คะแนน 3
การเริ่มเรื่องโดยการพรรณนา	ได้คะแนน 2
การเริ่มเรื่องโดยการรายงาน	ได้คะแนน 1
ไม่มีการเริ่มเรื่อง	ได้คะแนน 0

การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับเหตุการณ์	ได้คะแนน 4
การดำเนินเรื่องโดยสร้างความใคร่รู้	ได้คะแนน 3
การดำเนินเรื่องสร้างปมทำให้เกิดความขัดแย้ง	ได้คะแนน 2
การดำเนินเรื่องย้อนไปย้อนมา	ได้คะแนน 1
สำนวนวากวน อ่านแล้วสับสน	ได้คะแนน 0

การจบเรื่องแบบสุขนานุกรม	ได้คะแนน 4
การจบเรื่องแบบให้ข้อคิด	ได้คะแนน 3
การจบเรื่องแบบพลิกความคาดหมาย	ได้คะแนน 2
การจบเรื่องแบบเป็นคำสอน	ได้คะแนน 1
จบเรื่องไปเฉย ๆ ลอย ๆ	ได้คะแนน 0

หมายเหตุ

$$\text{วิธีเสนอเรื่อง} = \frac{\text{คะแนน การเริ่มเรื่อง+คะแนน การดำเนินเรื่อง+คะแนน การจบเรื่อง}}{3}$$

2.3 ความสอดคล้องกับหลักสูตร

1. ด้านความคิดรวบยอด
2. จุดประสงค์ของหลักสูตร
3. จุดประสงค์การเรียนรู้
4. เนื้อหาตรงตามหลักสูตรที่กำหนด

คุณสมบัติของหนังสือครบ 4 ประการ.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัติของหนังสือครบ 3 ประการ.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัติของหนังสือครบ 2 ประการ.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัติของหนังสือครบ 1 ประการ.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัติของหนังสือตามที่กล่าว.....ได้คะแนน 0

2.4 ลำดับความยากง่าย

ลำดับความยากง่ายของหนังสือเรียนควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ใช้ภาษาง่าย ๆ ใช้ภาษาบุรุษที่หนึ่ง ใช้ประโยคกาลเดียว
2. การดำเนินเรื่องเป็นลำดับขั้นตอนตามกาลเทศะ
3. มุ่งมโนทัศน์เดียว
4. เนื้อหาไม่ยุ่งยากซับซ้อน ควรเป็นเรื่องตามความสนใจและความสามารถ

คุณลักษณะครบ 4 ประการ.....ได้คะแนน 4

คุณลักษณะครบ 3 ประการ.....ได้คะแนน 3

คุณลักษณะครบ 2 ประการ.....ได้คะแนน 2

คุณลักษณะครบ 1 ประการ.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัติใดเลย.....ได้คะแนน 0

2.5 เอกภาพความกลมกลืน

เอกภาพความกลมกลืนของหนังสือแสดงออกได้ด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีคุณสมบัติที่แสดงรูปร่างหรือภาพพจน์ของหนังสือให้เป็นหนังสือเล่มหนึ่งที่มีเรื่องเดียว หรือแบ่งเป็นหลายเรื่อง แต่ละเรื่องมีความสมบูรณ์ในตัวเอง
2. ในแต่ละเรื่องมีจุดสุดยอดแห่งความคิดเป็นเรื่องเดียว

3. คำโครงเรื่องกลมกลืนกันตั้งแต่ต้นจนจบ
4. ฉากและเหตุการณ์กลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเรื่อง
5. การใช้ภาษากลมกลืนกับเรื่อง
6. ฉากชีวิตหรือบรรยากาศของเรื่องต่อเนื่องกลมกลืนตั้งแต่ต้นจนจบ
7. ชื่อเรื่องแสดงมโนทัศน์ให้เห็นลักษณะของเรื่องเป็นเบื้องต้น และ

ยังครอบคลุมไปถึงลักษณะจุดประสงค์และพฤติกรรมที่มีอยู่ในเรื่องนั้นโดยสรุป

คุณสมบัตินี้ครบทุกประการ.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัตินี้ครบ 5-6 ประการ.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัตินี้ครบ 3-4 ประการ.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัตินี้ครบ 2 ประการ.....ได้คะแนน 1

มีคุณสมบัตินี้เพียงประการเดียว

หรือไม่มีตามที่กล่าว.....ได้คะแนน 0

2.6 การเน้นสาระสำคัญ

การเน้นสาระสำคัญของหนังสือแสดงออกด้วยองค์ประกอบ ดังนี้

1. มุ่งเน้นมโนทัศน์เดียว
2. มีคุณลักษณะทางคุณธรรม สร้างสรรค์จิตใจคนให้เป็นสุข
3. มีปมเพิ่มความเข้มข้น ผู้อ่านต้องค้นหาด้วยความตื่นตัวเร้าใจ
4. การสร้างน้ำหนักให้เกิดความหนักแน่น เช่น นำหลักของความคิดหรือ

พฤติกรรมของตัวละครในจุดใดจุดหนึ่ง พฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง ให้โดดเด่นหรือชัดเจนขึ้น

มีคุณสมบัตินี้ครบ 4 ประการ.....ได้คะแนน 4

มีคุณสมบัตินี้ครบ 3 ประการ.....ได้คะแนน 3

มีคุณสมบัตินี้ครบ 2 ประการ.....ได้คะแนน 2

มีคุณสมบัตินี้ครบ 1 ประการ.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัตินี้ใด ๆ แสดงออกเลย.....ได้คะแนน 0

2.7 ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์

เชื่อถือได้

ผู้อ่าน

ตามเนื้อเรื่อง

1. การแสดงออกของข้อมูลด้านจำนวน และตัวเลขมีเหตุผลสมจริง
2. เหตุการณ์และบรรยากาศกลมกลืนกับเรื่องและปรับให้เกิดดุลยภาพของ
3. บุคลิกภาพของตัวละคร สมจริงตามบทบาทและสถานะของตัวละครนั้นๆ
4. ภาษาที่ใช้ ถูกต้องกับเหตุการณ์ บรรยากาศและฉากชีวิตของตัวละคร

องค์ประกอบครบ 4 ประการ.....ได้คะแนน 4
 องค์ประกอบครบ 3 ประการ.....ได้คะแนน 3
 องค์ประกอบครบ 2 ประการ.....ได้คะแนน 2
 องค์ประกอบครบ 1 ประการ.....ได้คะแนน 1
 ไม่มีองค์ประกอบดังกล่าว.....ได้คะแนน 0

2.8 กิจกรรมเสนอแนะ คลี่คลายปัญหาต่าง ๆ

ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่เสนอแนะ เพื่อความคลี่คลายของปมปัญหาในเรื่องควรมีลักษณะ

สมหวัง

1. สนองความต้องการทางพื้นฐานทางกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา
2. บังคับปมปัญหาแต่ไม่สอนโดยตรง
3. จูงใจให้คิดแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล และสร้างสรรค์ จบลงด้วยความสุข

4. พฤติกรรมโน้มนำให้เห็นคุณค่าในการยกระดับจิตใจผู้อ่าน

คุณสมบัติครบ 4 ประการ.....ได้คะแนน 4
 คุณสมบัติครบ 3 ประการ.....ได้คะแนน 3
 คุณสมบัติครบ 2 ประการ.....ได้คะแนน 2
 คุณสมบัติครบ 1 ประการ.....ได้คะแนน 1
 ไม่มีคุณสมบัติใด ๆ ตามที่กล่าวมา.....ได้คะแนน 0

2.9 เราใจให้สนุกสนานเพลิดเพลิน

หนังสือที่เราใจให้สนุกสนานเพลิดเพลิน คือหนังสือที่มีเนื้อหาสาระมีลักษณะเด่นในทางด้านภาษาศาสตร์ มีลีลาการแต่งทำให้เกิดเสน่ห์เราใจผู้อ่านเป็นหนังสือที่มีลักษณะต่อไปนี้

1. สอดใส่อารมณ์เกือบทุกตอน ทำให้รซาดีการผันแปรอารมณ์ความรู้สึก
อ่อนไหว

2. ใช้ภาษาง่าย ๆ ความหมายไม่ซับซ้อน กระชับทันเหตุการณ์

3. สื่อความหมายได้ไพเราะเพราะพริ้งชวนอ่าน

4. มีสัจจะความจริงใจจริงจังในเหตุการณ์ สมกับสภาพความเป็นจริง

ในชีวิต

5. มีลีลาการเสนอสาระหรือเนื้อเรื่องแปลกใหม่ชวนให้เข้าสู่ฉากชีวิต
ของเรื่องอยู่เสมอไม่ซ้ำซากจำเจ

คุณสมบัตินี้ครบ 4-5 ประการ.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัตินี้ครบ 3 ประการ.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัตินี้ครบ 2 ประการ.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัตินี้ครบ 1 ประการ.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัตินี้ตามที่กล่าว.....ได้คะแนน 0

2.10 ความถูกต้องตามหลักภาษา

ในการพิจารณาความถูกต้องตามหลักภาษาของหนังสือสารบันเทิงโดยทั่วไปมีความถูกต้องเป็นส่วนมาก อาจจะมีข้อบกพร่องกรณีต่าง ๆ ดังนี้

1. ผิดหลักภาษา
2. ผิดความหมาย
3. ไม่ถูกต้องตามศัพท์บัญญัติ
4. ผิดศีลธรรมจรรยา ทำนองคลองธรรม
5. ผิดข้อเท็จจริง และเหตุการณ์
6. มีความหมายคลุมเครือไม่ชัดเจน
7. สONGง่ONGมม
8. ไขว้เขว สับสน
9. เขียนผิด

ถูกต้องทั้งหมด.....	ได้คะแนน 4
มีที่ผิด 1 กรณี.....	ได้คะแนน 3
มีที่ผิด 2 กรณี.....	ได้คะแนน 2
มีที่ผิด 3 กรณี.....	ได้คะแนน 1
มีที่ผิด 4 กรณีขึ้นไป.....	ได้คะแนน 0

2.11 ความชัดเจนของถ้อยคำ

ลักษณะความชัดเจนของถ้อยคำ มีดังนี้

1. ใช้คำถูกต้องกับความนิยมและหลักการใช้ภาษา
2. ใช้คำถูกต้องตามสภาพเหตุการณ์ภายในเรื่อง
3. ใช้คำตรงกับความหมายที่ต้องการบอกไม่อ้อมค้อม
4. ใช้คำสั้น ๆ ง่าย ๆ กระชับรัดกุมกินความมาก

มีคุณสมบัติครบ 4 ประการ.....	ได้คะแนน 4
มีคุณสมบัติครบ 3 ประการ.....	ได้คะแนน 3
มีคุณสมบัติครบ 2 ประการ.....	ได้คะแนน 2
มีคุณสมบัติครบ 1 ประการ.....	ได้คะแนน 1
ไม่มีคุณสมบัติตามที่กล่าวมา.....	ได้คะแนน 0

2.12 ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์

หนังสือประเภทร้อยแก้ว ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ใช้ภาษาพูด หรือสนทนา ซึ่งมีลักษณะเป็นธรรมชาติ เน้นการใช้
ลักษณะนามเป็นบุรุษที่หนึ่ง

2. ใช้คำศัพท์ไทย ไม่ควรใช้ภาษาต่างประเทศ

3. ใช้คำสุภาพ ไม่หยาบคาย ไม่เป็นคำตลาด คำสแลง

4. สอดคล้องกับภาพ เนื้อเรื่อง

5. ใช้ภาษากลาง

6. การบรรยายเรื่องใช้ภาษาเขียนตามหลักภาษามากกว่าภาษาพูด

7. มีโครงสร้างของประโยคไม่ซับซ้อน กล่าวคือ เด็กเล็ก ประโยคละ

ไม่เกิน 6-10 คำ

คุณสมบัติครบ 7 ประการ.....ได้คะแนน 4

คุณสมบัติครบ 5-6 ประการ.....ได้คะแนน 3

คุณสมบัติครบ 3-4 ประการ.....ได้คะแนน 2

คุณสมบัติครบ 2-1 ประการ.....ได้คะแนน 1

ไม่มีคุณสมบัติตามที่กล่าว.....ได้คะแนน 0

เรื่องประเภทร้อยกรอง ควรมีลักษณะ ดังนี้

1. ถูกต้องตามลักษณะฉันทลักษณ์

2. ดำเนินเรื่องอย่างมีเอกภาพ สอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

3. หลีกเลี่ยงคำที่ไม่มีความหมาย ซึ่งนำมาใช้เพื่อกลอนพาไป

4. ใช้คำที่มีลักษณะร่วมสมัยไม่เป็นถ้อยคำโบราณ

5. ใช้จำนวนถูกต้องตรงตามความหมายไม่ใช่จำนวนแปลกใหม่ตาม

สมัยนิยม

6. จำนวนและเนื้อหาราวรื่น ก่อให้เกิดความประทับใจแก่ผู้อ่าน

เร้าความคิด อารมณ์ และจินตนาการ

7. ความยาวของร้อยกรองควรอ่านจบในเวลา 15-20 นาที

- คุณสมบัติครบ 7 ประการ.....ได้คะแนน 4
 คุณสมบัติข้อที่ 1 และข้ออื่น 4-5 ประการ.....ได้คะแนน 3
 คุณสมบัติข้อที่ 1 และข้ออื่น 2-3 ประการ.....ได้คะแนน 2
 คุณสมบัติข้อที่ 1 และข้ออื่น 1 ประการ.....ได้คะแนน 1
 ไม่มีคุณสมบัติตามที่กล่าว.....ได้คะแนน 0

2.13 เครื่องหมายวรรคตอน

การเว้นวรรคตอนและการใช้เครื่องหมายต่าง ๆ ในหนังสือเรียนมีกรณีที่
 ควรพิจารณา ดังนี้

1. การย่อหน้า
2. การเว้นวรรค
3. การใช้เครื่องหมาย ประจัญหน้า อัศเจรีย์ ฯลฯ
4. การใช้ยมก

- ถูกต้องทั้งหมด.....ได้คะแนน 4
 มีที่ผิด 1 กรณี.....ได้คะแนน 3
 มีที่ผิด 2 กรณี.....ได้คะแนน 2
 มีที่ผิด 3 กรณี.....ได้คะแนน 1
 มีที่ผิดตั้งแต่ 4 กรณี.....ได้คะแนน 0

แบบสำรวจความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้
ในหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
 บทที่.....เรื่อง.....(หน้า.....)

ที่	รายการสำรวจ	ค่าความถี่ระหว่าง 0-4
1.	ความชัดเจนของเรื่อง	
2.	การเลือกสรรองค์ประกอบ (แสดงองค์ประกอบสมบูรณ์)	
3.	การแสดงผลและหลักเกณฑ์	
4.	การจัดลำดับต่อเนื่องกลมกลืน	
5.	การแสดงออกให้เห็นจริง	
6.	การวางโครงเรื่อง	
7.	การพรรณนาคุณลักษณะเด่นของตัวละคร	
8.	การจำแนกลักษณะเด่นของพฤติกรรมตัวละคร	
9.	การเน้นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต	

ลงชื่อ.....ผู้ประเมิน
 (.....)

เกณฑ์การพิจารณาเนื้อหาสาระของหนังสือเรียนภาษาไทย ชุดพื้นฐานภาษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 กับค่าพฤติกรรมการเรียนรู้

1. ความชัดเจนของเรื่อง หมายถึง สามารถบรรยายเรื่องด้วยภาษาชัดเจน อ่านง่าย
ดังนี้
 - 1.1 บรรยายเรื่องได้ด้วยภาษาที่ชัดเจน อ่านง่าย เข้าใจเร็ว ตรงไปตรงมา
สั้นกระชับรัด ใช้คำธรรมดาพื้น ๆ และเป็นคำที่ใช้กันทั่วไป
 - 1.2 ใช้ภาษาเหมาะสมกับวัยและระดับชั้น ใช้ประโยคสั้น ๆ และพูดย่ำบ่อย ๆ
ใช้คำประพันธ์ง่าย ๆ มีจังหวะ มีเสียง มีน้ำหนัก มีกิริยาอาการแสดงความเคลื่อนไหว ภาษา
สอดคล้องกับภาพ
 - 1.3 ใช้ภาษาตรงกับลักษณะบุคลิกของตัวละคร คงเส้นคงวา ใช้คำตาม
หลักภาษาไทย
 - 1.4 ใช้ภาษาตรงตามยุคสมัยของเรื่อง
2. การเลือกสรรองค์ประกอบ หมายถึง พยายามแจกแจงให้เห็นเป็นองค์ประกอบ
สำคัญ ดังนี้
 - 2.1 มุ่งองค์ประกอบทางจิตวิทยา เช่น ในการจัดหน้าหนังสือควรถือหลักจิตวิทยา
ที่จะสร้างบรรยากาศขึ้นบนหน้าหนังสือให้เด็กอ่านด้วยความรู้สึกสบายใจ โลงจิต มีเสรีภาพ
ในอารมณ์ เป็นที่พักสายตา หรืออาจจะใช้ขีดเขียน โดยไม่พิมพ์เต็มหน้าและ/หรือไม่ติดกรอบ
หน้า
 - 2.2 มุ่งองค์ประกอบทางวรรณกรรม ได้แก่ มีโครงเรื่อง มีสาระของเรื่อง มีฉาก
มีตัวละคร มีปม มีภาพ มีรส
 - 2.3 มุ่งองค์ประกอบทางภาษา ได้แก่ ถ้อยคำ ทั้งภาษาพูด ภาษาเขียน ภาษาภาพ
ทั้งที่มีลักษณะเป็นภาพประกอบภาษาและภาษาประกอบภาพ
 - 2.4 มุ่งองค์ประกอบทางประดิษฐ์การ ได้แก่ มีการริเริ่มสร้างสรรค์แนวคิดใหม่ ๆ
โดยให้เด็กได้รับสิ่งต่าง ๆ ดังนี้ คือ ให้เด็กได้เห็นความสวยงาม เกิดความขี้ใจ
เกิดปิติยินดี สุขใจ เกิดความบันเทิงใจ และจรรโลงใจ

3. การแสดงผลและหลักเกณฑ์ หมายถึง สามารถชี้แจงเหตุผลและกฎเกณฑ์ได้ตามเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- 3.1 ชี้กฎเกณฑ์เป็นจริงให้เกิดความคิดรวบยอด ชัดเจน
- 3.2 ชี้กฎเกณฑ์เป็นจริงให้เกิดความเชื่อสมเหตุสมผล
- 3.3 ชี้กฎเกณฑ์เป็นจริงตามข้อเท็จจริง ทั้งในทางธรรมชาติและทางสังคม
- 3.4 เนื้อเรื่องมีความเป็นไปได้ทั้งทางวิทยาศาสตร์ สังคม วรรณกรรมและทาง

มายาการ (เวทมนต์)

4. การจัดลำดับต่อเนื่องกลมกลืน หมายถึง การจัดเรื่องให้มีองค์ประกอบ คือ เอกภาพ สัมพันธภาพ คุณภาพและสารัตถภาพ ดังต่อไปนี้

4.1 มีความเป็นเอกภาพ คือในเรื่องหนึ่ง ๆ มีจุดสุดยอดแห่งความคิดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น เอกภาพของเค้าโครงเรื่อง ตั้งแต่ต้นจนจบกลมกลืนกัน เอกภาพของฉากและบทตอนกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเอกภาพของการใช้ภาษา เช่น พรรณนาความ ถ้อยคำ รูปการผูกประโยค เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

4.2 มีสัมพันธภาพของเนื้อเรื่อง สัมพันธภาพของฉากชีวิตและพฤติกรรม สัมพันธภาพของสาระแนวคิด และสัมพันธภาพของการใช้ภาษาด้อยคำพรรณนาความ เช่น เรื่องมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันไม่ขาดสาย ตั้งแต่ต้นจนจบ มีความต่อเนื่องผูกพันกันระหว่างตอนหนึ่ง ๆ บทหนึ่ง ฉากหนึ่ง และความคิดหนึ่ง ๆ มีลำดับเรื่อง ซึ่งดำเนินตามเค้าโครงสาระแนวคิดตามสภาพของฉากชีวิตไม่สับสนวุ่นวาย

4.3 มีคุณภาพ หมายถึง การปรับภาวะให้เกิดระดับพอดีต่อความรู้สึคนึกคิดของผู้อ่าน เช่น คุณภาพที่เกิดจากการใช้ภาษาด้อยคำโวหารที่ใช้บรรยายเรื่อง คุณภาพที่เกิดจากลักษณะของพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงออก คุณภาพของบรรยากาศที่เกิดขึ้นในฉากชีวิต คุณภาพจากระดับอารมณ์

4.4 มีสารัตถภาพ หมายถึง การเน้นเพื่อให้เกิดความหนักแน่น ชัดเจน เช่น มีการเน้นย้ำโน้ตทัศน์ คุณธรรม แบบอย่าง เป็นการสร้างน้ำหนักให้เกิดความหนักแน่นชัดเจน เช่น น้ำหนักของความคิด ความเชื่อ พฤติกรรมความคิด และการสร้างสิ่งประทับใจ ซึ่งเป็นการสนองรสนิยมการอ่าน

5. การแสดงออกให้เห็นชัดเจน หมายถึง สามารถแสดงภาพพจน์ของตัวละครที่สามารถมองเห็นได้ชัดเจน คือ ทางด้านประเภทของตัวละคร ด้านบุคลิกภาพ ด้านลักษณะนิสัย ด้านพฤติกรรม ด้านการแสดงออก และด้านบทบาทที่แสดงเด่น ๆ ดังนี้

5.1 แสดงประเภทของตัวละครได้สมจริง ซึ่งอาจเป็น คน สัตว์ ต้นไม้ ดอกไม้ สิ่งของ และแสดงบุคลิกภาพในลักษณะต่าง ๆ ตรงความจริงตามธรรมชาติ น่าเชื่อถือ มีชีวิตชีวา มีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา ที่เรื่องดำเนินไป

5.2 แสดงลักษณะนิสัยใจคอของตัวละครชัดเจนและควรแสดงให้เห็นส่วนดีและส่วนเสียซึ่งเป็นธรรมชาติของโลก และเหมือนชีวิตจริง

5.3 แสดงบทบาทเป็นไปตามธรรมชาติ ตามวัย ตามความรู้พื้นฐานการศึกษา และวัฒนธรรม

5.4 แสดงพฤติกรรมชัดเจนให้เห็นภาพพจน์ เช่น การแสดงอาการผจญภัย การแก้ปัญหา และคลี่คลายเงื่อนไขปมและคิดหรือทำอะไรให้สมวัยเหมือนคนจริง ๆ คงเส้นคงวา เช่น ตัวละครที่เป็นเด็กก็พูดจาให้เป็นเด็ก มีการกระทำเหมือนเด็ก พฤติกรรมเป็นไปตามหลักความจริง และสามารถเลียนแบบได้

6. การวางโครงเรื่อง หมายถึง การจัดลำดับขั้นตอน ลำดับความเป็นมา อาจเป็นเงื่อนไขของเรื่อง ที่จะค่อยแสดงความคลี่คลายไปสู่ความสำเร็จ ความสมหวังของตัวละคร ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญต่อเนื่องกันดังนี้

6.1 มีจุดเริ่มต้น คือมีชื่อเรื่องและปรากฏการณ์ในฉากแรกของเรื่องที่เร้าใจผู้อ่าน

6.2 มีเนื้อหาการดำเนินเรื่อง คือ ปรากฏการณ์ที่ต่อเนื่องจากจุดเริ่มต้น ซึ่งมีตัวละครและบทบาทอยู่ในเหตุการณ์ มีเนื้อหาสาระ ปมปัญหา มโนทัศน์ มีทั้งเข้มข้นและคลี่คลาย ดำเนินเรื่องไปสู่จุดจบ

6.3 มีจุดจบของเรื่อง คือ ปรากฏการณ์สิ้นสุดของเรื่องตามแนวของผู้เขียน ซึ่งควรจบด้วยความสุขสมหวังหรือจบให้ประทับใจของเด็ก

6.4 มีปมในเรื่องที่สร้างขึ้นควรให้ความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ตื่นเต้น มีการเคลื่อนไหวและคลี่คลายเงื่อนไขปมอย่างรวดเร็วทันใจ

7. การพรรณนาลักษณะเด่นของตัวละคร ด้วยการใช้ภาษาที่ชัดเจน หมายถึง การจำแนกแยกแยะลักษณะเด่นของตัวละครให้เห็นเด่นชัด ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

7.1 พรรณนาลักษณะเด่นของตัวละครถึงบุคลิกประจำตัวให้ผู้อ่านเข้าใจ

7.2 พรรณนาลักษณะ พฤติกรรมภายนอกของตัวละครทางด้านการแสดงออก ที่เด่นให้ชัดเจน

7.3 พรรณนาลักษณะภายในจิตใจของตัวละครให้ผู้อ่านได้หยั่งรู้

7.4 พรรณนาความคิดของตัวละครอย่างชัดเจนให้ผู้อ่านได้เข้าใจและสามารถ รู้ถึงความคิดของตัวละคร

8. จำแนกลักษณะเด่นของพฤติกรรมของตัวละครได้ หมายถึง การจำแนก แยกแยะ หรือพรรณนาคุณลักษณะพฤติกรรมของตัวละครให้เห็นเด่นชัด ชี้ให้เห็นลักษณะ เด่นของตัวละครได้ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้

8.1 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครในด้านแสดงถึงความดีงามให้เห็นเด่นชัด

8.2 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครในด้านความถูกต้องอันเป็นที่ยอมรับ ของสังคมอย่างชัดเจน

8.3 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครให้เห็นประโยชน์ในด้านความรู้ ด้านจิตใจและด้านทักษะ

8.4 พรรณนาคุณลักษณะของตัวละครให้เห็นนิสัยใจคอได้ชัดเจน

9. ความเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต ตามประเด็นต่อไปนี้

9.1 ให้ความรู้ประเทืองปัญญาแก่ผู้อ่าน

9.2 ผู้อ่านเกิดแนวคิด ทรรศนะ จากลักษณะของตัวละคร

9.3 แฝงคุณธรรม เห็นผลของการประพฤติดี ปฏิบัติดีที่ส่งผลดีต่อผู้อ่านและ ยกระดับจิตใจของผู้อ่านให้เกิดคุณธรรม

9.4 สามารถนำไปใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ภาคผนวก ข.
แสดงตารางการวิเคราะห์

ตาราง 8 แสดงคะแนนและค่าเฉลี่ยในการประเมินคุณภาพหนังสือภาษาไทย เล่ม 1
ตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	คะแนน	ค่าเฉลี่ย
1.	ด้านคุณลักษณะ		
ลักษณะรูปเล่ม			
1.1	ปก (สีและการออกแบบ)	47	3.916
1.2	การทำรูปเล่ม	46	3.833
1.3	คุณภาพกระดาษ	42	3.500
1.4	ขนาดตัวอักษร สี ความชัดเจน	45	3.750
1.5	ขนาดรูปเล่ม และจำนวนหน้า	35	2.916
1.6	ศิลปะการจัดหน้า	42	3.500
ภาพประกอบ			
1.7	ความชัดเจนของภาพ (สี, ขาวดำ)	44	3.666
1.8	ความสมจริงของภาพ	44	3.666
1.9	ขนาดและสีสันของภาพ	44	3.666
1.10	จำนวนภาพ	41	3.416
1.11	ความเหมาะสมในการเรียนการสอน	43	3.583
1.12	คำอธิบายภาพประกอบ	42	3.500
2.	ด้านคุณภาพ		
เนื้อเรื่อง			
2.1	แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์	40	3.333
2.2	วิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดี	35	3.916
2.3	ความสอดคล้องกับหลักสูตร	43	3.583
2.4	ลำดับความยากง่าย	42	3.500
2.5	เอกภาพความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง	42	3.500
2.6	การเน้นสาระสำคัญ	39	3.250
2.7	ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์	44	3.666
2.8	กิจกรรมเสนอแนะคล้ายปัญหาต่าง ๆ	41	3.416
2.9	เร้าใจให้สนุกสนานเพลิดเพลิน	40	3.333
การใช้ภาษา			
2.10	ความถูกต้องทางหลักภาษา	44	3.666
2.11	ความชัดเจนของถ้อยคำ	42	3.500
2.12	ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์	41	3.416
2.13	การเว้นวรรคตอน	42	3.500
รวมคะแนน		1,050	88.491

ตาราง 9 แสดงคะแนนและค่าเฉลี่ยในการประเมินคุณภาพหนังสือภาษาไทย เล่ม 2
ตามแบบวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ

ลำดับที่	รายการที่ประเมิน	คะแนน	ค่าเฉลี่ย
1.	ด้านคุณลักษณะ		
ลักษณะรูปเล่ม			
1.1	ปก (สีและการออกแบบ)	47	3.916
1.2	การทำรูปเล่ม	46	3.833
1.3	คุณภาพกระดาษ	38	3.666
1.4	ขนาดตัวอักษร สี ความชัดเจน	44	3.666
1.5	ขนาดรูปเล่ม และจำนวนหน้า	35	2.916
1.6	ศิลปะการจัดหน้า	42	3.500
ภาพประกอบ			
1.7	ความชัดเจนของภาพ (สี,ขาวดำ)	44	3.666
1.8	ความสมจริงของภาพ	44	3.666
1.9	ขนาดและที่ตั้งของภาพ	45	3.750
1.10	จำนวนภาพ	39	3.250
1.11	ความเหมาะสมในการเรียนการสอน	42	3.500
1.12	คำอธิบายภาพประกอบ	41	3.416
2.	ด้านคุณภาพ		
เนื้อเรื่อง			
2.1	แนวคิดริเริ่มสร้างสรรค์	40	3.333
2.2	วิธีเสนอเรื่องเชิงบันเทิงคดี	37	3.083
2.3	ความสอดคล้องกับหลักสูตร	43	3.583
2.4	ลำดับความยากง่าย	42	3.500
2.5	เอกภาพความกลมกลืนของเนื้อเรื่อง	40	3.333
2.6	การเน้นสาระสำคัญ	38	3.166
2.7	ความถูกต้องตรงกับเหตุการณ์	44	3.666
2.8	กิจกรรมเสนอแนะคลี่คลายปัญหาต่าง ๆ	42	3.500
2.9	เข้าใจให้สนุกสันทานเพลิดเพลิน	41	3.416
การใช้ภาษา			
2.10	ความถูกต้องทางหลักภาษา	43	3.583
2.11	ความชัดเจนของถ้อยคำ	41	3.416
2.12	ความเหมาะสมในการใช้คำศัพท์	42	3.500
2.13	การเว้นวรรคตอน	40	3.333
รวมคะแนน		1,040	86.491

ตาราง 10 แสดงค่าเฉลี่ยความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้ในหนังสือภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

ที่	พฤติกรรมการเรียนรู้	ค่าเฉลี่ยความถี่ของพฤติกรรมการเรียนรู้																							รวมเฉลี่ย
		บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4	บทที่ 5	บทที่ 6	บทที่ 7	บทที่ 8	บทที่ 9	บทที่ 10	บทที่ 11	บทที่ 12	บทที่ 13	บทที่ 14	บทที่ 15	บทที่ 16	บทที่ 17	บทที่ 18	บทที่ 19	บทที่ 20	บทที่ 21	บทที่ 22	บทที่ 23	
1	ความซื่อสัตย์ของเรื่อง	3.666	3.666	3.833	3.833	3.666	3.916	3.833	3.750	3.833	3.916	3.750	3.750	3.833	3.750	3.583	3.750	4.000	3.750	3.666	3.666	3.666	3.833	3.833	3.778
2	การเสียสละ	3.500	3.583	3.833	3.666	3.500	4.000	3.916	3.750	3.666	3.583	3.666	3.583	3.750	3.500	3.416	3.916	3.500	3.916	3.500	3.500	3.500	3.666	3.666	3.669
3	การแสดงความซื่อสัตย์	3.416	3.500	3.583	3.583	3.583	3.666	3.500	3.750	3.416	3.750	3.583	3.333	3.750	3.583	3.500	3.833	3.500	3.833	3.666	3.416	3.500	3.750	3.750	3.597
4	การฟังคำตักเตือน	3.333	3.333	3.500	3.583	3.666	3.833	3.750	3.583	3.416	3.666	3.583	3.500	3.750	3.583	3.500	3.666	3.833	3.666	3.416	3.416	3.500	3.500	3.583	3.583
5	การแสดงออก	3.166	3.500	3.500	3.666	3.666	3.833	3.583	3.583	3.416	3.666	3.666	3.583	3.833	3.583	3.750	3.666	3.416	3.666	3.500	3.500	3.583	3.666	3.416	3.582
6	การวางใจในเรื่อง	3.333	3.416	3.583	3.666	3.416	3.666	3.583	3.500	3.583	3.583	3.666	3.750	3.750	3.583	3.416	3.666	3.583	3.583	3.500	3.666	3.416	3.833	3.583	3.579
7	การรสนา	2.666	2.833	3.166	3.500	3.583	3.583	3.583	3.750	3.666	3.583	3.583	3.500	3.500	3.750	3.583	3.583	3.833	3.833	3.666	3.666	3.666	3.750	3.416	3.535
8	การรับฟัง	2.583	2.500	3.250	3.333	3.500	3.583	3.416	3.833	3.583	3.583	3.583	3.333	3.500	3.750	3.666	3.666	3.666	3.666	3.750	3.583	3.833	3.750	3.250	3.485
9	ลักษณะเด่น	2.416	2.916	3.083	3.250	3.333	3.666	3.416	3.833	3.500	3.666	3.416	3.583	3.583	3.666	3.750	4.000	3.750	4.000	3.666	3.583	3.750	3.750	3.583	3.521
	ค่าการคำนวณ	3.119	3.249	3.481	3.564	3.545	3.749	3.620	3.703	3.564	3.666	3.610	3.546	3.694	3.638	3.573	3.749	3.675	3.768	3.592	3.555	3.629	3.768	3.564	3.592

ตาราง 11 แสดงค่าสัมพัทธ์ (H)

ลำดับ ที่	ชุดกิจกรรม การเรียนรู้	ประเภท การเรียนรู้	บทที่ 1	บทที่ 2	บทที่ 3	บทที่ 4	บทที่ 5	บทที่ 6	บทที่ 7	บทที่ 8	บทที่ 9	บทที่ 10	บทที่ 11	บทที่ 12	บทที่ 13	บทที่ 14	บทที่ 15	บทที่ 16	บทที่ 17	บทที่ 18	บทที่ 19	บทที่ 20	บทที่ 21	บทที่ 22	บทที่ 23
1	บรรณาการ จิตบ = 1	การให้หมาย จิตบ = 2	7.332	7.332	7.666	7.666	7.332	7.832	7.666	7.500	7.666	7.832	7.500	7.500	7.666	7.500	7.166	7.500	8.000	7.500	7.332	7.332	7.666	7.666	7.666
2	เลือกสรร จิตบ = 1	การให้หมาย จิตบ = 1	3.500	3.583	3.833	3.666	3.500	4.000	3.916	3.750	3.666	3.583	3.666	3.583	3.750	3.500	3.416	3.916	3.500	3.916	3.500	3.500	3.666	3.833	3.666
3	รู้แจ้งเหตุ จิตบ = 1	การให้หมาย จิตบ = 4	13.664	14.000	14.332	14.332	14.332	14.664	14.000	15.000	13.664	15.000	14.332	13.332	15.000	14.332	14.000	15.332	14.000	15.332	14.664	13.664	14.000	15.000	15.000
4	จิตสัมผัส จิตบ = 2	การให้หมาย จิตบ = 1	6.666	6.666	7.000	7.166	7.332	7.666	7.500	7.166	6.832	7.332	7.166	7.000	7.500	7.166	7.000	7.332	7.666	7.332	6.832	6.832	7.000	7.500	7.166
5	สติปัญญา จิตบ = 3	การให้หมาย จิตบ = 5	31.660	35.000	35.000	36.660	36.660	38.330	35.830	35.830	34.160	36.660	36.660	35.830	38.330	35.830	37.500	36.660	34.160	36.660	35.000	35.000	35.830	36.660	34.160
6	สติปัญญา จิตบ = 3	การให้หมาย จิตบ = 6	59.994	61.488	64.494	65.988	61.488	65.988	64.494	63.000	64.494	64.494	65.988	67.500	67.500	64.494	61.488	65.988	64.494	64.494	63.000	65.988	61.488	68.994	64.494
7	สติปัญญา จิตบ = 3	การให้หมาย จิตบ = 3	23.994	25.497	28.494	31.500	32.247	32.247	32.247	33.750	32.994	32.247	32.247	31.500	31.500	33.750	32.247	32.247	34.497	34.497	32.994	32.994	33.750	33.750	30.744
8	สติปัญญา จิตบ = 3	การให้หมาย จิตบ = 3	23.247	22.500	29.250	29.977	31.500	32.247	30.744	34.497	32.247	32.247	32.247	29.977	31.500	33.750	32.994	32.994	32.994	32.994	33.750	32.247	34.497	33.750	29.250
9	สติปัญญา จิตบ = 3	การให้หมาย จิตบ = 5	36.240	43.740	46.245	48.750	49.995	54.990	51.240	57.495	52.500	54.990	51.240	53.745	53.745	54.990	56.250	60.000	56.250	60.000	54.990	53.745	53.745	56.250	53.745
รวม			206.397	219.806	236.314	246.725	244.386	257.964	247.837	257.888	248.323	254.385	251.846	249.987	256.491	255.312	252.041	241.969	255.541	262.725	252.042	251.392	251.442	243.400	245.991

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ พรรณพร ชื่อสกุล วรรณลักษณ์

เกิดวันที่ 10 เดือน พฤษภาคม พุทธศักราช 2497

สถานที่เกิด อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง

ที่อยู่ปัจจุบัน 6/4 หมู่ 4 ตำบลชัยฤทธิ์ อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
รหัสไปรษณีย์ 14140

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2513	ม.ศ.3 โรงเรียนราชสถิตย์วิทยา อำเภอไชโย จังหวัดอ่างทอง
พ.ศ. 2518	ป.กศ.สูง (วิชาเอกภาษาไทย) วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา
พ.ศ. 2520	พ.ม. กรมการฝึกหัดครู
พ.ศ. 2525	ค.บ. (วิชาเอกบรรณารักษศาสตร์) วิทยาลัยครูเทพสตรี ลพบุรี
พ.ศ. 2540	ก.ศม. (วิชาเอกการประถมศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2518	โรงเรียนพระหฤทัยชัยมงคล อำเภอพรหมบุรี จังหวัดสิงห์บุรี
พ.ศ. 2523	โรงเรียนวัดสุวรรณ อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
พ.ศ. 2526	หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
พ.ศ. 2540	โรงเรียนอนุบาลวัดอ่างทอง อำเภอเมืองอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง

การศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1
โดยวิธีการประเมินหนังสือเชิงประจักษ์

บทคัดย่อ
ของ
พรรณพร วรรณลักษณ์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกการประถมศึกษา
มีนาคม 2541

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อศึกษาคุณภาพหนังสือเรียนภาษาไทย
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เล่ม 1 และเล่ม 2 ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2541
(ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ โดยวิเคราะห์
เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพหนังสือ ตามแนวของ หทัย ดันหยง ซึ่งประเมิน
คุณลักษณะและคุณภาพของหนังสือเป็นค่าร้อยละ และประเมินเชิงประจักษ์ด้วยเทคนิค
วิธีการประเมินแบบปูยของ ซึ่งประเมินเป็นค่าความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมการเรียนรู้
กับประเภทของการเรียนรู้ หรือ ค่า *P.M.* เครื่องมือที่ใช้ประเมิน คือแบบประเมิน
มาตราส่วนประมาณค่า โดยทำการวิเคราะห์และประเมินเป็นรายบทเรียนและรวม
ทุกบทเรียน รวมทั้งสิ้น 23 บท กลุ่มตัวอย่างผู้ทำการประเมินหนังสือประกอบด้วยผู้วิจัย
และผู้เชี่ยวชาญด้านหนังสือและวรรณกรรม ที่เป็นครูผู้ชำนาญการสอนภาษาไทยใน
ระดับประถมศึกษา จำนวน 12 คน ซึ่งเลือกมาโดยเจาะจง

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า การวิเคราะห์เปรียบเทียบและประเมินคุณภาพ
หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 มีคุณภาพอยู่ในระดับดี
($\bar{X} = 87.824$) ส่วนผลการประเมินเชิงประจักษ์ด้วยเทคนิควิธีปูยของ พบว่า
หนังสือเรียนภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งเล่ม 1 และเล่ม 2 มีคุณภาพอยู่ในระดับ
ปานกลาง ($P.M. = 7.697$)

A STUDY OF QUALITY OF THAILANGUAGE TEXTBOOK FOR
PARTHOM SUKSA I USING ACTUALIZED EVALUATION

AN ABSTRACT
BY
PANPON WANNALUK

Presented in Partial fulfillment of the Requirements for the Master
of Education degree in Elementary Education
at Srinakharinwirot University

March 1998

The purpose of this research was to study the quality of Thai textbooks for Prathom Suksa I , Book 1 and Book 2 under the Primary Education Curriculum B.E. 2521 (revised in B.E. 2533) of the Department of Curriculum and Instruction Development , Ministry of Education. Hearthai Tandjong 's book which evaluated the quality and feature of books by percentage was used to do the comparative analysis and the evaluation of the quality of textbooks , and the empirical evaluation of Puissance 's technique which evaluated the rate of correlation between behaviours and types of learning or *P.M.* Values was done as well.

The rating scale and evaluative forms were used as the instruments of this study by analyzing and evaluating chapter by chapter and the whole 23 chapters. The books were evaluated by the researcher and 12 particularly chosen skillful specialists in books and literature who taught Thai to elementary students.

The results of the research were that the comparative analysis and the evaluation of the quality of Thai textbooks Prathom I , Book 1 and Book 2 were good ($\bar{X} = 87.824$). Besides, the result of the empirical evaluation by using Puissance 's technique was found that both Thai textbooks of Prathom I , Book 1 and Book 2 were moderately good ($P.M.= 7.697$).